

Šv. Mišių prasmė

Istorija ir dvasinė vertė

PARENGĖ KUN. DARIUS TRIJONIS

PAGAL

THEODOR SCHNITZLER

„WAS DIE MESSE BEDEUTET?“

2002 metai

Telšiai

ĮVADAS

“Agnoscite, quod agitis” – “supraskite, ką darote”.

Šis lotyniškas sakinytis yra tarsi įžanginė frazė į visą šią knygą. Suprasti, ką reiškia šv. Mišios, būtina ne tik kunigui, kuris atlieka apeigas, suprasti šių apeigų ženklus reikia kiekvienam tikinčiajam. Kad galėtume pilniau dalyvauti šv. Aukoje.

Taigi, šios knygos tikslas – supažindinti mus ir įvesti į šv. Mišių Paslaptį, kad tos apeigos, kuriose dalyvaujame, netaptų tam tikromis nesuprantamomis bei magiškomis formulėmis.

Šios knygos autorius, prelatas teol. dr. *Theodor Schnitzler* gimė 1910 metais Diuseldorfe, Vokietijoje. Pasižymėjo bažnytinėje veikloje kaip liturgikos profesorius. Buvo Kiolno bazilikos klebonas, patarėjas Vokiečių Vyskupų Konferencijos Liturginėje Komisijoje. Išleido šv. Mišių tema net keletą knygų, dalyvavo vokiečių teologų grupėje, ruošiant Vatikano II Susirinkimo liturginius dokumentus.

Nors ši knyga vokiečių kalba pasirodė gan seniai, jau 1976 metais, tačiau jos mintys ir toliau išlieka aktualios šiandienos žmonėms. Šv. Mišių esmė gi nesikeičia. Vatikano II Susirinkimas kvietė sugrįžti prie Tradicijos ištakų, labiau įsigilinant į jas ir perteikiant žmonėms apeigų prasmę. Todėl autorius imasi šios misijos.

Verčiant šią knygą, teko naudotis vokišku originalu bei itališku vertimu. Tačiau tenka muštis į krūtinę ir sakyti, jog ne viskas tobulai išversta. Kaip sako bibliistas tėvas *Max Zerwick*: “Jei pritaikome vertime bet kokią savo formuluotę, reikia jaustis kaltu, kad netobulai perduodame mintį”. Kai kur nesinorėjo visiškai apkrauti mūsų protus vien tik sausais liturginiais terminais arba tais dalykais, kurie būdingi tik vokiečių bei italų mišiolams.

Tikiuosi, kad tie, kurie skaitys šią knygą, nors šiek tiek pravers duris į šv. Mišių Paslaptį, o po to, jei patiks, patys gilinsis bei ieškos platesnės literatūros šia tema.

Kun. Darius Trijonis

ĮŽANGINIS PASVARSTYMAS

1. Kas nėra šv. Mišios?

1.1 Šv. Mišios nėra spektaklis¹

Pasitelkim į pagalbą vaizduotę...

Iškilmingos šv. Mišios vienoje iš Europos sostinių Katedroje, aukojamos Jo Eminencijos ***, pirmose eilėse sėdi vyriausybės Premjeras ir ministrai, parlamento deputatai. Aplink pilna spaudos atstovų, visur televizijos kameros. Vargonai groja *Ludwig van Beethoven* Mišias...

Ar neatrodo, jog visa tai labai panašu į kokį nors spektaklį, religinę dramą, o ne į nuoširdų Eucharistijos šventimą.

Dar savo laiku *Richard Wagner* mėgino pastatyti su savo muzikantais kažką tokio kaip “universalios meno operą”, kurioje tarpusavyje būtų labai susipynusi muzika su poezija, dailė su šokiais, balsai su instrumentais. Kaip buvo pastebėta, visa tai labai yra panašu pontifikalinėse Mišiose.

Neretai tokios Mišios sutraukia meno ar muzikos mylėtojus, bet ne vien tuos, kurie tikrai dalyvauja Mišių aukoje. Žaismingas muzikalus menas yra tik priemonė, kuri padeda labiau įsijausti ir suprasti šv. Mišių paslaptį. Todėl kiekvienas krikščionis turėtų suprasti, kad paprastos Mišios, aukojamos kokiam nors Afrikos misijų barake ar palapinėje, be garsiųjų giesmininkų, be neįkainojamos vertės paveikslų, yra tokios pat vertės Mišios, tarsi būtų aukojamos garsioje Katedroje. Visi tie pagražinimai yra tik rėmai, į kuriuos yra talpinamas begalinės vertės Kristaus meilės paveikslas.

1.2 Šv. Mišios nėra magija

Kartais galima išgirsti iš racionalistų tokį priekaištą: “Anksčiau pagonys, išsidažę įvairiausiomis spalvomis, šokdavo aplink laužą, lenkdamiesi stabams ir šaukdamiesi savų dievų..., per Mišias vyksta vėl kažkas panašaus, skirtumas tik tas, kad dabar viskas yra labiau sukultūrinta ir civilizuota”.

Iš tikro, kas gi yra tos magiškos praktikos? Gi tai bandymas palenkti Dievo ar dievų valią savo interesams, panaudojant įvairius medžiaginius daiktus, judesius, tam tikrus žodžius. Deja, tenka pripažinti, kaip dažnai žmonės pasako savo mintyse: “tebūnie, Viešpatie, ne Tavo, bet mano valia”.

Kai kas gali kaltinti, jog tie Mišių ženklai yra labai simboliški ir nesuprantami, ir todėl juos kartodami, tikrai atsiduriame panašioje padėtyje, kaip tie pirmykščiai žmonės. Iš tikro, Mišių metu, mes daug matome simboliškų gestų. Tačiau jie talpina savyje tos paslapties gelmę, kurią mes negalime tuoj pat imti ir praskleisti, taip kaip imti ir nulupti obuolį. Reikia vidinio susitelkimo, ir taip žingsnis po žingsnelio galėsime įžengti į šią paslaptį. Ar ne todėl tų ženklų nesuprantame, kad, galbūt, ne visada norime ar nerandame laiko įsigilinti į juos. Dažnai mes norime viską imti ir suprasti iš karto, be jokio pasiruošimo ir gilinimosi. Dvasinėje srityje tas yra neįmanoma. Reikia laiko ir Dievo malonės.

Magijoje nėra paliekama vietos laisvei. Darai kokį ženklą, vadinasi, turi gauti tą ar aną dalyką. Nebent, dievai būtų pernelyg kaprizingi. O Mišiose mes paliekame vietos Dievo veikimui: “Viešpatie, tark žodį ir mano sielą pasveiks”. Niekada mes nesame garantuoti, kad sudalyvavę Mišiose ar “sumokėję kunigui” (palikę auką) už jas “tiek, kiek priklausau”, mes tikrai gausime tų norimų malonių. Mes pasitikime Dievo pažadu, ir žinome, kad Jis mus myli. O tas yra svarbiausia. Jis tikrai ras būdų ir priemonių mums padėti. Galbūt, ne tokiu būdu kaip įsivaizduojame, gal kitu, bet Jis bus su mumis.

Todėl mes deginame smilkalus ne tam, kad tie dūmai neduotų ramybės ten aukštai danguje esančiam Dievui, tuo priversdami Jį nusileisti į žemę ir padėti mums, bet smilkome tam, kad šis gestas padėtų sukurti mums tinkamą klimatą maldos nuotaikai.

Jei norite pamatyti tikrą skirtumą tarp magijos ir ženklo, tarp materialumo ir dvasingumo, paskaitykite 18 skyrių pirmosios *Karalių* knygos. Ten yra aiškiai pasakyta. Senajame Testamente yra pasakojama kaip

¹ Vertimas vokiečių kalboje “Messe” – “Mišios”, reiškia taip pat ir “mugė”. Galim sakyti “*sacrum commercium*”, kada įvyksta žemiškų gėrių pakeitimas dvasiniais. Tačiau Mišios negali likti mugė, kurioje vyrauja vien tik įvairiausių muzikos žanrų koncertai ar kunigų “originalų” pasirodymai. Bažnyčia negali būti vieta kur Kristaus auka yra perkama ir parduodama.

dievaičio *Baalo* kunigai šaukė ir šoko, pjaustėsi, tuo mėgindami patraukti Baalo dėmesį, tačiau viskas veltui. Pranašas Elijas susitelkė maldai ir Dievas jį išklausė, auka buvo priimta.

Pranciškus iš Asyžiaus yra pasakęs: “ne ašutine, bet širdimi reikia Dievą garbinti”. Todėl šv. Mišios nėra magija, jei jos yra aukojamos iš širdies, gryna intencija, o ne vien tam tikru ritualo atlikimu.

1.3 Šv. Mišios neturėtų būti pareigos atlikimas

Katalikams yra pareiga sekmadieniais ir per šventes išklausti Mišias. Tačiau savyje Mišios neturėtų būti pareiga. Kaip gi galima eiti pas gerą draugą į svečius varu varomas?

Privalu yra išlaikyti egzaminą studentui, nes tai yra jo žinių bei jo ilgo darbo patikrinimas ir įvertinimas. Privalu yra kareiviui stovėti sargyboje, kad priešas neužpultų šalies. Privalu tiek ir tiek valandų dirbti darbe, nes už tai yra mokamas atlyginimas.

Tačiau Mišios neturėtų būti privaloma pareiga, nes tai savaime suprantamas dalykas, jog mes turime dalyvauti. Nes jose mes pasisemiame jėgų ir palaimos ateinančiai savaitei, padėkojame už prabėgusią, pasiilsime ant Viešpaties krūtinės. Susitinkame su savo geriausiu draugu. Deja, Bažnyčiai teko įvesti šį privalomumo statusą, nes krikščionys pasidarė pernelyg aptingę savo dvasiniame gyvenime.

2. Kas yra šv. Mišios?

2.1 Šv. Mišios yra šventė

Šventė yra priešinga kasdienybei. Šventė reiškia laisvę nuo vergovės, laisvę nuo priverstino darbo, nemylimo, vargingo. Šventė reiškia būti pakylėtiems iš nuobodulio link aukštesnių vertybių. Šventė reiškia džiaugsmą po ašarų ir liūdesio, giesmę – po tylos ir raudos, reiškia būti kartu – pasibaigus vienatvei.

Tai kas priklauso amžinybės laimės kategorijai yra šventė. Perfrazuojant Nyčę, galime sakyti, jog kiekvienai šventei reikia amžinybės, giliausios amžinybės.

Šia prasme Mišios yra šventė: suteikia sielai džiaugsmo, pakylėjimo iš kasdienybės dulkių, suteikia giesmę ir bendrystę, padovanodamos mums amžinybės dalelę.

Šventė gimsta ruošiant ją... Jeigu namai nėra tvarkomi ir gražinami, šventė neranda sau tinkamos vietos. Jeigu niekas nėra organizuojama, rūpinamasi, perkama, ruošiamasi, nebus jokios šventės. Kažkas panašaus yra ir su Mišiomis.

Aišku, galbūt, atsiras norinčių atšvęsti savo gimtadienį ar jubiliejų vienatvėje negyvenamoje saloje. Taip pat, yra sakoma, jog būna ir tokių našlių, kurios švenčia savo auksines vestuves vienos pačios. Tačiau tokie atvejai būna labai reti, ir pernelyg keisti mūsų supratimui.

Bažnyčia nėra sudaryta tik iš vieno ar dviejų narių. Joje kaip viena šeima gyvena ištisos tautos ir rasės. Todėl dalyvaudami Mišiose, mes jungiamės su visais krikščionimis, ar jie būtų Afrikoje, ar jie būtų už Atlanto vandenyno. Visi per krikštą tampame Dievo vaikais.

Pas žydus, per Velykų šventes, būdavo paprotys švęsti ne mažesniame rate kaip 10 žmonių, nes būdavo prisimenamas visos Išrinktosios Tautos išvadavimas iš vergovės. Jie juk išsivadavo iš egiptiečių vergovės tik būdami kaip tauta, o ne kaip pavieniai asmenys. Kaip paskiri asmenys jie nebūtų sugebėję išsivaduoti, paprasčiausiai būtų pražuvę. Jei ne nuo egiptiečių rankos, tai nuo bado varginančiame dykumos karštyje.

Kartais dar žmones skiria šv. Mišias iškilmingas ir “menkesnes”. Iš tikro, nėra skirtingos Mišios. Yra ta pati Kristaus Auka. Jos tik gali skirtis tuo, kad yra giedotos, ar skaitytos, su pamokslu ir be jo, aukojant vyskupui ar paprastam kaimo klebonėliui. Tačiau visa tai nesumažina Mišių vertės Dievo akyse. Vertė yra lygiai tokia pati.

Ir todėl būtų nesuprantama, jei šv. Mišiose organizuojami įvairių chorų ar solistų pasirodymai, ar dar kokios nors “varžybos”. Tam yra skirta kita vieta – koncertų salė. Choras šv. Mišiose negali likti autonomiškas. Jis padeda įsigyventi į šią paslaptį.

Iš kitos pusės, šventės akcentas būtų gerokai prigesęs, jei kunigo ir skaitovų balsai, skaitantys šv. Raštą bei Mišių tekstus atsiduotų nuobodybės ar monotonijos pelėsiams.

Jei šv. Mišios yra šventė, o kaip šventė be šokio? Žinoma, sunku būtų visuomenėje suprasti, jei bažnyčioje šoktume valsą ar Lotynų Amerikos šokius, tačiau čia suprantame šokį kaip tam tikrą apeiginį

judėjimą. Todėl būtų nesuprantamos šv. Mišios be įžengimo ir išėjimo, be savo mažų procesijų link Evangelijų knygų ar Aukojimo metu, Komunijos, smilkymo momentais. Tačiau jei mūsų žingsniai vangūs, slenkame koja už kojos, kažin ar galime pajusti šventės nuotaiką?

Jei teisingai supratome šokio prasmę, taip kaip karalius Dovydas priešais arką, negalėtume trukdyti savo sielai vibruoti visą šlovę Dievui visu savo kūno judesiais bei gestais.

Jei Mišios šventė, vadinasi reikia ir šventiško drabužio, o ne vien nutrintų džinsų ir tų pačių kasdieniškų marškinių. Šventiškas apsirengimas nebūtinai reiškia kažkokį ekstravagantiškumą ir keistumą, tačiau sugebėjimą pasipuošti skoningai kiekvienai progai tinkamu drabužiu.

2.2 Šv. Mišios – tai susirinkimas

Žmonės renkasi draugėn įvairiomis progomis, bet susirinkimo struktūra dažniausiai išlieka tokia pati. Vadovaujantis pradeda susibūrimą, pasveikina susirinkusius. Perskaitomas praėjusio susirinkimo protokolas, nutarimai, pažvelgiama, kas pasiekta, kas įgyvendinta, ko trūksta. Vadovaujantis pataria, ko reiktų kitam kartui ir paskelbia naują programą. Prasideda diskusija ir svarstymai. Pirmas asmuo skaito savo pranešimą ir komisijos pasiūlymus. Prieinama išvada. Po to svarstomas sekantis pasiūlymas. Trečias. Pabaigoje vadovaujantis apibendrina visus pasiūlymus ir užbaigia galutine kalba.

Šios principinės taisyklės tinka kokios nors organizacijos ar klubo susirinkimui, komercinei asociacijai, parlamentui. Schema lieka ta pati, skiriasi tik turinys.

Šv. Mišios pagal savo formą yra susirinkimas, kuris švenčia Velykas. Bažnyčia graikiškai tariasi „*ekklesia*“, o tai reiškia „*Dievo Tautos susaukimas*“. Todėl schema yra panaši į tradicinius susirinkimus. Štai Žodžio liturgija:

Įžanga:	<i>Iškilmingas įėjimas.</i>
Pradžia:	<i>“Vardan Dievo...”</i>
Sveikinimai:	<i>“Viešpats su jumis”</i>
Praeities įvertinimas:	<i>Gailėsčio aktas</i>
Deklaracija:	<i>Kyrie, Gloria.</i>
Programa:	<i>Pradžios malda.</i>
I Pranešimas:	<i>I skaitinys.</i>
Pritarimas ar nepritarimas:	<i>Psalmės antifona.</i>
II Pranešimas:	<i>II skaitinys.</i>
Pritarimas ar nepritarimas:	<i>Alleliuja.</i>
III Baigiamasis pranešimas:	<i>Evangelija.</i>
Apibendrinimas:	<i>Pamokslas.</i>
Užbaigimas:	<i>Tikiu ir Visuotinė malda.</i>

Antroje šv. Mišių dalyje – Aukos liturgijoje, tarsi dalyvauja du asmenys, kurie sudaro sutartį. Žodžio liturgijoje tarsi yra svarstomi ir diskutuojami pagrindiniai sutarties punktai. Atnašavimo metu jau yra tarsi pasikeičiama dovanomis. Žmogus atneša duoną ir vyną, ženklus mūsų valios sutikimo vienyti. Dievas atsakydamas mums savo meilę, atiduoda mums brangiausią savo Dovaną – savo Sūnų. Ir tuo būdu, „Jis ištrynė mus kaltinančių skolos raštą ir panaikino jį, prismeigdamas prie kryžiaus“ (Kol 2, 14). Dovanavimo momentas – Konsekracija. Vėliau džiaugsmingas šventės tęsinys – pokylis – šv. Komunija. Po to - palinkėjimas likti ištikimiems sutarčiai ir, neretai, sunkus bei vargingas jos įgyvendinimas kasdienybėje.

Susirinkime turi dalyvauti pakankamas asmenų skaičius, kitaip susirinkimas praranda savo daugumos vertę. Ką reiškia, jei deputatas neatlieka savo pareigų, jeigu jis nedalyvauja parlamente? Jis neatstovauja savo rinkėjų.

Kiekvienas pakrikštytas katalikas yra Bažnyčios deputatas, Dievo jau nuo amžių pramatytas ir išrinktas, atstovaujantis visą Bažnyčią: ir praeities, ir ateities. Todėl, ar gali jis likti šalia, palaimingai ilsėtis, kai sprendžiasi Bažnyčios likimas? Ar gali likti abejingas, kai susirinkimo salėje vietos tuštėja. Jis negali dezertyuoti. Jis turi atstovauti iki galo savo Bažnyčią!

Savo forma Bažnyčia yra susirinkimas. Tačiau ne bet koks, o susirinkimas po kryžiumi, laukiant pasirodant ateinančio Kristaus, „kuris pakeis mūsų vargingą kūną, į savo garbingą kūną, ta galia, kuria esame išvaduoti“.

2.3 Šv. Mišios yra prisiminimas

“Tai darykite mano atminimui”, skamba ausyse paskutiniai Konsekracijos žodžiai. Praeities negalima ištrinti, jei yra žmonių, kurie ją prisimena. Praeitis miršta, kada miršta paskutinis, kuris žinojo tą praeitį. Mes gi nebūsime tie, kurie laidos Kristų. Mes gi esame tie, kurie laukia jo ateinant...

Praeities prisiminimui yra statomos bažnyčios, prisimenant kokį nors šventąjį. Statomi paminklai ir monumentai kariams žuvusiems už Tėvynę, pavadinamos gatvės žymių žmonių ar įvykių vardais: Vasario 16 – tosios, Savanorių prospektas ir panašiai.

Kristus nenori monumento, iškalto vien tik granito luite ar gatvės iškaboje. Kad ir koks būtų buvęs garsus paminklas, jis vis vien apsineša istorijos dulkėmis. Todėl Kristus nori, kad Jo Aukos prisiminimas liktų nuolatos gyvas mūsų širdyse, kad mes galėtume Jį dažnai priimti į savo sielą. Todėl jis ragina mus sudabartinti Jo Auką, ją nuolat ir nuolat pakartoti Mišių metu ir savo gyvenimu.

Tačiau Mišios nėra vien “saldžių migdolų” prisiminimas. Šis prisiminimas apjuosia Jėzaus paskutinius žodžius, primena tą didžiojo Ketvirtadienio vakarą su Kristumi, atgamina atmintyje išdavimo ir Petro išsižadėjimo akimirkas ir mokinių pasitraukimą. Tačiau tai yra kur kas daugiau nei šie sentimentai. Taip pat būtų pernelyg klaidinga manyti, jog prisiminimas reiškia susirinkimą valgomajame prie didelio stalo, nukrauto įvairiausiais patiekalais.

O gal Mišios - tai toks Viešpaties prisiminimas, kokį švenčiame liturginiame kalendoriuje minėdami šventuosius? Šie paminėjimai gi susideda iš įvairių kategorijų: minėjimo, šventės, išskilmės. Pagal garbingumą... Ne. Mišios yra kur kas daugiau.

Kad galėtume suprasti šv. Mišių atminimą, turime, visų pirma, pereiti Senojo Testamento mokyklą, kurioje praeities prisiminimas turi prasmę ir šiandien. Tada Dievas davė savo nurodymus, veddamas Tautą iš Egipto nelaisvės. Būdavo aukojamas avinėlis, kurio krauju pažymėti namų slenksčiai bylojo, jog čia gyvena tie, kurie klausosi Viešpaties žodžių. Nes “ši diena tebus jums atminimas, tai švenkite kaip Viešpaties šventę: iš kartos į kartą” (Iš 12, 14). Dešimt Dievo Įsakymų prasideda žodžiais “Aš esu Viešpats, tavo Dievas, kuris tave išvedė iš Egipto, vergystės nelaisvės” (Iš 20, 1). Ir kas svarbiausia žydu Velykose, kad ši šventė buvo orientuota ne tiek į praeitį, kiek tai yra nuolatinis žengimas į ateitį, džiaugsmas esama laisve. Dievas per tą praeities Išėjimą padarė mus laisvus. Tad džiaukimės šia laisve. Ir šios šventės pagrindinis akcentas, kad praeitis tampa dabartimi.

Todėl Mišios nėra kokių senų protėvių relikvijų iškėlimas į dienos šviesą, kad jas galėtų pamatyti šių dienų vaikai, bet tai yra prisiminimas tos Viešpaties meilės, kuria Jis mus myli čia ir dabar, *hic et nunc*. Mišiose mes prisimename tas akimirkas, kada mus Kristus vadavo iš nuodėmės vergovės, tai – džiaugsmas esama laisve ir sustiprinimas ateityje nebijoti žengti kartu su Viešpačiu per dykumą, kad visada pasiliktume laisvi.

2.4 Šv. Mišios – tai sąjungos sutartis

Visas Senasis Testamentas yra nužymėtas pasakojimais, primenančiais Dievo ir žmonių sąjungą. *Išėjimo* knygoje, 24 skyriuje randame aprašymą kaip ant Sinajaus kalno patvirtinimą šioji sąjunga. Dievas pažada neapleisti savo Tautos, o Išrinktoji Tauta pasižada nesusitepti svetimų dievų aukų krauju. Ant altoriaus su 12 žvaigždžių aukojamos aukos tampa kaip ženklas pasiaukojimo vien tiktai Dievui. Mozė paima sutarties knygą ir ją skaito garsiu balsu tautai žodžius: “Viską, ką Viešpats nurodė mes padarysime”. Po to, paėmė aukos kraują ir juo pašlakstė tautą, sakydamas: “Štai sąjungos kraujas, kurią Viešpats sudarė su jumis” (Iš 24, 4-8).

Šv. Mišios nėra vien tik malda, tik tylus žmogaus susitikimas su Dievu. Jos yra sutarties atnaujinimas.. Kiekvieną kartą, kai jos vyksta, yra tarsi iš naujo tiesiamas tiltas tarp Dievo ir žmogaus. Ir kas dalyvauja Mišiose, nėra žmogus vienišas, prarastas žmogus, bet jis yra suradęs Dievą ir Viešpats yra su juo. Ir todėl žmogus išpažįsta savo tikėjimą Dievu ir Jo Įsakymais.

Šv. Mišios yra kažkas panašaus kaip santuoka: du tampa vienu kūnu. Santuokoje kuriama nauja žmogiška šeima, o Mišiose kuriama dieviškoji šeima. Žmogus susivienija su Dievu šia sutartimi.

Negalime užmiršti *Pradžios* knygoje minimos Dievo sutarties su Nojumi: “Aš sudarau mano sąjungą su tavim ir tavo palikuonimis, su kiekviena gyva būtybe, kuri yra su jumis, su visais gyvuliais, kurie išėjo iš

arkos. Aš sudarau mano sąjungą su jumis: daugiau nebus sunaikinta nė viena gyvybė potvynio vandeniui, nė potvynis daugiau nebenaikins žemės”. Paskui pridūrė: “Tai bus sąjungos ženklas, kurią sudarau tarp savęs ir jūsų; tarp kiekvienos gyvos būtybės, kuri yra su jumis visiems amžiams” (Pr 9, 9-12).

Ką reiškia toji vaivorykštė kaip sąjungos ženklas? Paprastai ji pasirodo, kai praeina perkūnijos, lietaus ir audros debesis. Todėl tai ir yra ženklas, kad audringieji vandenys baigėsi, kad Viešpats yra su mumis. Vaivorykštė reiškia, kad baigėsi katastrofos ir pavojaus nebėra. Šiame kontekste būtų gerai prisiminti *Aprėiškimo* knygos žodžius: “Ir štai danguje stovėjo sostas, o soste buvo Sėdintysis. Jis savo išvaizda buvo panašus į jaspio ir sardžio brangakmenius, o vaivorykštė, juosianti sostą, buvo panaši į smaragdą” (Apr 4, 3b-4).

Ženklas dieviškos sąjungos - vaivorykštė, yra ne kas kita, kaip Dievo garbė, kuri nušviečia visą kūriniją. Ji mus ragina pasikliauti Viešpaties gailestingumu.

Mišių metu mes atnešame Dievui Jo kūrinijos dovanas. Jos tarsi nušviečia dievišką galybę ir yra Jo didybės sostas, raginantis pasitikėti Dievo gailestingumu ir garbinti Jį visa kuo yra įmanoma.

Taip pat negalime užmiršti Dievo sąjungos su *Abraomu*. Kai jam yra pažadamos gausus skaičius palikuonių kaip padangės žvaigždžių ar pakrantės smilčių.

Todėl ši triguba Senojo Testamento sąjunga yra esama Kristaus aukoje. Didįjį Ketvirtadienį kalbama apie “sąjungos kraują”. Senasis Testamentas užsibaigia Eucharistijoje. Kristus nori ir mūsų ištikimybės, taip kaip jos norėjo iš senojo Testamento protėvių.

2.5 Šv. Mišios yra auka

Puikią teologinę aukos prasmę yra atskleidęs pop. *Pijus 12* savo enciklikoje *Mediator Dei* (1947 m.). Kai kurie jos puslapiai yra įtraukti ir Vatikano II Susirinkimo liturginę Konstituciją. Pabandysim juos apibendrinti.

Auka, savęs pačių paaukojimas Dievui ar žmonėms turi du lygmenis: norą aukotis ir patį atlikimą. Tie du lygmenys yra tarpusavyje panašiai kaip siela ir kūnas. Pažvelkime į kankinystę. Jei auka eina į mirtį dieviška valia, pati to nenorėdama ir nepriimdama, nėra auka, nes trūksta pasiaukojimo valios, pačio pasiaukojimo sielos.

Priešingai, kas yra pasiruošęs ryžtingu apsisprendimu pasiaukojimui, dar neatėjus kančios minutei, jau turi savyje dvasinį įnašą aukai. *Pranciškus* ir *Teresėlė* buvo kankiniai šia dvasine prasme iki aukščiausio taško. Tuo tarpu nacistų laikais, daug aukų būdavo sunaikinamos fiziškai, dvasiškai jiems to nenorint. Žiūrint iš dvasinės pusės, jie eidavo į mirtį ne savo noru, ne dėl kažkokio idealo, bet todėl kad kito kelio jiems nebelikdavo.

Yra du lotyniški žodžiai: *immolatio* (aukojimo įvykdymas) ir *oblatio* (noras pasiaukoti).

Pritaikant Kristui visa tai, reikštų, jog visas mūsų viešpaties gyvenimas buvo viena vienintelė, visada nauja *oblatio*. Jo įžengimas į šį pasaulį buvo palydėtas pasiaukojimo maldos: “Štai, aš ateinu... įvykdyti Tavo, o Dieve, valios” (Žyd. 10, 7; plg. Ps 40, 8-9). Jis trokšta būti pakrikštytas kančios krikštu, ir laukia kada tai įvyks. (plg. Lk 12, 50). Kaip ir visas Jo gyvenimas, pats Eucharistijos įsteigimas jau yra *oblatio*, nes Ji yra už pasaulio išganymą. O tos aukos įvykdymas, *immolatio*, įvyko Alyvų kalno kančioje, nuo pat išdavimo momento iki paskutinių žodžių ant kryžiaus.

Immolatio yra kiekvienu atveju istorinis dinamiškas vienintelis vyksmas. Jis gali vykti keliais etapais, tačiau visą laiką išlieka nepakartojamas ir užbaigtas. *Oblatio* arba noras pasiaukoti, priešingai, yra statiškas, gali trukti visą gyvenimą.

Kristaus aukoje yra abu šie elementai. Jėzus “vienintele atnaša jis amžiams padarė tobulus šventinamuosius” (Žyd 10, 14). Užteko vienos vienintelės aukos už visus nusidėjėlius, kad jie gyventų amžiams. Ši auka yra nepakartojama, jai nereikia atnaujinimo. Ji gyva amžiams savo pasiaukojimo meile, tuo *oblatio*.

Jis sako duonai: tai mano kūnas! Sako taurei: tai yra mano kraujas! Hebraiškos kalbėsenos būdu jis tiesiog šaukte mums šaukia: Štai, aš esu čia. Aš esu jumis, gyvas ir mylintis! Todėl Šv. Mišios nėra tik Didžiojo Penktadienio aukos prisiminimas, tai yra tikra, gyvoji Auka. Be Jos, mūsų Mišios taptų tik kažkas panašaus kaip ir daugelis susibūrimų, menančių kažkieno metines.

Šv. Mišioms ne tik priklauso *oblatio* – pasiaukojanti Kristaus meilė Bažnyčiai, bet ir *immolatio* – įvykdymas Aukos. Bažnyčia jungiasi į šią Auką, paversdami savo gyvenimą, atsakymu - pasiaukojančios meilės Dievui išraiška.

2.6 Šv. Mišios yra pokylis

Tai nėra kažkoks daugiau ar mažiau iškilmingas įprastas balius, kuriame skamba taurės, laistosi gėrimai, girdisi tostai ir linkėjimai. Tai yra viena iš mandagumo formų, kuria mes kviečiamės Viešpatį prie stalo, pabūti su mumis, pasilikti...

Kai pas mus apsilanko svečias, viena iš formų parodyti, jog tikrai tas svečias yra laukiamas ir mylimas, yra jo pakvietimas prie stalo. Nes tuo savo gestu parodome, jog esame pasiruošę pasidalinti viskuo, ką turime, savo maisto atsargomis, kuriomis patys esame gyvi. Šiltas kavos ar arbatos puodelis sušildo ne tik žmogaus kūną, bet taip pat ir jo dvasią...

Žinome, jog nematomam Dievui nereikia nei mūsų maisto, nei gėrimo, tačiau juos mes duodame kaip simbolį, kad viską mes esame pasiryžę Jam atiduoti, nes Jis yra mūsų brangiausias svečias.

Šv. Augustinas mini vieną priekaištą, kurį jo Šiaurės Afrikos bendruomenei pateikia materialistinis pasaulis: “Mišios yra *antropofagija*, tam tikra forma kanibalizmo - norim suvalgyti savo Dievą”.

Atsakant į priekaištą, reikia paaiškinti, jog paaukoto istorinio Kristaus mes negalime materialiai suvalgyti. Materialiosios atnašos yra paverčiamos perkeistu Kristaus Kūnu ir Krauju, tikrai esančiu ir išaukštintu. Priimdami šv. Komuniją, mes priimame patį Viešpatį tikrai, realiai, substancialiai, tačiau perkeistu būdu. Priimame, kad Jis stiprintų ir gairintų mūsų dvasią.

Puota – auka sukuria tą draugiškumo atmosferą, kurioje Viešpats į mus kreipiasi žodžiais: “Nebe tarnais aš jus vadinu, bet draugais”. Todėl reikia matomų ženklų, kuriais Jis parodo mums savo meilę. Ir kiekvienas randame savo vietą prie stalo. O tai yra šeimos stalas, kuriai mes priklausome...

2.7 Šv. Mišios ir tradicija

Tradicinės išlieka maldos ir daugelis liturginių formų, nepaisant įvairių reformų. Tradiciniai Mišių indai nesikeičia. Pačios Mišios tradiciškai taip pat švenčiamos bažnyčiose. Tradiciški lieka pamokslai įvairių minėjimų, religinių švenčių ir atleidų progomis. Taip kaip tradiciškas išlieka ir pats tikinčiųjų tikėjimas. Galim sakyti, bažnyčiose tradicija ir liturgija glaudžiai nuo amžių susijusi. Šv. Mišios jau nuo senųjų laikų buvo vadinamos *sacra traditio*. Nes vienas iš pagrindinių mūsų tikėjimo postūmių reikia pripažinti vis dėlto yra tradicija.

Tačiau to neužtenka paaiškinti paaugliui jaunuoliui, kuriam nė motais tėvų raginimai, jog reikia eiti sekmadienį į Mišias. Jam bažnyčia, galbūt, kažkiek primena senovės istorijos muziejus. Skirtumas tik tiek, jog muziejuose gali kur nori vaikščioti, o bažnyčioje per Mišias neretai tenka visą valandą atstovėti.

Tai ką galima pasiūlyti, kad vaizdas taptų patrauklesnis? Reiktų išlaisvinti viską iš tradicijos gniaužtų; sukurti naujus tekstus ir naujas liturgines formas; specialias pritaikytas Mišias mažam žmonių ratui, sukuriant labiau šeimos nuotaiką; sukurti naują muziką, panaikinant viską, kas buvo vakar ir užvakar? Bet kas atsitiktų? Ateitų daugiau asmenų į Mišias? Kai kas bandė jau padėti į lentynas mišiolus ir kurti savo tekstus, “labiau pritaikytus ir išreiškiančius vidinę dvasią”. Tačiau koks jų likimas? Kažkas ypatingai pasikeitė? Nieko panašaus. Lyg meteoras švysteli kosmose ir vėl užgęsta. Gi “modernusis” žmogus, be tradicijos šaknų, yra miręs jau savo laiku, tradicija vis gi priešingai, lieka aktuali. Iš viso, klausimas, ar įmanoma žmogui atitolti nuo savos tradicijos? Visi žmogiškieji mokslai sutinka, jog kiekvienas žmogus yra apvyniotas tradicijos vystyklais. Ir niekur nuo jų nepabėgs. Nebent būtų kažkoks Nyčės “antžmogis”, kuris neturi nei motinos, nei tėvo. Kiekviename žmoguje yra palikimas savo protėvių, savo tautos, savo gimtos vietos, savo šeimos. Žmoguje vyksta savas brendimo procesas, jo vaikystės ir jaunystės patirtys, kurios dažnai jį verčia pasielgti taip, kaip jis galbūt, ir nenorėtų. Ir visi tie faktoriai jį formuoja nuo pat mažumės.

Visas mūsų gyvenimas yra persipynęs civilizacijos ir kultūros įnašu. Galim klausti, kodėl aš, būtent, taip turiu elgtis prie stalo, kodėl nedera visuomenėje pasirodyti taip ir taip. Ir jei viena dalyką paliksime, kitą priimsime vis vien iš praeities. Kaip yra parašyta Šv. Rašte “nieko nėra naujo po saule”. Apsirengimo ir elgesio manieros vienos išsina iš mados, kitos – vėl sugrįžta atgal. Todėl kova prieš praeities palikimą yra kažkas panašaus kaip bandymas gyventi be savo stuburo, bandant pasiskolinti kitą. Taigi, ar iš viso verta taip kovoti kaip *Don Kichotui* su vėjo malūnais?

Būtų keista, pavyzdžiui, jei kas nors į laidotuves vienas tarp kitų, juodai apsirengusių, ateitų švilpaukdamas su sportiniu kostiumu, pasiėmęs krepšinio kamuolį. Visų pirma, jis trikdytų bendrą laidotuvių rmtį ir mirusio žmogaus pagerbiną bei jo artimųjų gedulo nuotaiką. Ar to norime pasiekti, sekdami kryptimi “nesvarbu kad nežmoniškai, svarbu kad tik kitoniškai”? Gi tradicija yra surišta su gyvenimu taip, kaip žmogaus kaulai su kūnu. Tai kodėl reikia bijoti tos tradicijos?

Aišku, būtų visai kas kita, jei toji tradicija būtų priešinga dabartiniam sveikam protui. Pavyzdžiui, kanibalinės puotos ar panašiai. Tada reiktų kuo greičiau ją keisti ir išgyvendinti.

Tačiau tradicija nėra šiaip sau staiga sugalvota. Turėjo praeiti daug šimtmečių, kad viskas labiau išryškėtų ir atsiskleistų. Kiekviena tradicija turi savo prasminius simbolius. Gal tada ir yra sunku ją priimti, kad ją mes ne visada gerai suprantame ir pažįstame? Iš kitos pusės, jei ją geriau pažintume, gal kitaip ir vertintume. Todėl ši knyga to ir siekia, kad geriau pažintume savo tikėjimo šaknis, o ypač svarbiausią dalyką – šv. Mišias.

Tačiau, svarbu atsiminti tai, jog tikėjimo dalykai negali vien augti tik tradicijos terpėje, jie turi rasti gilesnį pagrindą. Todėl pažinus savo tikėjimo šaknis, ir labiau įsisąmoninus, reikia pagilinti savo asmeninį ryšį su Dievu, kuris yra visų mūsų Kūrėjas ir Palaikytojas.

2.8 Šv. Mišios – tai *Missa* (siuntimas)

Ar jums kartais neteko pajusti, kad Mišių metu viskas taip sklandžiai teka be sustojimo, viena apeiga seka kitą, lyg ir nepalikdamos laiko sustoti ir pasigrožėti? Aš jau nekalbu, apie tas Mišias, kurios yra laikomos skubančio kunigo. Užtenka jau vien tų paprastų Mišių.

Užlipi ant kalno viršūnės, ir tuojau reikia leistis žemyn, kad galėtumei kopti į kitą... Ar nėra truputėli, per mažai tos tylos ir ramybės minučių?

Iš tikro, tai yra būdinga Mišių Aukai, nes tai yra keliaujančios Dievo Tautos nuolatinis ėjimas į išganymą, be jokio poilsio, be atokvėpių valandėlių. Kažkaip šioje vietoje prisimena Karalių knygoje parašyti žodžiai: “Valgyk ir gerk, nes pernelyg ilgas dar likęs tau kelias” (plg. 1 Kar 19, 7).

Eucharistinė puota yra, iš tiesu, pasiruošimas ateities puotai, laukimas *donec veniat* – “kol Jis ateis”. Todėl Mišios lotyniškame mišiole baigiasi žodžiais: *Ite, missa est* – “Mišios baigtos, eikite ramybėje!”

Missa yra vėlyva siuntimo lotyniška forma (*missio* arba *dimissio* – “atleidimas namo”). Šis išsireiškimas ženklo praeities Mišiose dvigubą prasmę: visų pirma, tai reiškė neokatekumenų atleidimą namo. Po Žodžio liturgijos, po visuotinės maldos neokatekumenai apleisdavo Mišių salę. Antra, taip būdavo sakoma Mišių pabaigoje visiems susirinkusiems. Tokiu būdu, Mišios tapo siuntimu – *Missa*. To siuntimo šaknys glūdi dar Senojo Testamento žydų *Pesah* šventėje, kai žydai turėjo paskubomis, stovint su lazda rankose, suvalgyti ėriuką ir iškelti link Pažadėtosios Žemės. *Pesah* buvo paaukotasis valgis, iškeliaujant iš Egipto vergovės link Kanaano. Todėl Mišios simbolizuoja mūsų išsilaisvinimą iš kasdienybės nuodėmių kalėjimo, iš mūsų egocentrizmo. Išėjimas įvyksta po to valgymo. Kad pastiprintume savo jėgas, turime užkasti, nes kelionė netrumpa. Ji truks gal net 40 metų, o gal, kol pagaliau pasieksime tai, ką Viešpats mums paruošė...

Dieviškoji Auka neužsibaigia savyje, ji mus įpareigoja išsisklaidyti po pasaulį, ne beviltiškai klajojant po jį, bet ieškant ir kuriant tas pažadėtas žemes.

Einame į Mišias ne todėl, kad laimėtume nors gabalėlį rojaus žemės; ir ne todėl, kad galėtume šauniai pasismaginti toje šventėje, bet kad galėtume sustiprinti savo jėgas mums pavestai misijai – “pašventinti pasaulį savo tikėjimu”. Nesustojant kelyje, nors ir atsiveria ir įvairios žaizdos, nors virš galvų slenka juodi debesys, nors gūdžiai vaitoja mirusių Nekaltųjų Vaikelių mamos. Turime sekti angelą, kuris Avinėlio krauju rodo mums kelią. Pavalgykime ir tolyn kelią, nes Dievas bus su mumis. Gi tikslas – Pažadėtoji Žemė....

2.9 Šv. Mišios – tai pelikanas

Kas gi gali būti bendra tarp Mišių ir to tropikų bei subtropikų paukštelio? Kalbame apie jį tik kaip apie simbolį. Pelikano ženklas kaip ir avinėlio tik išreiškia Kristaus pasiaukojančią meilę. Kalbant apie šį paukštį, reikia prisiminti Izaijo 34 skyrių, 11 eilutę, o taip pat 102 psalmės, 7 eilutės žodžius: “Esu panašus į

dykumos pelikaną, esu kaip apuokas tarp griuvėsių”. Ir nors pelikanas yra vandenu paukštis, tuo tarpu, psalmė jo simboliu užsimena apie žmogų, kuris verkia dykumoje. Kaip tai suprasti?

Psalmyne pelikanas pasirodo ne kartą. Šv. Augustinas tai bando paaiškinti pavyzdžiu. Jis mato, kad pelikanas gyvena prie Nilo krantų, Egipte, o tai yra kaip krikščionio paveikslas, kuris gyvena vidury pagonybės, tarsi dykumoje. Paskui jis tęsia legendą, kad pelikanas savo perplėstos krūtinės krauju, nori grąžinti savo vaikams gyvybę.

Pelikano simbolis išreiškia *Physiologus* palikimą, VI amžiaus didžiosios bizantinės zoologijos mokyklos įnašą, kurioje randame nemažai legendų ir padavimų. Viena iš jų, kad pelikanas labai myli savo vaikus. Tačiau, kai jie paauga, jie pasidaro nepaklusnūs, ir jų tėvai savo snapais užmuša jaunikius. Paskui vaitoja tris dienas. Trečią dieną tėvas, smeigia snapu sau į krūtinę ir tekančiu krauju, atgaivina juos iš mirties. Panašiai ir Kristus savo krauju, tekančiu iš perdurto šono, atgimdė mus naujam malonės gyvenimui.

Taip šv. Augustinas ir *Physiologus* įtakojo Origeną, kuris labai mėgo metaforas, susijusias su paukščiais. Vėliau ši idėja ištvirtino viduramžių raštuose.

Tomas Akviniėtis net gi savo giesmėje *Adoro te devote* panaudoja šį simbolį: *Pie Pellicane, Jesu Domine*.

Deja, vėliau toji senoji legenda buvo beveik primiršta. Nebėra kalbama, kad tuos jaunikius nužudo tėvai, taip juos nubausdami už pasipriešinimą jiems, bet kalbama apie tai, kad jaunikliai yra išalkę ir tokiu būdu tėvai juos pamaitina. (Pas Graikų Tėvus, o taip pat pas *Augustiną* tas pelikanas yra motina, kitur kalbama apie tėvą). Taip soteriologinė žinia tampa eucharistinė. Reikia tik teologinių interpretacijų.

Nuo paleokrikščioniško meno Kartaginoje iki pat vėlyvųjų viduramžių meno (*Giotto, Masolino*), iki atgimimo ir baroko, pelikanas tarnavo kaip kryžiaus ir taurės simbolis, o taip pat kaip papuošalas ant altorių. Vėlesniais laikais jis lieka užmirštas, išimtis - Kiolno katedros portalas.

Pelikano simbolis mums primena mūsų nuodėmes, kuriomis mes maištaujame prieš Dievą, ir tokiu būdu esame pasmerkti mirčiai. Tačiau Viešpaties gailestingumas neleidžia mums žūti. Jis mirdamas, atveria savo krūtinę, kad galėtų mus atgaivinti savuoju krauju. Jis atiduoda save mums, kurie esame jo persekiotojai, ir maitina savo auka. Jis pats mums tampa ir maistas ir gėrimas, nepaisant, kad mes esame jam tiek nusikaltę. Jo mirtimi gauname gyvenimą.

Šis simbolis žadina apmąstymą, supratimą Kristaus meilės gilumo ir tokiu būdu ragina mus dėkoti Jam už šią meilę.

PRADŽIOS APEIGOS

1. Kryžiaus ženklas

Šv. Mišios prasideda nuo kryžiaus ženklo. Švč. Trejybės išpažinimas įveda visus į Kristaus Auką.

Mišios prasideda *Krikštu*. Kada žmogus tampa krikščioniu, ant jo galvos yra liejamas tris kartus vanduo ir sakoma: “Vardan Dievo Tėvo ir Sūnaus ir, Šv. Dvasios. Panašiai, kada krikščionis švenčia Eucharistiją, jis pačioje išangoje prisimena savo pradžią: tik pakrikštytasis gali švęsti ir dalyvauti Eucharistijoje.

Krikštas yra vartai link altoriaus. Kad pasiektume Pažadėtąją Žemę, pirma turime pereiti Raudonąją jūrą, leisti dykumoje iškristi manai, numalšinti savo troškulį iš uolos ištryškusiam šaltiniui, ir tik po to, pereiti Jordano upę. Neveltui Jonas Krikštytojas Jį tuoj po krikšto Jordane pasveikino žodžiais: “Štai Dievo avinėlis” (Jn 1, 29). Simboliška, kai mes atėję į bažnyčią, randame švento vandens dubenėlį ir žegnojamės juo, tardami Švč. Trejybės maldą.

Krikštas yra ne tik pradžia, bet ir pratęsimas. Krikščionis gimsta iš vandens ir Šv. Dvasios, yra maitinimas Kristaus Kūno duona ir atgaivinamas Kristaus Krauju. Ir taip Dievo vaikas auga, kasdien vis tobulėdamas Kristuje.

Mišios prasideda *Velykomis*. Po 40 dienų buvimo kartu, Kristus ragina apaštalus: Eikite ir mokykite visas tautas, krikštydami jas vardan Tėvo ir Sūnaus ir, Šv. Dvasios” (Mt 28, 19). Velykinė šviesa apšviečia Žodį, o Kryžius pasikeičia į garbę.

Mišios prasideda *Trejybe*. Kreipiamės į švč. Dievo Asmenis, nes Mišios yra Dievo įvykis mums, kiekvienos Mišios – tai Dievo vieno Trejybėje teofania, pasireiškimas. Romaninė architektūra sukūrė vietos chorams iš trijų dalių, apsidų. Kaip ir airių vienuoliai, kurie sekdami savo šventojo Patricijaus aiškinimu, pasakojo žmonėms apie Trejybės paslaptį, rodydami trilapį augalą. Romaninės architektūros konstrukcijose,

altorius yra centre tų trijų apsidų, kuris yra Švč. Trejybės namai. Ir šie krikšto žodžiai visus paragina apsisivienyti apie Eucharistija, kuri yra Švč. Trejybės namai.

Mišios prasideda *pabaiga*, nes dieviškosios garbės pilnatvė apsireiškė amžių pabaigoje. Jau vien savo pažvelgimu į kalno viršūnę, ją pasiekiamo savo žvilgsniu, sekantis etapas, ją pasiekti visu savo kūnu. Ta prasme, Mišios nuo pat savo pradžios yra ir galutinis tikslas. Jos padeda visiems atrasti kelią aukštyn.

Mišios prasideda *klausimu*: “Ar tu tikrai tiki, kad švč. Trejybė yra tavo Viešpats?” Šiandien modernioji teologija, nori nuplėšti Trejybės paslaptį, padarydama ją mitu, bet ne kaip dieviškojo Apreiškimo palikimu. Mišios nutiesia naują tiltą tarp Tėvo ir Sūnaus ir šv. Dvasios ir tų, kurie dar abejoja. Mišios pažadina abejojančių širdyse žodžius: “Tikiu. Padėk mano netikėjimui” (Mk 9, 24).

Mišios prasideda: “*vardan...*” “*Eis to onoma*”, graikiškai reiškia “*vardo viduje*”. Kaip Krikšto žodžiai priklauso sakramentui, kuris mus panardina mus Dievuje, taip ir Eucharistija mus panardina Dievo varde. “Dievo vardas” mums reiškia galybę, būtį, nesibaigiančios garbės okeaną. Veikti “Jo vardu”, reiškia turėti tam tikrus įgaliojimus. Kaip prezidentas veikia “tautos vardu”, teisėjas teisia “įstatymo vardu”, tai ir kiekvienas kunigas šiais žodžiais parodo mandatą, kieno vardu jis veikia. Taip pat ir tikintieji, Dievo išrinkti jau nuo amžių, dalyvauja Eucharistijoje “Jo vardu”.

2. Pasveikinimas

2.1 Įprastinė forma

“Viešpats su jumis”. Taip kunigas pasveikina susirinkusią bendruomenę.

Dar prieš Vatikano II susirinkimą, per pontifikalines Mišias, polifoninis choras giedodavo 20-30 minučių, kol pagaliau galėdavo vyskupas užgiedoti šį pasveikinimą. Pasveikinimo žodžiai nuskėsdavo toje polifoninėje giesmių jūroje. Todėl reikėjo, kad atnaujintoje liturgijoje šis pasveikinimas būtų labiau išryškintas. Tačiau nauja tvarka patyrė ir nuostolių, kol buvo teisingai suprastas šis pasveikinimas. Iš pradžių, šis pasveikinimas buvo kai kurių skubotai verčiamas panašiais žodžiais: “Laba diena, brangūs tikintieji”. Tačiau tuo buvo sumenkinamas Mišių kilnumas.

Pasveikinimas yra surištas su tam tikra situacija. Rytą nesakome “labas vakaras” arba “labanaktis”. Todėl ir šis profaniškas pasveikinimas, susirinkusios Dievo Tautos, yra netinkamas, net gi melagingas. Nes Mišių realybė yra kur kas daugiau, nei žemiška gyvenimo realybė arba paprastas susirinkimas. Paprastu pasisveikinimu, kunigas darosi panašus į valdininką, kuris sveikina savo pavaldinius, susirinkusius rytą į darbą.

“Viešpats su jumis”. Turime išklausti šio pasveikinimo prasmės bibliiniame kontekste.

Šeiminkas Bozas sveikina plovėjus lauke šiais žodžiais: “Viešpats su jumis” (Rut 2, 4). O šie jam atsako: “Viešpats tave tepalaimina”. Vėliau taip atsiranda pokalbis su svetimtaute plovėja Rūta, kurią paima į žmonas, ir praėjus kartų kartoms, gimsta jų giminėje Išganytojas.

Dievo angelas sveikina teisėją Gideoną: “Viešpats su tavimi, narsusis galiūne” (Ts 6, 12). Šis sveikinimas duoda jam uždavinį išlaisvinti tautą nuo svetimšalių priespaudos.

Pranašas Azarijas praplėčia ir papildo šią frazę: “Viešpats su jumis, kai jūs su juo. Jeigu jo ieškosite, jis leisis surandamas, bet jeigu paliksite jį, iš paliks jus” (2 Kron 15, 2). Po to, seka Izraelio atsinaujinimo laikotarpis ir naujas Dievo išpažinimas.

Taip pradžioje Naujojo Testamento, angelas Gabrielius sveikina Mergelę iš Nazareto: “Viešpats su tavimi” (Lk 1, 28). Po atsakymo, ji tampa Išganytojo Motina.

Tiesiog daugybę Šv. Rašto aliuzijų randa savo vietą šiame pasveikinime. Kunigas, kuris sveikina, kalba senųjų patriarchų, pranašų ir angelo žodžiais. Susirinkusieji, kurie yra pasveikinami, stovi priešais kaip darbininkai, susirinkę į Viešpaties pjūtį; kaip Dievo kareiviai; kaip Viešpaties liudytojai; kaip švč. M. Marija, kuri yra Bažnyčios Motina ir atstovauja tą tikinčiųjų bendruomenę, kuri priėmė Dievo Žodį. Ar susimąstom apie tai, išgirdę žodžius: “Viešpats su jumis”?

Sveikinimo žodis talpina savyje palaimos palinkėjimą. Ir ne bet kokios, o paties Dievo. Šis sveikinimas išreiškia tuos Kristaus žodžius: “Kur du ar trys susirinkę mano vardu, ten ir aš esu jų tarpe” (Mt 18, 20). Susirinkimas, kuris buriasi apie Viešpatį, ir tik tai taip tampa *Ekklesia* – Bažnyčia. Šis pasveikinimas yra kaip paraginimas burtis, glaustis arčiau Kristaus.

Kada Prisikėlusysis pasirodo apaštalamis ant kranto Galilėjos ežero, Petras sušunka: “juk tai Viešpats!” (Jn 21, 7). Taip ir kunigas skelbia žmonėms, kad jie sutinka Viešpatį, kuris buvo nukryžiuotas, bet prisikėlė: “Viešpats su jumis”. Štai čia išryškėja velykinis Mišių akcentas šioje frazėje.

2.2 Antroji forma

“Mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus malonė, Dievo Tėvo meilė ir Šv. Dvasios bendrystė tebūna su jumis visais !”

Šita antroji forma yra pasirinkta kaip apaštalo Pauliaus atsisveikinamasis palinkėjimas Korintiečių bendruomenei, rašytas paties apaštalo Pauliaus ranka (2 Kor 13, 13).

Antrasis *Laiškas Korintiečiams* yra parašytas apie 57 metus nuo Makedonijos iki Korinto. Jis gausus žiniomis, liečiančiomis apaštalo gyvenimą bei darbus, taip pat jo mąstymą ir jautrumą. Pagal *Karl Prümm*, jis parašytas elegantiška senąją graikų rašybos struktūra. Todėl šiame atsisveikinime atsispindi jo specifiskumas ir eilučių ritmo melodija.

Antroji sveikinimo forma nustebina savo trinitarine struktūra: *Gratia Christi, Caritas Dei (Patris), Communicatio Sancti Spiritus*. Ne tik paprastai išreiškiama Švč. Trejybės paslaptis, bet tuo pačiu parodomi santykiai dieviškųjų asmenų tarp savęs ir tarp žmogaus: malonė, meilė ir bendrystė. Šios trys dovanos turi likti su tuo žmogumi, kai jis sugrįžta į savo namus. Šv. Mišių metu krikščionis prisiliečia prie švč. Trejybės šaltinio, jis gali pats atsigerti, pasisotinti ir parsinešti tų malonių namo. Todėl šv. Mišių pabaigoje ši dovana ir yra primenama trumpa trinitarine formule, dar prieš suteikiant palaiminimą.

“Su jumis visais” – tarsi parodomas šio sveikinimo bei dieviškosios malonės platumas, kurį simbolizuoja išskėstų rankų mostas. Visi dalyvaujantys, o taip pat ir tie, kurie tik dvasiniu būdu yra kartu, taip pat ir tie, kurie dar nėra atsivėrę Viešpačiui, ir tie, kurie nepriima pilnai celebranto, visi yra apglėbiami Dievo malone. Viešpats, kaip tas gailestingasis Tėvas link paklydėlio sūnaus, pirmas eina mūsų pasitikti, nepaisydamas mūsų išankstinių nusistatymų ir stereotipų. Šiame sveikinime girdisi Evangelijos šeiminko balsas, kuris visus kviečia į vestuves: “Todėl eikite į kryžkeles ir ką tik rasite, kvieskite į vestuves. Tie tarnai išėjo į kelius ir surinko visus, ką tik sutiko, blogus ir gerus. Vestuvių menė buvo pilna sėdinčių už stalo.” (Mt 22, 9-10). Ir kai jau susėdame už stalo, nemažiau svarbu būti tinkamai pasiruošusiems šioje šventėje dalyvauti. Kad tik šeiminkas mus rastu su šventiniu rūbu...

Šiame trinitariniame sveikinime, Kristus mus išaukština, Tėvas apglėbia ir šv. Dvasia veda mus link amžinojo gyvenimo. Tą mums ir duoda šv. Mišios.

2.3 Trečioji forma

“ Dievo, mūsų Tėvo ramybė, Viešpaties Jėzaus Kristaus malonė ir Šventosios Dvasios paguoda tebūna su jumis visais”. Šiam sveikinimui ritualas pateikia atsakymą: “Ir su tavimi”.

Galbūt, būtų teisingiau praleisti šį atsakymą, tačiau šio palinkėjimo pilnumui, reikalinga, kad šis palinkėjimas būtų priimtas tiek širdimi, tiek žodžiu.

Tas, kuris sveikina, linki kitam malonės ir ramybės, o kuris priima ir atsako, tarsi duoda savo sutikimą ir išreiškia savo norą, kad tai išsipildytų.

Sveikinimas “malonė ir ramybė” dažnai būdavo pakeičiamas “gailestingumu” ar kitu žodžiu, paprastai būdavo imamas iš apaštalo Pauliaus ir Petro laiškų. Tai yra palikimas krikščioniškų laiškų stiliaus.

Ką gi reiškia “malonė ir ramybė”? Lotyniškieji laiškai paprastai būdavo pradedami žodžiu “salutem” – “sveiki”, linkint būti sveikiems. O krikščioniškojo sveikinimo žodžiais, gal, labiau yra atkreiptas dėmesys į sveikatą religine prasme. Kad išliktume sveiki savo dvasia, nesunaikinti įvairiausių nesutarimų ir problemų. Už bažnyčios durų tepasilieka visa tai, kas mus skiria, visi nesutarimai, nesusipratimai bei tamsūs dvasiniai debesys. Prisiartinę prie altoriaus, krikščionys tesuranda ramybę, paguodą ir gėrį. Naujojo Testamento teologijos kontekste *gratia et pax* išreiškia pagrindines Dievo dovanas.

Malonė yra atleidimas, Dievo palankumas ir jo dieviškasis grožis, kuris paslėptas mumyse. Ramybė yra tai, kas lieka to pasėkoje, žmogaus ryšių integralumas su kitais ir su Dievu. Visiems mums reikia nuolat ir nuolat šių dovanų...

2.4 Vyskupo pasveikinimas

“Ramybė jums”. Ši pasveikinimo forma yra pasirinkta ne todėl, kad vyskupo pasveikinimas turėtų specialiai kažkuo išsiskirti ir nustebinti. Ši forma yra paimta iš senovinės Egipto, Šiaurės Afrikos liturgijos, kuri vėliau paplito Ispanijoje, Prancūzijoje, ir tuo pačiu įsiliejo į romaninės liturgijos audinį. Šis sveikinimo garsas atveria mums susitikimą su Prisikėlusiuoju ir jo apaštalais (plg. Jn 20, 19). O taip pat juo prasideda Sutaikinimo sakramento įsteigimas (plg. Jn 20, 21). Atleidimas abejojančiam Tomui taip pat prasideda šiais žodžiais (Jn. 20, 26).

Kai vyskupas lanko parapiją, ar tai būtų izoliuota kokia nors misijų stotis, ar tai triukšmingo didmiesčio tikinčiųjų bendruomenė, atnešama velykinė *Geroji Naujiena*, vėl iš naujo išgyvenamas tas velykinis įvykis ir džiaugsmas.

Ir jei mes prisiminsime eucharistinę teologiją, tada šis sveikinimas išreiškia mistinę dimensiją: “Pakelk ranką ir paliesk mano šoną, jau nebebūk netikintis, - būk tikintis.” (Jn 20, 27). Ir tada mes kartu su apaštalu Tomu jau spontaniškai sakysime Kristui: “Mano Viešpats ir mano Dievas.” (Jn 20, 28).

2.5 Pasveikinimo ceremonija

Pasveikinimo metu kunigas ištiesia rankas ir vėl jas suglaudžia. Jei tuo metu kunigą stebi koks nors mažas vaikelis, jis taip pat bando kartoti kartu su juo šį gestą. *Dominus vobiscum* apeiga, galim sakyti, yra iš vienos pusės, tiesiog, labai gerai žinoma apeiga, tačiau iš kitos pusės, ji taip ir lieka mums, katalikams, nepažįstama žemė.

Iš kur kyla šis gestas?

Tai kyla iš senovinės retorikos meno taisyklių, kurios buvo labai reiklios savo nurodymais elgesiui, kalbėsenai, ir tuo pačiu tapo viena iš mūsų liturgijos pradžios šaknų. Dar ir šiandien įvairūs politikai, oratoriai naudoja rankų gestus, norint įtaigiau pasakyti savo klausytojams. Pagrindinis principas - ištiesti rankas link klausytojo, kad jis labiau suprastų, kad, būtent, jam yra skirti tie žodžiai.

Tačiau kas šis gestas reiškia liturgijoje? Ar tai yra tik gestualinis apglėbimas, kuris nori apglėbti visą bendruomenę ramybės pasveikinimu?

Žodis, kuris linki būti vienybėje su Dievu ir skelbia ryšį su Viešpačiu, mus padaro panašius į švč. Mergele Mariją - *Pietą*, kuri po kryžiumi apglėbusi savo rankomis laiko žaizdotą savo Sūnų.

2.6 Pasveikinimo atsakymas

Dėl šio atsakymo vyskupų Konferencijose buvo nemaža karštų diskusijų. Vertimas iš lotynų kalbos “et cum spiritu tuo” reiškia vietinėse kalbose “Ir su tavo dvasia”, ar “Viešpats tebūna su tavimi”. Viena laimė, kad lotyniškas tekstas nebuvo diskutuojamas, kitaip visai būtume susipainioje atsakymuose.

Vieni teologai sakė, kad vertimas į lotynų kalbą iš hebrajų “et cum spiritu tuo”, pažodžiui reiškia- “Ir su tavo dvasia”. Toks išsireiškimas hebrajams buvo savaime suprantamas kaip mums išsireiškimas “Ir su tavimi”. Nes “būti su tavo dvasia”, reiškia “būti ir su tavimi”.

Tačiau buvo ir kita nuomonė, *Emil Lengeling* pristatė amerikiečių teologų versiją: “dvasia” šiame kontekste atitinka hebrajiškoje kalboje “ruah”, bet ne “nefesh”, graikų kalboje ne “psiche”, bet “pneuma”, lotynų kalboje ne “anima”, bet “spiritus”. Ir todėl sakyti “Viešpats tebūna su tavimi”, visai nereiškia “Ir su tavimi”, bet “Viešpats tepripildo tave savo dvasia”. Šis pasveikinimas primena Šventąją Dvasią, kurią gavo vyskupas, kunigas, diakonas šventimu metu. Panašiai apaštalas Paulius rašė savo mylimam mokiniui Timotiejui: “Nepamiršk tavyje esančios malonės dovanos, kuri tau buvo suteikta pranašo ištarne kartu su vyresniųjų rankų uždėjimu” (1Tim 4, 14).

Todėl, pasak *Lengeling* žodis “dvasia” nėra mandagumo forma, bet tikėjimo išpažinimas. Pašvęstasis celebrantas linki, kad Viešpaties buvimas kartu sustiprintų savo malone dvasinį konsekracijos vaisingumą visiems dalyvaujantiems. Taip būdavo suprantama viduramžių ir postridentinė šv. Mišių liturgija. *Balthasar Fischer* tai dar pabandė išreikšti kitais žodžiais: “et cum spiritu tuo” – tai “trumpa malda už kunigą”.

3. Šv. Mišios dar tik prasideda...

3.1 Šv. Mišios prasideda procesija

Įžangos procesija talpina savyje iškilmingumo formą. Pradžioje žengia kryžius su žvakėmis, adoruotojų ir patarnautojų būrelis, klierikai, diakonas su Evangelijų knyga ir pagaliau celebrantas. Procesija primena keliaujančią Bažnyčią, kuri žengia link Dievo pažadėtosios išganymo Žemės. Pati procesija mums byloja, kad joje, kartu su Bažnyčia, žengia Kristus (kryžius yra Jo ženklas), Bažnyčią lydi Jo pasakyti žodžiai (Evangelijų knyga), kurie yra aktualizuojami per jo rankas (kunigas ir tikintieji), o žvakės primena, kad Kristus yra mums šviesa, nušviečianti tą kelią link išganymo, smilkalų dūmai primena, kad mes turime jau čia Žemėje turime teikti Dievui garbę, kurią būdami ten danguje giedosime kartu su angelų pulkais.

3.2 Šv. Mišios prasideda įžangos giesme

Lotyniškasis *Introitus* arba lietuviškoji *Įžangos giesmė* anksčiau buvo ilga psalmė įterpta įvairių kreipinių ir antifonų. Tokiu būdu dominavo klasikinė liturginė era, ypatingai išsiskleisdama iškilmingose pamaldose. Tačiau dabar, jei pažvelgsime į lietuviškąjį Romos Mišiola, matysime, kad iš įžangos giesmės yra likusi tik viena įžangos antifona. Kiti elementai panaikinti. Paprastos kasdieninės šv. Mišios, o taip pat ir eilinių sekmadienių prasideda tik trumpu įžangos priegiesmiu, kuris nurodo tos dienos mintį. Kodėl? Ar nevertėtų tos trumputės antifonos iš viso atsisakyti? Kai kuriose parapijose gi kunigui, galbūt, ir neatrodo tas svarbus įžangos priegiesmis, tad pradėję Mišias kryžiaus ženklu, jau skuba sveikinti susirinkusiuosius tikinčiuosius.

Tačiau ar neatrodo, kad kaip tik trumpa tos dienos mintis, sukoncentruota įžangos antifonoje tiesiog raginte ragina celebrantą bei visą tikinčiųjų bendruomenę pasisemti iš jos energijos ir dinamizmo visoms Šv. Mišioms? Suprasti ir nukreipti savo žvilgsnį kaip tik šios minties linkme?

Tokiu būdu, lotyniškasis *Introitus* arba lietuviškoji *Įžangos giesmė* tampa idėja – vadovu visos mūsų kelionės link altoriaus, viso mūsų vidinio nusiteikimo Mišių pradžioje. Taip *įžangos giesmė* tampa mūsų Mišių *motto*. O ką reiškia *motto*?

Motto reiškia šūkį, pagrindinę mūsų veiklos ar kūrinio idėją ir šūkį. *Friedrich Schiller* kaip *motto* užrašė ant varpo: “*Vivos voco, mortuos plango, fulgura frango*”. Tokiu būdu, varpas nebėra vien tik varpas, bet jis jau turi savo simbolinę prasmę, jis tampa jau gyvenimo meditacija.

Pavyzdžiui, štai turinys trijų kalėdinių *įžangos giesmių*:

- 1) Viešpats man pasakė: Tu esi mano Sūnus.
- 2) Šiandien mums nušvito šviesa, nes gimė mums Viešpats Dievas.
- 3) Mums gimė vaikelis, sūnus mums yra duotas, jis viešpataus pasauliui.

Jei geriau pažvelgsime atskirai į šias antifonas, matysime dar labiau koncentruotą ir kryptingesnę liniją, pavyzdžiui, pirmoje Viešpats tarsi mus ragina permąstyti šiandien tą paslaptį, jog Jis mums vadina savo Sūnumis, nes per Kristų mes tapome Dievo vaikais. Antroje mes esame raginami išmąstyti temą, kaip Kristus įžengia į mūsų gyvenimą kaip šviesa, kuri nuskaidrina visas dvasios ūkanas. Trečioji talpina savyje žinią, kad šiandien gimė Išganytojas.

Todėl *Įžangos giesmė* mes esame kviečiami nuo pat Šv. Mišių pradžios labiau įsijausti ir susikcentruoti į tą šiandienos paslaptį, kurią švenčiame, kad ji taip ir nepaliktų nepastebėta kasdienybės bei skubos dulkėse.

3.3 Šv. Mišios prasideda pagarbos veiksmais prieš altorių

Pirmas pagarbos ženklas yra atsiklaupimas, kuris tarsi mums kalba, kad aš tuo būdu iš meilės pasidarau mažesnis priešais tą, kuris mane sutvėrė. Jaunas tėvas atsiklaupia ant žemės, kad galėtų pažaišti kartu su savo mažu vaiku, ropojančiu ant žemės; pasilenkia, kad galėtų paimti jį į savo rankas. Atsiklaupimas – atspindi Dievo meilę mums, nes Jis “apiplėšė pats save, priimdamas tarno išvaizdą ir tapdamas panašus į žmones” (Fil 2, 7). Atsiklaupimas – aukščiausios pagarbos Dievui ženklas, nes Šv. Raštas ragina: kad Jėzaus vardui priklaupų kiekvienas kelis danguje, žemėje ir po žeme” (Fil 2, 10).

Yra dar viena nusižeminimo forma: iškilmingas nusilenkimas, paliečiant galva žemę. Ši forma, lotyniškai dar vadinama *prostratio*, buvo paplitusi ankstyvaisiais viduramžiais kaip Dievo pasveikinimas Jo namuose. Dar ir šiandien ši forma yra išlikusi Didįjį Penktadienį ir per kunigų šventimus bei vienuolių įžadus.

Tačiau istorijos bėgyje buvo privalvota įvairių palengvinimų šiam nusilenkimui: neretai vyskupas atsiklaupia ant pagalvėlės, ar ant altoriaus laiptelių, Rytų Bažnyčių apeigose šis *prostratio* net gi pakeičiamas į gilų nusilenkimą, taip kad ranka galėtumei pasiekti žemę. Tačiau vienaip ar antraip ši forma išreiškė gilų pagarbos ir meilės jausmą.

Antras toks pagarbos ženklas – tai altoriaus pabučiavimas. Ir tai yra viena iš mažiausiai mėgstamų apeigų pasaulyje. Kodėl? Yra tam tikri kultūriniai ir tradiciniai barjerai. Pavyzdžiui, dar gerokai prieš Vatikano II Susirinkimą Japonijos vyskupų Konferencija prašė pakeisti šį pabučiavimą altoriaus palietimu galva.

Taigi, altoriaus pabučiavimas liudija gilią pagarbą. Jei žvelgsime į pirmuosius amžius, turbūt, prisimename istoriją, kaip Origeno tėvas Leonidas, dar prieš kankinystę, bučiuodavo miegančio mažylio savo sūnaus krūtinę, taip pasveikindamas Šventąją Dvasią, kurią jis buvo gavęs krikšto metu.

Todėl celebrantai, meilės ir pagarbos ženklu, bučiuoja altorių, ant kurio ateis pats Kristus.

Tačiau, iš kitos pusės, žvelgiant į argumentus prieš šį bučiavimą, turime pripažinti, jog Jėzų bučiuoja Judas, išdavimo momentą, o Jėzus jį perspėja, jog taip darydamas, jis išduoda savo Mokytoją (plg. Lk 22, 48). Bet ir vėl, kitoje Evangelijos vietoje skaitome, jog Jėzus priekaištuoja fariziejui Simonui ir giria nusidėjėlę: “tu manęs nepabučiavai, o ji, vos man atėjus, nesiliauja bučiavusi man kojų” (Lk 7, 45).

Trečias pagarbos veiksmas – altoriaus smilkymas. Kaip gi čia neprisiminti Trijų Išminčių smilkalus. Gi jie buvo viena iš dovanų, skirtų gimusiam Išganytojui (Mt 2, 12). Ant altoriaus taip pat gimsta Viešpats.

Dar viena apaštalo Pauliaus antrojo laiško Korintiečiams mintis: “juk mes esame Kristaus aukos kvapnis Dievui tarp einančių į išganymą ir žengiančių į pražūtį” (2Kor 2, 15).

3.4 Šv. Mišios prasideda, kai celebrantas sėdasi į vietą

Sedes arba lietuviškai sėdimoji kėdė, pagal bendrąsias Mišiolos normas, turi būti tokioje vietoje, kad visi galėtų aiškiai matyti ir pritarti, jog čia celebrantas tikrai tinkamai gali vadovauti Šv. Mišioms. Iš kitos pusės, kunigo kėdė neturėtų būti iškilmingesnė už katedroje esančią kėdę vyskupui. O taip pat, būtų nesuprantama, jei kunigas nueitų nuo altoriaus ir atsisėstų pirmoje tikinčiųjų eilėje kartu su jais. Kiekvienas turi sau tinkamą vietą. Ką rašo Šv. Raštas apie celebranto vietą? Ogi Luko Evangelijoje randame eilutes, kaip Jėzus perskaitęs Šv. Raštą Nazareto sinagogoje, atsisėda tokioje vietoje, kur Jį visi gali matyti: “Užvėręs knygą, Jėzus gražino ją patarnautojui ir atsisėdo; visų sinagogoje esančių akys buvo įsmeigtos į jį” (Lk 4, 20).

Paraleliai žvelgiant, prisiminkime Kalno Pamokslą: Matydamas minias, Jėzus užkopė į kalną ir atsisėdo. Prie jo prisiartino mokiniai. Jėzus prabilęs mokė” (Mt 5, 1-2). Net gi Jėzaus vaikystė randame eilučių: “Pagaliau po trijų dienų rado jį šventykloje, sėdintį tarp mokytojų ir besiklausantį jų ir juos beklausinėjantį” (Lk 2, 46). O taip pat, prieš pat suėmimą, Kristus sakė: “Aš kasdien sėdėjau šventykloje mokydamas, ir manęs nesuėmėte” (Mt 26, 55).

Todėl, jei kunigas sėdasi tarp tikinčiųjų į pirmą eilę Šv. Mišių metu, tai dar nereiškia, kad jis eina prieš visas rubrikas, tačiau klausimas, ar jis pakankamai aiškiai supranta savo funkciją? Kaip pavyzdžiui atrodys universiteto dėstytojas, skaitantis paskaitą savo klausytojams ir sėdintis jiems už nugaros?

3.5 Šv. Mišios prasideda celebranto įžanginiu žodžiu

Jį pasako kunigas arba diakonas. Žodis turi atitikti tos dienos nuotaiką ir laiką. Jis turi būti įvadinis palinkėjimas į Šv. Mišias. Tas žodis neturi tapti nuobodžiu pamokslu arba pranešimu visų dienos naujienų ir žinių. Jis neturėtų būti ilgesnis nei 2 minutės. Bet jei celebrantas jau Šv. Mišių įžangoje pradeda pamokslą, labai rizikuoja, kad jam pačiam teks prie dangaus vartų atgailos dvasioj klausytis visų savo žodžių gausybės įrašų.

Brevibus verbis. Tik tada žodis turi savo prasmę...

4. Gailėsčio aktas

4.1 Pradžia

Nors gailėsčio aktas jau minimas *Didachėje*, tačiau kaip iškilmingas *prostratio* pasirodo ankstyvaisiais viduramžiais popiežiaus Mišiose. Jis išreiškia kaltės išpažinimą. Jis buvo panašus į dabartinį Mišių *Confiteor*. Vėliau, jau vėlyvoje gotų epochoje šis *Confiteor* pasidaro sueiliuotas, labiau iškilmingas, taip kaip vienas teologas *Joseph Koenn* pažymi, jog tai primena dangaus Teismo vaizdą. Tuo tarpu, kai kuriuose vienuolynuose, šis *Confiteor* net gi įtraukiamas į asmeninės išpažinties formą. Ir todėl tolesni atleidimo tekstai *Misereatur* ir *Indulgentiam* buvo laikomi kaip tikri autentiški išrišimo formulės žodžiai.

Vėliau šis *Confiteor* tapo tik malda, paskendusi tarp Ižangos giesmių. Dar vėliau liturginis judėjimas jį vėl padarė malda tarp kunigo ir bendruomenės. Tačiau 1942 metų vyskupų direktyvose jau buvo nurodyta, kad ši malda privaloma kunigui, atsakant patarnautojams. Vatikano II Susirinkimas jį vėl gražino į savo vietą, kaip kunigo ir bendruomenės malda. Svarstant šį klausimą, vokiečių teologai taip energingai reikalavo, jog Šv. Mišiose *Confiteor* būtų kaip aiškus atgailos aktas, kad prancūziškai kalbantys liturgistai juokavo: “matyt, jums, vokiečiams, labai jau reikalingas šis aktas, o mes ir be jo susitaikome tarpusavyje”.

Be atgailos ir atsiprašymo už padarytas nuodėmes, sunku būtų prašyti Dievo akivaizdoje dangiškųjų malonių.

4.2 Apšlakstymas ir Krikšto priminimas

Sekmadieninis apšlakstymas yra gražus ir išraiškingas gestas, kuris primena mums Krikšto vandeniui nuplautas mūsų nuodėmes.

Senovinėse bazilikose, prie įėjimo dažnai galime rasti fontanėlį, kuris buvo kaip papuošimas ir galimybė nusiplauti veido bei rankų dulkes. Tačiau jo įrengimas buvo daugiau simbolinis. Vienoje senovinėje graikų šventykloje rastas užrašas: *Nipson anomēmata, me monen opsin* (*Nuplauk savo nuodėmes, ne tik savo veidą*). Prie Šv. Pauliaus bazilikos fontano Romoje yra pavaizduotas angelas, kuris švęstu vandeniui gina šalin velnią.

Kur nebūdavo tokio fontanėlio arba neturėdavo su savim pasiėmęs vandens, paprastai sudrėkindavo savo burnos garais rankas ir jomis užsidengdavo veidą. Tuo prisimenant, kad esame nuskauštinti dieviškuoju Šv. Dvasios kvėpimu. O apšlakstymo simbolika primena ne tik Krikšto vandenį, bet ir Dievo Tautos Perėjimą per Raudonąją jūrą bei jos išlaisvinimą iš vergovės.

Apšlakstyk mane malda kilusi iš 50 psalmės, kuria Dovydas meldėsi prašydamas dievo pasigailėjimo.

Regėjau versmę, malda naudojama vėlykiniu laiku, paimta iš Ezechielio pranašystės. Vanduo ištryškęs iš šventyklos dešiniojo šono, primena atvertą Kristaus krūtinę, ir išbėgusį vandenį ir kraują.

4.3 Confiteor

Labiausiai vartojama gailėsčio maldos forma yra *Confiteor*. Kalbėdami ją mes iš naujo susimąstome esą nusidėjėliai. Prieš Dievą ir visus žmones. Bet mūsų kaltės yra asmeninės, todėl šioje maldoje nuskamba individualus prisipažinimas: *Prisipažįstu*. Kitaip šis prisipažinimas nuskambėtų labai jau anonimiškai, be asmeniško gailėsčio. Tačiau bendruomeniškumo turi išlikti, nes savo nuodėmėmis esame sužeidę ne tik savo širdį ir Dievo meilę, bet ir bendruomenę. Didelė klaida būtų nematyti savo nuodėmių, nes tai rodytų mūsų nesavikritiškumą ir nesugebėjimą giliau pažvelgti į savo praeities vingius.

Nusidėjau mintimis... Jėzus priekaištavo žydams: “Kam jūs taip manote savo širdyje?” (Lk 5, 22). Jis gi pažinojo žmonių mintis (plg. Lk 5,22; Mk 2, 8). Žinojo, kas dėdavosi jų širdyje (Jn. 2, 25). Priekaištavo fariziejams: “Kaip tik jūs, fariziejai, valote taures ir dubens išorę, o viduje esate pilni gobšumo ir nelabumo” (Lk 11, 39). Viešpats ne tik mato blogus dalykus, kas dedasi žmonių viduje, bet taip pat ir gerus dalykus: “Pamatęs ateinantį Natanaelį, Jėzus pasakė apie jį: “Štai tikras izraelitas, kuriame nėra klastos”. O Natanaelis jam sako: “Iš kur mane pažįsti?” Jėzus atsakė: “Prieš pakviečiant tave Pilypui, kai sėdėjai po figmedžiu, aš mačiau tave” (Jn 1, 47-48).

Nuodėmė, visų pirma gimsta mintyse, vėliau ji yra įvykdoma darbais. Todėl mintys gali būti nuodėmingos ir jas reikia išpažinti....

Nusidėjau žodžiais...

Apaštalas Jokūbas čia įsiterptų: “Kas nenusideda kalba, tas yra tobulas žmogus; jis sugebės pažaboti ir visą kūną. Jei įbrukame žašlus arkliams į nasrus, kad mums paklustų, mes suvaldome ir visą kūną... ir liežuvis yra ugnis. Liežuvis, tarsi blogio visetas, glūdi tarp mūsų narių, suteršia visą kūną, padega visą gyvenimo eiga, patsai pragaro padegtas... O liežuvio joks žmogus nepajėgia suvaldyti, jis lieka vis nerimstanti blogybė, pilna mirtingų nuodų. Juo šloviname Viešpatį, savo Tėvą, juo ir keikiame žmones, kurie sutverti panašūs į Dievą. Iš tų pačių lūpų plaukia ir laiminimas, ir prakeikimas” (Jok 3, 2.6.8-10).

Šv. Augustinas tiesiog negailestingas, įvertindamas žodžių nuodėmės dydį: “Jūs jį nužudėte liežuvio kardų, kai šaukėte: “ant kryžiaus Jį, ant kryžiaus”.

Todėl melskimės, kad kuo mažiau įskaudintume Viešpatį savo žodžiais, ir kad ne tik savo darbais, bet žodžiais šlovintume Dievą.

Nusidėjau darbais...

Mato Evangelijoje sutiksime tokią frazę: “Žmogaus Sūnus ateis Tėvo garbėje su savo angelais, ir tuomet jis atlygins kiekvienam pagal jo darbus” (Mt 16, 27). Arba apaštalo Pauliaus laiške Korintiečiams: “Teismo diena jį iškels aikštėn, nes ji pasirodys ugnimi ir ugnis ištirs, koks kieno darbas” (1Kor 3, 13). Nes darbai parodo tai, kas plaukia iš žmogaus vidaus, kas slypi jo širdyje. Jie yra žmogaus sumanymų įgyvendinimas ir aktualizavimas. Be to, jie, kitaip negu minčių nuodėmės, neša realius padarinius kitiems žmonėms. Todėl svarbu būti atsakingiems už savo darbus.

Nusidėjau apsileidimais...

Dažnai žmonės gi skundžiasi: “nepadariau to ir ano, nepagelbėjau tam bėdoje, neišklausiau, neišgirdau kito pagalbos šauksmo, nepadariau to gėrio, kurį turėjau padaryti”. Kartais tikrai esame panašūs į ta kunigą bei levitą, kurie perėjo kita kelio puse, kad nepastebėtų sumušto vargšo, prie kurio pasilenkė gailestingasis samarietis (plg. Lk 10, 30-37). Arba esame panašūs į tinginį tarną, kuris išsaugojo tą vienintelį pinigėlį, kurį šeimininkas buvo davęs, bet tai ir nepaleidę jo į apyvartą (plg. Lk 19, 20). Kartais gi esame panašūs į fariziejų Simoną, kuris nedavė Viešpačiui nei vandens nusiprausti, nei pasveikinimo bučinio, nei aukščiausios meilės išraiškos – patepimo aliejumi (plg. Lk 7, 36-50). Ir nepadarydami to, ko turėjome padaryti, gausime mažiau gailestingumo ir atleidimo iš Viešpaties, negu tas, kuris daug yra nusidėjęs (plg. Lk 7, 47).

Esu kaltas...

Kaltė yra visada išdidi: “aš žinau geriau; man nieko blogo neatsitiks...” Kaltė pagriebia manąjį “Aš”. Tačiau tik toks asmuo gali išsivaduoti iš tos kaltės kalėjimo, kuris kaip apaštalas Petras, dar gali susigraudinti dėl savo poelgio (plg. Lk 22, 62).

“Esu kaltas”, gali tarti tik tas, į kurį Viešpats pažvelgė gailiai. Ir tada kaltė tampa *felix culpa*.

Kada Jėzus klausė trečią kartą Petro: “Ar myli mane?”, jis jau atsako: “Tu Viešpatie viską žinai, tu žinai, kad tave myliu” (Jn 21, 17). Petras nesako: “esu kaltas”, bet tik “tu Viešpatie viską žinai”. Jis žvelgia į kaltę ne savo žmogiškomis akimis, bet Viešpaties akimis. Tas Dievo visąžinojimas mums duoda atleidimą. Meilė, nors būtų kaip garstyčios grūdelis, jis pajudina kalnus.

Priešais dieviškąjį Tribunolą, pastebime šalia Teisėjo stovinčius mūsų užtarėjus ir advokatus. Ir tada mes kreipiamės į Tą, kurią *Salve Regina* giesmėje vadiname “mūsų Užtarėja”. “Todėl prašau švenčiausiąją Mergelę Mariją, visus angelus ir šventuosius” kurie kartu su Viešpačiu sėdi teisėjų kėdėse (plg. Lk 22, 30). Pagaliau prašome visų mūsų tikėjimo brolių ir seserų melsti už mus Viešpatį Dievą. Amen.

Tekste niekur nepastebėsime Kristaus vardo. Tik pabaigoje kreipiamės į Viešpatį, tarsi stovėdami prieš Jį kaip Teisėją, prašydami maldų. Esame panašūs tam tikra prasme į šv. Tomą, kuris taip pat nevadina Kristaus vardu, bet: “Mano Viešpats ir mano Dievas” (Jn 20, 28). *Confiteor* tekste Kristus tarsi stovi prieš mus kaip Teisėjas ir Gelbėtojas, rodydamas savo žaizdas, kaip tas, kuris “turėjo visu kuo tapti panašus į brolius, kad būtų gailestingas ir ištikimas Dievui vyriausias kunigas ir galėtų permaldauti už žmonių nuodėmes. Pats iškentęs bandymus, jis gali padėti tiems, kurie yra bandomi” (Žyd 2, 17-18), kaip tas, kuris nesigėdija mūsų vadinti broliais (plg. Žyd 2, 11). Todėl, jei mes iš tikro nuoširdžiai prašome Jį melsti už mus ir pasigailėti, esame tikrai tikri, kad mums bus dovanota, nes Jis mus labai myli.

Confiteor nereiškia vien tik nuodėmių išpažinimą, bet taip pat turi ir pagerbimo prasmę, išreiškimo savo džiaugsmo ir pagarbos prasmę.

Kalbėdami *Confiteor* mes tarsi prisimename Kristaus *Confiteor*: “Dėkoju Tau, Tėve, kad paslėpei tai nuo išmintingųjų ir gudriųjų, o apreiškei mažutėliams... Ateikite pas mane visi, kurie vargstate ir esate prislėgti, aš jus atgaivinsiu.... (Mt 11, 25-2; 28-29).

4.4 Muštis į krūtinę

Confiteor metu žmonės mušasi į krūtinę sakydami: “esu kaltas, esu kaltas, esu labai kaltas...” Ar tai nėra pasenęs dalykas? Gal užtenka tik mintyse gailėtis ir viskas?...

Kai kurie politikai, primindami vieni kitiems jų klaidas, ragina muštis į krūtinę ir gailėtis. Tai išreiškia gestualiniu būdu norą gailėtis ir pasitaisyti.

Pasakojant apie Jėzaus mirtį Luko Evangelijoje, yra sakiny: “Ir visa minia, susirinkusi pažiūrėti to reginio ir pamačiusi, kas įvyko, skirstėsi, mušdamasi į krūtinę (Lk 23, 48).

Gi šv. Mišiose mes prisimename Jėzaus mirtį, juk mes taipogi esame kalti dėl Jėzaus mirties. Juk mūsų nuodėmės Jį nužudė. Tai argi mes nesame toje minioje?...

Tačiau toji minia išsiskirstė be prisikėlimo džiaugsmo, kankinama nerimo ir nevilties dėl savo nusikaltimų. Šv. Mišiose mes lieka toliau, kad galėtume pamatyti prisikėlusi Kristų. Mes jau nebesame senoji Tauta, bet naujoji Dievo liaudis.

Ir todėl muškimės į krūtinę kaip tas nusidėjėlis, kad būtume išteisinti ir išvaduoti iš senųjų nusikaltimų (plg. Lk 18, 13-14).

5. Kyrie

5.1 Pirminis variantas

Šv. Mišių *Kyrie* mums turėtų priminti senoviškąjį maldavimą. *Sol invictus* pagonis garbintojas, užlipęs rytą ant stogo, prieš aušrą kviesdavo tekančią saulę malda, kurioje yra žodžiai *Kyrie, eleison*. Senovėje buvo labai išvystytas dievo Saulės kultas.

Kai grįždavo triumfuojantis karžygys iš mūšio *Forum Romanum* gatve, jo kareiviai šaukdavo nesibaigiančią litaniją *Kyrie eleison*.

Taip pat, kai atvykdavo imperatorius į kurį nors miestą oficialiuoju vizitu *Epiphania*, jį sveikindavo choru *Kyrie eleison*. Panašiai kaip 19 amžiaus *Urra*, hitlerininkų laikais *Heil Hitler*, taip pagonių pasaulyje buvo naudojamas *Kyrie eleison*: šauksmas pagarbos, pusiau karinis, pusiau šventinis, sujungtas su kitomis nesibaigiančiomis šauksmų litanijomis. Sunku buvo nustatyti tikslias ribas šio šūksnio tarp religinio ir profaniško lygmens. Nes kai karys vykdavo padėkoti dievui Jupiteriui už sėkmę kare; kareiviams, jam bei dievams minios šaukdavo tą patį šūksnį.

Šiandien senovinis *Kyrie eleison* yra praradęs savo iškilmingumą, likęs daugiau kaip paprastas savo kalčių apraudojimas. Nebent tik polifoninėje muzikoje galime kažką panašaus pajusti, ką šis šūksnis reiškė senovėje.

5.2 Garbinimas ir kalčių apraudojimas

Žodžiai *Kyrie eleison* reiškia “Viešpatie, pasigailėk”. Skamba kaip vargšo rauda, kaip nusidėjėlio prašymas atleisti nuodėmes. Tačiau šis nusižeminimas, savęs apkaltinimas, leidžia pažvelgti aukščiau, į Tą, kuris gali suteikti atleidimą ir malonę. Pripažinimas savo kaltės ir tamsumo, verčia Gailestingumą pasilenkti žemyn ir padėti tam, kuris Jo prašo.

Pats meldimas jau yra savyje garbinimas to, į kurį žmogus kreipiasi, malda išreiškia tą pasitikėjimą tuo gėriu, iš kurio mes prašome. Ir todėl *Kyrie* nėra vien tik tai triukšmingas “Valio” arba lengvabūdiškas pašūkavimas, bet yra malda, kylanti iš nusižeminimo. Tada *Kyrie* pagarbinimo malda tampa tarsi preliudas, tarsi įžanga į tolesnį “Garbės himną”.

5.3 Tikslas

Kam yra skirtas *Kyrie*? *Kyrios* yra Kristus. Pagal *Laiško Filipiečiams* antrąjį skyrių: “Kiekvienos lūpos Dievo Tėvo šlovei išpažintų: Jėzus Kristus yra Viešpats.” Taip pat ir *Garbės himnas* paaiškina *Kyrie* mintį: “Tu vienas esi Viešpats ... Jėzus Kristus”.

Bažnyčia, kunigo ir tikinčiųjų asmenyje kreipia savo maldas Dievui Tėvui, kurias perduoda mūsų Išganytojas Jėzus Kristus.

Kyrie žodžiuose mes matome tą gerąjį plėšiką, kuris, gailėdamasis už savo nuodėmes, nusižeminęs prašo: “Jėzaus prisimink mane, kai būsi rojuje” (Lk 23, 42). Tačiau iš kitos pusės negalime užmiršti ir senąją motyvaciją, jog *Kyrie* šviesoje pasirodo Viešpats, kaip Išganytojas ir mirties nugalėtojas.

Grigaliaus Didžiojo liturginėse taisyklėse yra nustatyti net 9 *Kyrie* maldavimai, skaičius atitinkantis 9 angelų chorus. Kristus, kuris ateina lydintis savo angelų. Šia prasme *Kyrie* pasidaro panašus į *Sanctus*. Šiame kontekste jaučiame paruzijos elementą. Vėlyvaisiais viduramžiais buvo užmiršti tie 9 maldavimai, paliekant tik 3, prisimenant Švč. Trejybės asmenis. Todėl atnaujintoje liturgijoje *Kyrie* neturėtų būti kaip papildoma *Confiteor* dalis. Ir *Gloria* negali užgožti *Kyrie*.

Tačiau po Vatikano II reformos *Kyrie* po įvairiausių diskusijų buvo nuskurdintas. Dingo ta senovinė didybė. Liko tik trys kreipiniai, kurie išreiškė žmonijos skausmą ir prislėgtumą. *Kyrie* žodžiuose matome tik nusidėjėlių paveikslus, bet ne Švenčiausiojo sostą, girdime tik raudas ir prašymus pasigailėti, bet neišaukštinimą To, kuris yra gailėstingas.

Kyrie tapo nuskurdintas dar ir todėl, kad įvairiuose pasaulio Mišioluose ši malda net iš viso praleidžiama kaip nebereikalingas priedas, jei prieš tai dar yra numatytos kokios nors liturginės funkcijos.

5.4 *Kyrie* viltis

Vidinis *Kyrie* prasmės turtingumas gali būti iškeltas į dienos šviesą, kai yra vartojama trečioji atgailos forma. Maldavimais yra aukštinamas gailėstingasis Viešpats; tikroji Saulė, karalius, kuris ateina; nusidėjėlių Išvaduotojas; Tas, kuris priima visus, kurie yra atstumti ir prarasti. Jei šitie maldavimai yra suprantami kaip aukštinimo giesmė, tada atsakymas *Kyrie eleison* yra senosios prasmės atgaivinimo šaltinis.

Antras būdas kaip atgaivinti *Kyrie* prasmę šių dienų šviesoje, tai giedoti *Kyrie*. Šiandien sukurta tiek įvairiausių melodijų: polifoninių, pilnų entuziazmo, džiaugsmingų ir žaismingų, jog *Kyrie* vėl turi galimybę sušvytėti savo tikroje šviesoje. Tačiau šalia viso to turi būti suprantama, kad čia aukštiname Tą, kuris yra Gailėstingumas.

Ir jei šv. Mišios yra Viešpaties pasirodymas, tai *Kyrie* negali būti praleistas lengva širdimi. Tai nėra tik tylus tikinčiosios liaudies: “esu kaltas” murmėjimas, bet visos bendruomenės pasveikinimas To, kuris turi ateiti.

6. *Gloria*

Ši giesmė prasideda kai kuriais mums labai girdėtais žodžiais: garbė, pergalė. Ar tai neatsiduoda šiek tiek monarchine epocha? Ar nėra panašu į tai, jog pasaulietiniai valdžios dalykai bando taip įkyriai įsiskverbti į dvasinę plotmę? Ar iš tikrųjų taip ir yra?

Iš kitos pusės klausimas, kodėl giesmė *Gloria*, nuskambėjusi angelų lūpose Kristaus gimimo metu, yra giedama Kristaus mirties ir prisikėlimo atminime? Kokią prasmę ji turi? Į šiuos ir kitus klausimus pabandykite atsakyti tolesniuose skyreliuose.

6.1 Triumfo giesmė

Visų pirma *Gloria* arba “*Garbės himnas*” mena savo pradžią dar iš romėnų laikų. Kai karvedys grįždavo iš karo su grobiu. Jis važiuodavo padėkoti dievams šventąja gatve link Jupiterio šventyklos. Jį lydėdavo kareivių būriai, kurie giedodavo. Viena grupelė šaukdavo: “garbiname tave”, kita – “aukštiname

tave”, dar kiti – “lenkiamės tau” ir taip toliau. Tačiau grigališkasis giedojimas visą tą kreipinių chaosą apjungė į vientisą giesmę.

6.2 Ryto giesmė

Kiti liturgistai sako, jog *Gloria* savo pradžią randa paleokrikščioniškoje Ryto giemėje. Jau apaštalo Pauliaus laiškuose yra pastebima tokio tipo giesmės, kurie išreikšti trumpais himnais iš liturginių apeigų pateko ir į Pauliaus laiškus. Vienas iš gražių tokio tipo himnų būtų himnas apie Kristaus paslaptį (plg. Fil 2, 6-11).

Dar labiau paplitę kūriniai tarp paleokrikščioniškų himnų buvo odės Saliamonui. Kai kurių tekstai buvo net gi panaudoti kitų himnų kūrime, pavyzdžiui *Te Deum*. “*Garbės himnas*” taip pat nelieka išimtis.

Bet iškilo problema. Gnostikai tuos himnus iškraipė taip, kad galėtų skleisti savo idėjas. Todėl buvo uždraustas paleokrikščioniškų himnų naudojimas ir taip visai jie pamiršti. Tačiau *Gloria* išliko kaip I amžiaus Ryto giesmė, kuria sveikinama vis labiau patekanti Eucharistijos Saulė.

6.3 Primicijų giesmė

Ankstyvaisiais viduramžiais popiežius 4 kartus metuose darydavo vigilijas, dar kitaip vadinamas *Quattro tempora*. Per jas paprastai pašventindavo kunigus. Prieš šventimus, jis visą naktį praleisdavo melsdamasis, giedodamas ir skaitydamas. Po to, kandidatai į kunigus būdavo pašventinami. Tačiau tuo pamaldos neužsibaigdavo, paprastai, kunigas neopresbiteris – kardinolas, kuriam būdavo paskirta Romos miesto bendruomenė, jodavo ant arklio į jam paskirtąją bažnyčią. Jam bejojant, patekėdavo saulė. O bažnyčios bendruomenė susirinkusi laukdavo savo kunigo. Paprastai būdavo laikomos šv. Mišios, kurios būdavo pradedamos *Garbės himnu*. Taigi *Gloria* giesmė nuskamba kaip primicijų giesmė, kaip Ryto giesmė skirta dieviškajai tarnystei.

6.4 Velykų giesmė

Ypatinga vieta “*Garbės himnu*” yra skirta Velykų liturgijoje. Paprastai eucharistinis šventimas sutapdavo su nauja ryto aušra. Todėl *Gloria* tapo pašlovinimas naujos Prisikėlimo dienos, šlovinimas Kristaus Karalystės pradžios. Pagal nurodymus *Sacramentario Gregoriano*, kunigas tegalėjo tik vieną kartą metuose giedoti *Gloria* tik per Velykas. Dar anksčiau prieš 514 metus, popiežius *Symmachus* buvo leidęs tik vyskupams *Gloria* naudoti ir didžiųjų kankinių minėjimo proga, o taip pat sekmadieniais. Ne vien todėl, kad *Gloria* pati savyje turi velykinį charakterį, bet taip pat kiekvienas sekmadienis yra savaitės Velykos, o kankinių šventė – Prisikėlimo šventė.

Ir tik nuo XII amž. įsigalioja bendra tvarka, kad kiekvieną sekmadienį ir iškilmėse turi būti *Gloria*.

6.5 Kristocentrinė pradžia

Šv. Mišios prasideda. Viskas yra nukreipta viena linkme – į Kristų. Altoriaus bučiniu, smilkalais pagerbiamas Jėzus Kristus kaip mūsų Brolis ir Valdovas. Įžangos priegiesmis kalba apie Jėzų. Atgailos aktas mums primena kad Kristus yra ir Teisėjas, o atleidimo žodžiais esame paguodžiami, kad Jis yra ir Gailestingumas. Kyrie šlovina Kristų kaip Viešpatį, o *Gloria* aukština kaip nugalėtoją. Visa tai mes galime išreikšti Kristaus litanija:

Kristau, kuris ateini,
 Kristau Brolī,
 Kristau Karaliau,
 Kristau Nukryžiuotasis,
 Kristau Dieve su mumis – Emanueli,
 Kristau Teisėjau,
 Kristau Gailestingume,
 Kristau Viešpatie,
 Kristau Nugalėtojau,
 Kristau Triumfuojantis,
 Kristau Prisikėlusis.

Šv. Mišių pradžioje reikėtų turėti norą suprasti šią litaniją, ieškoti prasmės šiems žodžiams, o tada apeigos nebebūs tokios nuobodžios bei ilgos. O be to, dar labiau pažinsime Kristų.

7. Malda

7.1 Struktūra

Malda turi 3 dalis. Pirmas elementas būtų įžanga, trumpas paraginimas “Melskimės”. Skamba neįkyriai, tolerantiškai: norime melstis. Kunigas, kuris tai sako, ragina įtikinamai, su entuziazmu, įtikindamas save.

Antroji dalis nėra tariama, ji yra trumpa tylą. Jos turinys – tai tikinčiųjų maldos, asmeniškios, nesuformuotos. Toji tylą trunka keleta sekundžių. Tačiau toji tylą neturėtų būti kažkoks nesupratimas mūsų maldos nuotaikai. Iš kitos pusės, tylą vėl neturėtų būti, keista ir staigi pauzė greitoje nesibaigiančių žodžių tėkmėje, o taip pat, ne koks nors tuščias pasvajojimas arba nervingas klausimas: “Kada gi pagaliau prasidės tos Mišios?”

Kam turėtų būti skirtos tos keletas sekundžių? Visu pirma, mūsų maldos intencijai. Paskui galbūt žodžiams: “Viešpatie, mano Išganytojau, tu žinai kaip man sunku susikaupti, padėk man.” Arba: “Dieve, aš tikiu Tavimi, tačiau sustiprink mano tikėjimą” (plg. Mk 9, 24).

Tylą, paprastai, užgydo nenuoširdžių, neišgyventų žodžių gausybės padarytas žaizdas, padeda pačiam arčiau prisiliesti prie Jėzaus, įsijungti visu savo nuoširdumu, visa savo esybe į tą Paslaptį, kurios žmogiškais žodžiais mes neišreikšime.

Trečioji dalis yra pati malda. Ji skiriasi nuo paprastos iškilmingos prakalbos, kuri, paprastai, pasižymi savo žodžių pompastiškumu, gražia struktūra. Maldoje svarbiausias elementas – tas vidinis gyvybiškas poreikis melsti, prašyti, garbinti, o ne vien užliūliuoti savo gražiais sakiniais. Nors pagal senovės retorikos taisykles, nebuvo galima sakyti nei iškilmingos prakalbos, nei maldos liaudžiai, jei jos nebuvo sudarytos pagal specialiai nustatytą kalbos metrų struktūrą. Sudarymas buvo derinamas pagal taip vadinamą *cursus*, metras sudarytas ne pagal balsių kiekį (ilgų ir trumpų), bet pagal kirčiavimą.

Cursus prasideda 4 amžiuje, kai tuo tarpu iki šiol buvo naudojamos *ciceroninės klauzulės* (plg. Augustino, Ambraziejaus ir Leono Didžiojo raštus), kurios būdavo sudaromos pagal balsių kiekybę, bet ne pagal kirtį. *Cursus* suteikė maldai didesnę iškilmingumą.

Pirmasis maldos elementas – tai prisiminimas Dievo valios ir darbų, kurie nėra atsitiktiniai mūsų gyvenime, bet jau nuo amžių pramatyti kažkokiam tikslui.

Antrasis elementas pažymi dabartinį mūsų nuolankumą tam, į kurį mes kreipiamės.

Trečias elementas – ko mes prašome ateityje?

Šioje triadoje: praeities, dabarties ir ateities, mes išpažįstame savo tikėjimą Dievu, jo galybę, atsiprašome už klaidas ir prašome su viltimi išganyto malonės.

7.2 Pradžios maldos paskirtis

Pradžios malda nėra paprasta malda, bet prakalbos tipo malda. Iškilmingos, poetinės prakalbos malda. Kunigas, atstovaujantis bendruomenę kalba ištiesęs rankas. Tai simbolizuoja Kristų, kuris ištiestomis ant kryžiaus rankomis, nori visus apglėbti, visus patraukti prie savęs, visus suburti į vieną savo Tautą. Ne kunigas meldžiasi, bet Kristus, kunigo lūpomis, meldžia už savo kaimenę, kad Dievas Tėvas ją globotų.

ŽODŽIO LITURGIJA

1. Dievo Žodžio skelbimas

1.1 Paskirtis ir struktūra

Aurelijus Augustinas, retorikos profesorius, ieškojo pavėsio nuo saulės savo namų sode, Milane. Diena buvo labai karšta. Galvoje taip pat sukosi karštos mintis. Toks gyvenimas, kokį gyveno iki šiol nebegali tęstis toliau. Manichėjiškos filosofijos pagrindai, kurie buvo jo gyvenimo pagrindu, ėmė po truputėli braškėti. Ir štai, taip jį susimąščiusį, pasiekė žaidžiančių vaikų balsai. Jie šaukė vieni kitiems: “Paimk ir skaityk”. Augustinas krūptelėjo. Ant jo stalo gulėjo Šv. Rašto knyga, jis ją paėmė ir atsivertęs pirmą pasitaikiusį puslapį, perskaitė: “Atėjo metas pabusti iš miego” (Rom 13, 11). Tas sakinyas buvo jo atsivertimo pradžia.

Štai kaip vienintelis šv. Rašto sakinyss gali keisti žmogaus gyvenimą. Šv. Mišiose mes tiek kartu klausomės Dievo Žodžio, tačiau kaip dažnai tas žodis taip ir neduoda savų vaisių.

Turtuolis Antanas, savo gimtajame Egipto mieste, Žodžio liturgijos metu, išgirsta vieną frazę: “Palik viską”. Ir jis palieka viską, palieka Šv. Mišias, katedrą, perduoda savo turtus, išeina į dykumą, ir taip tampa žymiuoju dykumos Tėvu, vienuolynų pradininku.

Panašiai atsitinka su karaliais Senajame Testamente. Karalius Dovydas, nusidėjęs svetimavimo ir žmogžudystės nuodėme, išgirdęs pranašo Natano paraginimą atsiversti, tą pačią akimirką tampa atgailautoju. Pranašas Natanas jam papasakoja paprastą istoriją: “turtingas žmogus atima iš vargšo savo kaimyno paskutinį avinėlį, vienintelį dalyką, kurį dar šis turėjo, kad galėtų duoti pavaišinti savo svečiui. Dovydas, klausydamasis dar nesuprato apie ką vyksta kalba. Bet kai pranašas jam pasako: “Tas žmogus, kuris taip padarė, esi tu” (plg. 2Sam 12, 1-7), karalius Dovydas prapliumpa atgailos ašaromis.

“Tas žmogus esi tu”. Šv. Mišių skaitinys tiesiog skverbte nori prisiskverbti iki kiekvieno žmogaus gelmių, ir jį sujudinti. Galbūt, ne taip dažnai jam pavyksta pajudinti žmogaus širdį. Tačiau tie žodžiai, kiekvieną dieną sėjami, kaip smėlio grūdėliai, po kiek laiko susikaups į didžiulę smėlio laviną, kuri ims vieną dieną ir pratrūks...

Dar prieš Vatikano II Susirinkimą, liturgistai diskutavo: iškilmingose Mišiose skaitinys turėtų būti skaitomas subdiakono, ar atsisukus į bendruomenę, ar į altorių? Senajame Mišiole randame nurodymus, kad skaitinys turi būti giedamas *contra altare*, o tai reiškia, stovint priešais altorių, bet ne buvo pasakyta, ar atsisukus į altorių, ar ne. Kai altorius būdavo nusuktas link galinės sienos, tada subdiakonas stovėdavo tarp altoriaus ir žmonių. Tuo tarpu, kai kas išsivertė šią frazę, kaip giedoti skaitinius nusisukus prieš altorių. Todėl skaitiniai būdavo giedami priešais altorių, atsukus žmonėms pečius. Kai kas bandė teisinti šį paprotį, jog skaitiniai yra skaitomi ir giedami tik Viešpaties garbei, reiškia, atsisukus į altorių. Tačiau, iš tikro, Dievo Žodis yra skirtas mums, kad suprastume, jog mes esame tie žmonės, kuriems jie yra skirti. Dievo kardas, einantis iš Viešpaties burnos nori mus sujudinti, sužeisti, galbūt, kartais ir neįautrią širdį, nori mus priversti šaukti (plg. Žyd 4, 12).

Tokiu būdu, skaitiniai tampa dialogo forma tarp Dievo ir mūsų. Ištartas Žodis, laukia mūsų atsakymo, bent replikuojančio pastebėjimo. Todėl šv. Mišiose negali būti tik monologas ir pasvajojimas apie “dangiškus migdolus”. Tik iš atsakymo galime spręsti, ar tas žodis nuslydo veltui pro mūsų ausis, ar yra priimtas kaip Dievo ženklas.

Natūralu, atsakymas taip pat gali būti ir mechaniškas, įprastinis, nesikeičiantis, bejausmis. Tada, jau nebėra dialogo, lieka tik monologas.

Todėl Mišiolas ateina mums į pagalbą. Jame yra parinkta pritaikyta psalmė abiem dienos skaitiniam ir Evangelijai, o taip pat posmelis prieš Evangeliją vėl mus paruošia suprasti ir išmąstyti tos dienos Dievo Žodį. Todėl jei mes, po Mišių dar prisiminsime tos dienos psalmę bei posmelį prieš Evangeliją, galim sakyti, šv. Mišių metu buvo tikrame dialoge su Dievu.

1.2 Istorija

Žodžio liturgijos sudarymas nėra naujas. Jos pradžia – sinagogos pamaldos. Izraelio tauta turėjo seną tradiciją – kiekvieną šeštadienį klausytis Dievo Žodžio: Įstatymo ir Pranašų.

Šita tradicija buvo iškilmingai atnaujinta po Babilonijos tremties. *Nehemijo* knygos pasakojimas mus nukelia tuos laikus: “Atėjus septintam mėnesiui nuo izraelitų įsikūrimo savo miestuose, visi žmonės susirinko į aikštę priešais Vandens vartus. Jie paprašė raštininką Ezrą pateikti Mozės Įstatymo knygą, kurią Viešpats buvo davęs Izraeliui. Tad septinto mėnesio pirmąją dieną kunigas Ezra pateikė Įstatymą sueigai – ir vyrams, ir moterims, ir visiems, kurie galėjo klausytis ir suprasti. Tai įvyko septinto mėnesio pirmąją dieną. Jis skaitė iš jos, atsigręžęs į aikštę prie Vandens vartų, nuo aušros iki vidudienio ir vyrams, ir moterims, ir galėjusiems suprasti. Žmonės ausis ištempę klausėsi Įstatymo knygos. Raštininkas Ezra stovėjo ant medinės pakyls, kuri buvo tam reikalui pastatyta” (Neh 8, 1-4).

Religinė žydų pamaldų struktūra liko ištikima šiai tradicijai. Tai mes galime pastebėti Evangelijose ir *Apaštalių Darbuose*. Luko Evangelijoje, ketvirtame skyriuje randame apie Žodžio skelbimą sinagogoje. Jėzus perskaitė Izaijo tekstą, sudabartinamas jį savo komentaru: “šiandien išsipildė ką tik jūsų girdėti Rašto žodžiai” (Lk 4, 21), o “visi jam pritarė ir stebėjosi maloningais žodžiais, sklindančiais iš jo lūpų” (Lk 4, 22). Dievo žodis išlieka visada aktualus, ir jam yra būtina pritarti, kitaip mes jį visam laikui prarasime, norėdami nustumti nuo “pakriūtės kalno” (plg. Lk 4, 29).

1.3 Skaitinių skaičius

Pirmieji krikščionys nuo pat pradžios sekė sinagogos tradicija. Šv. Justinas kalbėjo apie Dievo Žodžio pamaldas: “yra skaitomi apaštalu atminimas ir pranašų raštai”. Gerokai vėliau, bus prijungiamas ir Evangelija, kaip trečias skaitinys. Pirmoji krikščionių karta apie Jėzaus darbus bei žodžius išgirdavo ne pamaldų metu, bet gyvu žodžiu, prisimenant Jo stebuklingą prisikėlimą. Ir tik vėliau šie žodžiai buvo paversti raidėmis. O kad tos paprastos raidės vėl iš naujo taptų gyvu Kristaus žodžiu, klausantis skaitinių, reikia susikaupti, susitelkti rimčiai. Kaip sako žymus teologas *Romano Guardini*, reikia viską “palikti”. Jei dirbantis žmogus nori išklausti kitą, pirma turi palikti savo darbą ir tik tada dėmesingai išklausti. Dievo Žodžiui reikia leisti veikti. Kristaus Žodis gali duoti vaisių tik vidinėje ramybėje.

1.4 Aktualumas

Skaitinių aktualumas atsispindi žodžiuose: “Šitas žmogus esi tu”. Nes skaitinys pats savyje nieko negali nuveikti, reikia žmogaus rankų ir širdies, kuri tą žodį priimtų. Kristus Nazarete sakė: “šiandien išsipildė ką tik jūsų girdėti Rašto žodžiai” (Lk 4, 21). Skaitiniai nėra tik tam tikra informacija ar istorija, jie yra įvykis. Ir visa tai, kas yra pasakojama, vyksta šiandien. Šv. Mišių liturgijoje, bendruomenė tarsi stovi po Viešpaties kryžiumi ir laukia Jo prisikeliant.

1.5 Apeigos

Aktualus Kristaus buvimas yra išreikštas įvairiais ritais. Atėjimo prie altoriaus metu, Evangelijų knyga yra atnešama procesijos būdu, o tai reiškia, jog Kristus ateina. Žodžio liturgijos metu, Evangelijų knyga yra centre – tuo pažymimas kristocentriškumas. Dar prieš apeigas, Evangelijų knyga užversta. Knygos atvertimas primena Apokalipsės žodžius: “Kai Avinėlis atplėšė septintąjį antspaudą, danguje pusvalandžiui pasidarė tylu” (Apr 8, 1).

Knygos atvertimas paruošia mus susitikimui su gyvu Kristumi, Jo žodžiais. Tarsi yra nuimama skraistė nuo Dievo paslapties, kuri pasidaro prieinama tiems, kurie klausosi širdimi, visa savo esybe. Tačiau, kad geriau suprastume šią atvėrimo grožį, patartina perskaityti visą 5 *Apreiškimo* skyrių, kuris mums padės labiau suprasti Apreiškimo paslaptį.

Žvakės. Jau antikinėje Romoje Įstatymų knyga būdavo nešama iš šonų palydint uždegtoms žvakėms. Čia labiau turėtų būti gerbtinas Dievo Žodis, kuris yra visų įstatymų Įstatymas. Kristus sako: “aš esu pasaulio šviesa”. Daugelyje bažnyčių toks Evangelijų knygos pagerbimas su žvakėmis buvo aiškinamas vėl tos pačios *Apreiškimo* žodžiais: “tuomet aš atsigrėžiau pažiūrėti balso, kalbėjusio su manimi, ir atsigrėžęs išvydau septynis aukso žibintuvus, o žibintuvų viduryje – panašų į Žmogaus Sūnų, apsivilkusį ilga tunika ir persijuosusį per krūtinę aukso juosta” (Apr 1, 12-13). Todėl būdavo nešama Evangelijų knyga, lydima septynių žibintuvų, vėliau net gi aštuonių, kad būtų išlaikyta simetrija. “Septyni žibintuvai reiškia septynias Bažnyčias” (Apr 1, 20). Šviesą pasauliui užžiebia Bažnyčios žvakės arba simboliškai žvelgiant – šventieji.

Smilkalai. “Atėjo dar vienas angelas ir atsistojo prie aukuro, laikydamas aukso smilkytuvą... Ir pakilo smilkalų dūmai su šventųjų maldomis iš angelo rankų aukštyn, į Dievo akivaizdą” (Apr 8, 3a.4). Taip pat negalime pamiršti Trijų Išminčių: “Paskui jie atidarė savo brangenbių dėžutes ir davė jam (Kristui) dovanų: aukso, smilkalų ir miros” (Mt 2, 11b). Smilkalai yra karališka dovana. Kaip šv. Chrizostomas sakydavo, jog Kristaus žodžiai yra tarsi Jo “relikvijos”, kurias mes turime tinkamai pagerbti.

Palaiminimas. Evangeliją skaitantis diakonas prašo celebranto palaiminimo. Kunigas jam sako: “Teatveria Viešpats tavo širdį ir lūpas, kad galėtumei vertai skelbti Jo šventą Evangeliją, vardan Dievo...” Palaiminimo tekstas mums primena pranašo Izaijo pašaukimą (plg. Iz 6, 7).

Jei celebrantas pats skelbs Dievo Žodį, paprastai kalba: “Nuvalyk Viešpatie mano lūpas ir širdį, kad vertai skelbčiau Tavo šventą Evangeliją”. Čia turima omenyje ne tas išorinis nuvalymas, bet vidinis, be kurio neįmanoma patikti Viešpačiui.

Procesija. Su Evangelijų knyga yra daroma nedidelė procesija. Ir tai yra tik mažytė aliuzija į tą iškilmingąją bizantiškąją procesiją, kurios neprilyginsi su šiandienine.

Pulpitas arba sakykla. Procesijos tikslas – pultas arba sakykla, iš kurios bus skelbiamas Dievo Žodis. Dar kitaip, kunigų tarpe buvo paplitęs žodis *anbona*. Šis žodis kyla iš *anabaino* (užlipti aukščiau) ir reiškė pakylėtą laiptelį.

Užlipus į sakyklą, reiktų prisiminti tas Apreiškimo eilutes, kurios pasakoja kaip angelas padavė pranašui praryti mažą knygelę (plg. Apr 10, 8-11). Burnoje ji buvo saldi, o viduriuose – karti. Ar tai nereikia, jog yra lengva ir malonu skelbti Evangelijos žodžius besiklausantiems, tačiau kur kas sunkiau tuos žodžius įgyvendinti savo darbais, savo viduje? Šalia tų žodžių, reiktų prisiminti ir pranašo Ezechielio knygos 3 skyrių. Pranašas turi suvalgyti pergamento ritinį, kuris burnoje yra saldus kaip medus.

Einanti procesija link pulpito tiesiog sakyte sako, jog Kristus ateina. Tai paskatina mūsų širdyse norą, jungiantis su pirmųjų krikščionių bendruomene kviesti Viešpatį žodžiais: *Maranatha*. Mūsų viltis sustiprina kunigo pasveikinimo žodžiai: “Viešpats su jumis”. Jis tarsi byloja: “Kristus jau jūsų tarpe, Jis tarp jūsų. Viską padarykite, kad Viešpats tikrai apsigyventų jumyse”.

Knygos pasmilkymas vėl tarsi primena Viešpačiui mūsų norą kilti kartu su smilkalo dūmais arčiau Jo. Smilkalai byloja: “Jėzau, štai mes, stovime prieš Tave, pasiruošę vykdyti Tavo nurodymus”.

Meilės Kristui išraiška - knygos pabučiavimas. Bučinyš – tai dėkojimas už išgirstus žodžius. Prisiminkime apaštalą Paulių, kuris prieš atsisveikindamas su Mileto bendruomene, pasako pamokslą, o žmonės “pradėjo graudžiai verkti ir, puldami Pauliui ant kaklo, jį bučiavo” (Apd 20, 37).

1.6 Pamokslas

Sekmadieniais ir šventėmis, dalyvaujant tikinčiajai bendruomenei, pamokslas yra nesakomas tik esant labai rimtai priežasčiai (plg. II Vatikano liturginė Konstitucija, 52). Gavėnios ir advento metu yra labai rekomenduojamas, kitomis dienomis patariamasis. Ar ne per didelis apsisunkinimas kunigui? O gal kaip tik paskata kiekvieną dieną nepraleisti mąstymo? Nes kas gyvena kasdien gyvu Dievo Žodžiu, nėra jau taip sunku į skelbti ir komentuoti.

Klausantis Evangelijos ir kitų skaitinių, yra reikalingas aiškinimas. Tai akivaizdžiai pailiustruoja Jėzaus pavyzdys Nazareto sinagogoje (plg. Lk 4, 20-21). Pritaikius tinkamai pamokslą, Evangelija pasidaro dar labiau gyvesnė ir suprantamesnė.

Sąryšis skaitinių su pamokslu mums primena kaip vykdavo pamaldos po Kristaus mirties. Skaitovas perskaitydavo skaitinius, o apaštalas aiškino juos, ir taip vėliau gimė Evangelija, prisimenant Kristaus žodžius ir darbus. Todėl yra svarbu sakant pamokslą, išlaikyti tą ryšį tarp Dievo Žodžio ir šiandienos, kad nebūtų šv. Raštas sau, o pamokslas – sau.

2. Atsakymas į Dievo Žodį: antifonos

Įsivaizduokit tokią situaciją: po daugelio metų susitinka du asmenys, vienas atvykęs iš vakarinės Vokietijos dalies mėgstantis pakalbėti, o kitas iš Žemosios Saksonijos – tylenis. Pirmasis kalba kalba ir galo nematyti, o antrasis neprataria nė žodžio. Pabaigoje pirmasis sako: “O kaip šiandien gerai pabendrauvome”. Įdomu, ar tokią išvadą pasakytų antrasis?

Tas, kuris dalyvauja pokalbyje ir neprataria nė žodžio, paprastai parodo savo nepasitenkinimą ir užsispyrimą, pasipiktinimą arba nustebimą, nesaugumą ir silpnumą, arba net gi tam tikrą atsargumą.

“Tai Dievo Žodis” – taip užsibaigia skaitiniai. Tai reiškia, jog Dievas mums kalbėjo, Jis kreipėsi į mus. Todėl atsakomosios psalmės yra kaip tikinčiosios liaudies atsakymas į Dievo Žodį, kuris negali likti neišgirstas. Ir šis atsakymas kartu su skaitiniais sudaro gyvą pokalbį, vykstantį tarp asmenų.

Tačiau realybėje ši struktūra taip ir neišvysta dienos šviesos. Paprastai, kai pasibaigia skaitiniai, vargonai perima savo “partiją” ir žmonės pusiau užmigę seka atsakomąją psalmę. Ir iš viso, psalmė nepasižymi atsakymo nuotaika, labiau jai tiktų kokios nors moderniškios muzikos žanras, lengva melodija, nei atsakomasis pobūdis.

Tuo tarpu, atsakymas turi talpinti savyje jėgą ir didybę, gi kalbamės su galybių Viešpačiu. Atsakymas yra kertinis pokalbio akmuo, be jo pokalbis praranda prasmę. Tikintieji turėtų pajusti, kokia jiems garbė yra suteikta dalyvauti pokalbyje su Dievu, o vien tik sklaidyti maldaknygės puslapius. Prisiminkime Išėjimo knygą, kurioje pasakojama, kaip Mozė kalbėjosi su Dievu (Iš 33, 11).

2.1 Istorinės pastabos

Romos liturgijos klasikiniame periode, skaitovas palikdavo sakyklą tik pabaigęs skaitinį. Psalmės giedrius arba kantorius palipdavo šiek tiek ant laiptelių, bet iki sakyklos neužlipdavo. Choras arba *schola* giedodavo psalmės stulpelį grigališka melodija, psalmistas recituodavo tokia pat melodija jau kitą stulpelį. Todėl atsakomoji psalmė būdavo vadinama gradualinė psalme, nes būdavo giedama ant sakyklos laiptelių (*ad gradus*).

Vėliau įvyko šiek tiek pasikeitimų. Giedoti gradualinę psalmę būdavo tik diakono privilegija. Tuo būdu, atsirado įsitikinimas, kad norint tapti diakonu, reikia turėti gerą balsą. Tačiau pop. Grigaliui I atrodė, jog giedoriaus kokybė nėra būtina diakonui, ir todėl specialiu dekretu leido giedoti gradualinę giesmę subdiakonams.

Kantoriaus arba giedoriaus rolė paplito pamažu įvairiuose kraštuose. Pasakojama, kad Afrikoje būdavo tik skaitovai, kurie tuo pačiu giedodavo ir psalmę. Tačiau kada vandalai puolė Kartaginą, miesto katedroje buvo švenčiama velykinė Vigilija. Tuo metu, kai skaitovas vaikas giedojo “aleliuja”, nuo katedros paradinių durų atskriejo strėlė ir pervėrė jam gerklę - likusioji “aleliuja” dalis jau buvo sugiedota danguje.

Seniausioje savo formoje, atsakomąją psalmę, kaip ir sinagogoje, kantorius recituodavo stulpelis po stulpelio. Intervaluose tikintieji išsakydavo savo kreipinius. Šie kreipiniai nebėra išsaugoti Mišiose, tačiau lengva įsivaizduoti, kaip tai vykdavo įvairiomis progomis. Pavyzdžiui kalėdinės procesijos metu Jeruzalėje ir Betliejuje, tikintieji giedodavo bendrai visi antifoną: “Palaimintas tas, kuris ateini Viešpaties vardu”. Taigi, gradualinė psalmės metu giedodavo ne tik kantorius ir *schola*, bet taip pat ir tikinčioji liaudis.

2.2 Šiandieninis atnaujinimas

Šiandieninė liturgija gradualinei psalmei gražino savo prasmę. Ji giedama savo pirminėje formoje: kantorius ir tikinčiųjų atsakymas. Tik, gaila, kad ne visose bažnyčiose.

Dar gražus ženklas, kad šiandien psalmė ir antifona yra pritaikyta prie Šv. Rašto skaitinių. Tačiau muzikos lygmenyje, dar lieka problemėlių. Gi bažnytinė muzika skiria menką dėmesį atsakomosioms psalmėms. Svarbu, kad muzika būtų pritaikyta liaudžiai, nebūtų pernelyg daug žodžių, imantri melodija, sunkiai įsimenama. Iš kitos pusės, psalmė gali būti kuo puikiausia, melodija taip pat, bet jei tikintieji kažką burbuliuos sau panosėję, visos pastangos praras savo prasmę. Tikintieji taip pat turi įsijungti aktyviai į giedojimą.

Be to, psalmėm tinka žodžiai: “psalmus tranquillitas animarum” – “psalmė yra širdžių ramybė”. Taigi, jos neturi būti giedamos paskubomis. Nes kas dalyvauja Mišiose, ateina iš sumaišties, iš nerimo pasaulio. Nors Mišių pradžios apeigos nuramina, tačiau Dievo Žodis vėl duoda naują impulsą, todėl psalmės giesmė turi tikslą – atnešti į mūsų širdis ramybę. Jos melodijos simetrija, lengvas atsikvėpimas, pasvertas žodis, pripildytas nuostabia melodija suteikia ramybę ir palaimą. Čia gimsta noras gyvenimo refleksijai: “dabar noriu permaštyti visus Tavo Įsakymus”. Šis apmaštymas sukuria apsisprendimą ir pasiruošimą tai vykdyti.

3. Atitikmuo tarp Dievo Žodžio ir žmogaus atsakymo: malda Tikiu

3.1 Istorija

Šv. imperatorius Henrikas II vainikuojamas Romoje šv. Petro bazilikoje 1014 metais. Po apeigų per pietus popiežiaus rūmuose Laterane kalbama apie liturgiją. Imperatorius kreipiasi į popiežių, klausdamas kodėl nėra vainikavimo Mišiose *Tikiu* maldos. Henrikas II prisiminė savo tikrąjį vainikavimą Aachene 1002 metais. Popiežius Benediktas VIII sutriko. Dar visai jaunas imperatorius kilmingos romėnų šeimos nepasitikėjo nustatytomis liturginėmis normomis. Tada kreipėsi į jo dvasinius tėvus, kaip čia yra? Prelatai nedelsiant paaiškino, jog tai priklauso nuo to, kad Roma visą laiką liko ištikima katalikų tikėjimui, todėl nebuvo papročio iš naujo išpažinti tikėjimą. O kituose kraštuose šis paprotys atsirado.

Romos liturgija priskyrė *Credo* prie senovinių papročių. *Tikiu* priklausė krikšto apeigoms, bet ne Mišioms. Dar iki šiandien Velykų naktį yra krikšto liturgijoje pramatyta *Credo* vieta.

Tuo tarpu Ispanijoje, 589 metais vizigotų karalius *Reccared* atsisakė arianizmo ir atsivertė į katalikybę. Jo brolis Hermenegildas keletą metų anksčiau mirė kaip kankinys dėl katalikų tikėjimo. Ir todėl, kaip atminimas vizigotų atsivertimo į katalikybę, buvo *Credo* malda. Ji kalbėdavo kartu su *Tėve mūsų* malda kaip pasiruošimą šv. Komunijai. Šis ispaniškas – gotiškas paprotys paplito Airijoje ir Anglijoje iki pat Aacheno, greičiausiai dėl misionieriaus *Alcuino* iniciatyvos. Kaip tik tuo metu dar buvo užsilikusi vėlyva arianizmo kristologinės doktrinos samprata - adopcijonizmas. Kaip pasipriešinimas prieš tai, buvo giedamas *Credo* tuoj pat po Evangelijos. Todėl nenuostabu, kad karalius Henrikas II tai patyrė Aachene.

Tačiau, jei pažvelgsim dar toliau į istoriją, šis Aacheno paprotys, galėjo ateiti iš Artimųjų Rytų. Apie 515 metus Konstantinopolio patriarchas Timotiejus pradėjo kiekvienose Šv. Mišiose kalbėti *Apaštalų Simbolį*. Tuo jis norėjo įrodyti savo ortodoksiškumą, nes buvo kaltinamas monofizizmu. Sostinės paprotys persidavė visai imperijai. Naudojamas *Credo* tekstas Konstantinopolyje atėjo iš Jeruzalės, kur buvo naudojamas jau pusantro šimto metų anksčiau krikšto liturgijoje. Kalcedono Susirinkimas 451 m. patvirtina Jeruzalės krikšto *Credo* kaip autentišką *Tikiu* maldą kovoje prieš monofizitizmą.

Iš kur atsiranda *Nikėjos – Konstantinopolio Simbolis*? Šie du Susirinkimai įnirtingai kovoja prieš arianizmą, ir todėl yra sukuriamas tekstas, kuriame labiausiai atsispindi katalikų tikėjimo doktrina, arianizmo atžvilgiu.

Taigi, trumpai peržvelgėme *Credo* Simbolio istoriją. 1014 metais *Credo* buvo įsakytas kalbėti sekmadienio ir švenčių Mišiose, kurias šis Simbolis mini. Po to sekė Pijaus X ir Pijaus XII nurodymai, kol galiausiai Paulius VI 1970 metais įsako kalbėti *Apaštalų* arba *Nikėjos – Konstantinopolio Simbolius* sekmadieniais ir iškilmėse, pasirenkant laisvai vieną iš jų.

3.2 Ryšys su Krikštu: tikėjimo šventimas

Po kryžiaus ženklų ir apšlakstymo švęstu vandeniu, *Credo* yra vienas iš Šv. Mišių simbolių, kurie mums primena Krikštą. *Credo* yra kur kas daugiau, nei iškilmingas tikėjimo išpažinimas arba tikėjimo atnaujinimas. Šis Simbolis ragina švęsti ir džiaugtis savo tikėjimu. Tikėjimas nėra vien tik paprastas procesas, išmąstytas ir pasvertas patvirtinimas, jog aš pripažįstu apreikštąją tiesą. Tai nėra vien tik *fides qua creditur* (tikėjimas, dėl kurio tikima). Tai yra tikėjimas, kuris yra priimtas visa širdimi, visu savo gyvenimu, tai yra *fides quae creditur* (tikėjimas, kuriuo yra patikima). *Credo* yra mūsų tikėjimo paslapties raktas, nes jame yra simboliai, turinys išreiškiantis mūsų tikėjimo grynumą ir autentiškumą. Turinys, kuris yra net gi giedamas. Kalbėti *Credo*, atrodytų gal net kažkiek pavojinga: nes kalbėjimas surakina mūsų tikėjimą, patalpina į tam tikras nejudrias žodžių formas, bet neišreiškia to džiaugsmo, tos šventinės nuotaikos. Jeruzalės *Credo* yra sudarytas iš strofų ir eilučių, ir yra panašus į himną ar psalmę. Ypatingai tai jaučiame chorale. Skambanti melodija suteikia specialų džiugesį, kad mes turime tikrąją tiesą, kuri mūsų gyvenimą daro pilną ir transendentinį.

Himno ir psalmės charakteris *Credo* žodžiuose nuspalvina jį ryškesnėmis spalvomis, nei tai būtų paprastas atsakymas į Dievo Žodį. Tai tiesiog išreiškia mūsų gyvenimo savitumą ir kryptį: džiaugtis, kad esame krikščionys ir mūsų darbuose bei kasdienybėje glūdi toji Kristaus Tiesa. *Credo* negali būti suprantamas vien tik paprastas žmogiškas žodis, žmogaus ištartas Dievui, tai yra daugiau žmogaus ir Dievo vienybės išraiška šioj Žemėje. Persunkimas dieviškumo mūsų žmogiškame kūne.

Jei į *Credo* žvelgsime trigubu būties suskirstymo atžvilgiu: subjektas, objektas ir teiginys, tai *Credo* priklauso teiginio kategorijai. Tai yra Dievo Žodžio sintezė ir žmogaus atsakymas. Šioje vietoje reiktų prisiminti apaštalo Pauliaus laiško Efeziečiams eilutes: “Dėl to aš klaupiūosi prieš Tėvą, nuo kurio kiekviena tėvystė danguje ir žemėje turi vardą, kad iš savo šlovės lobio suteiktų jums stiprybės jo Dvasios galia tapti vidiniais žmonėmis, kad Kristus per tikėjimą gyventų jūsų širdyse ir jūs, išsakniję ir įsitvirtinę meilėje, galėtume suvokti kartu su visais šventaisiais, koks yra plotis, ir ilgis, ir aukštis, gylis, ir pažinti Kristaus meilę, kuri pranoksta visokį žinojimą, kad būtumėte pripildyti visos Dievo pilnybės” (Ef 3, 14-19).

Neužtenka vien tik ištarti *Credo*, pats Kristus turi apsigyventi mumyse, mūsų širdyse. Nes neužtenka vien tik tai tikėjimo išpažinimo, reikia nuolat ir nuolat prašyti su apaštalu Pauliumi, kad Kristus užlietų mus savo būtimi bei meile, nes jis pranoksta bet kokią žinojimą. Per maža mūsų išmintis, jog galėtų suvokti visą jo paslapties gylį.

Credo tarsi ženklina Atnašavimo slenkstį, kurį peržengus, jau po Konsekracijos, šis žodis vėl naujai sužiba vidiniu sakralumu: “*Tikėjimo paslaptis*”. Net jei būtų koku būdu sutrukdytas Komunijos priėmimas,

mes su Kristumi liktume kartu šioje tikėjimo vienybėje, ir tai būtų mūsų tikėjimo Komunija. Sąskambis tarp Dievo Žodžio ir žmogaus atsakymo –

4. Visuotinė malda

4.1 Reikšmė

Credo nėra kalbamas kiekvieną dieną. Kai kuriais amžiais ir kai kuriose vietose iš viso nebuvo kalbamas *Tikiu*. Taigi, kur yra tada sintezės taškas, sutikimas ir sąskambis tarp Dievo Žodžio ir žmogaus? Ar ne tikinčiųjų malda, kuri tarsi užbaigia pirmąją Mišių dalį – Žodžio liturgiją?

Vatikano II Susirinkimo liturginis dekretas vėl įjungė į Šv. Mišias bendruomeninę tikinčiųjų malda, kuri anksčiau buvo naudojama Mišiose, ir kuri dabar be vargo buvo priimta visame pasaulyje.

Klausėmės Dievo Žodžio. O atsakymas išsiveržia iš mūsų lūpų kaip prašymas, kaip maldavimas bendra tikinčiųjų malda už visą Bažnyčią. Nes mes esame ne vieni, kartu su mumis visa Bažnyčia, su savo nariais, esančiais net gi kituose kontinentuose. Ir jei *Credo* yra kalbamas, tai tikinčiųjų malda dar labiau sustiprina, rezonuoja jo žodžius.

Bendruomeninė malda daro mus panašius į apaštalą Joną paskutinės Vakarienes metu (Jn 13, 23-25), kai jis paremia savo galvą ant Viešpaties peties. Bažnyčia taipogi per Žodžio liturgiją prisiartina prie Kristaus, prie jo kančios momento, tarsi padėdama savo galvą ant Jo krūtinės, klausdama ir prašydama.

Bendruomeninė malda daro mus panašius į tą ryžtingą moterį, kuri prisiartina Jėzaus su prašymu: “Jei tik palytėsiu jo drabužį – išgysiu” (Mt 9,21). Ir tada mums Jėzus atsakys: “Pasitikėk, dukra, tavo tikėjimas išgydė tave” (Mt 9, 22).

Bendruomeninė malda daro taip pat mus panašiais į tos nusidėjėlės paveikslą, kuri su meile ir nusižeminimu šluosto Jėzaus kojas savo ašaromis, ir tampa išvaduoata iš nuodėmės (plg. Lk 7, 36).

Bendruomeninėje maldoje Bažnyčia be išlygų pasitiki Viešpačiu, viliasi Juo, meldžiasi Jam, ir gauna išganyto malonę.

4.2 Maldos intencijos

Bendruomeninėje maldoje dalyvauja ne tik kunigas, kuris skaito maldavimus, visi tikintieji tampa tais, kurie prašo. Per Krikšto ir Sutvirtinimo Sakramentus gavę karališkąją kunigystę, esame pašaukti panaudoti savo dvasines galias visuotinėje maldoje. Pabaigoje šias maldas apjungia ir užbaigia celebrantas arba diakonas.

Maldavimų pobūdis bei tikslai paliečia visas sritis: pačią Bažnyčią, išsisklaidžiusią pasaulyje, pasaulio bei valstybių vadovų reikalus, tuos, kuriems labiausiai reikia ūsų maldų ir galop vietinę bažnyčią. Ši malda išreiškia tai, kas yra šiandien aktualiausia. Aišku, kalbame apie krikščionišką aktualumą, o ne apie žurnalistinį sensacijų ieškojimą.

Maldos forma turėtų būti suprantama visiems, paskatinti asmenines maldas. Maldavimai neturėtų tapti trumpi pamokslai arba trumpi *Credo*, taip pat tai neturėtų būti kasdieninių naujienų santrauka arba politinių verpetų peripetijos.

Tikinčiųjų atsakymai taipogi turėtų būti paprasti ir ištarti su entuziazmu, dar geriau būtų, jei jie būtų giedami. Deja, neretai tikinčiųjų atsakas būna tik greitas atbambėjimas tam tikrų žodžių, be įsijautimo, be entuziazmo, arba dar dažniau – tik kunigo bei zakristijono duetas.

Entuziazmas, orumas, trumpumas, aktualumas, religinis autentiškumas, lengva prisiminti atsako žodžius, visa tai turėtų būti esminiai tikinčiųjų maldos bruožai. Tada išsipildo Evangelijos pagal Morkų žodžiai (Mk 2,1-4), kuriuose pasakojama kaip keturi vyrai neša Jėzui pagydyti. Negalėdami prieiti, praardo namo stogą. Visos tos jų pastangos tampa daug iškalbingesnes už bet kokius gražbylingus žodžius, ir Jėzus jiems atlygina už jų tikėjimą.

EUCHARISTINĖ LITURGIJA

1. *Atnašavimas*

1.1 Vardas ir evoliucija

“Atnašavimas” – tai nėra korektūros klaida. Nes vartoti ši terminą šioje Mišių dalyje, tuoj po visuotinės maldos, atrodo, lyg ir rizika, kad sumaišysim jį su eucharistine malda. Todėl oficialus pavadinimas šios dalies skamba taip – “atnašų paruošimas”. Todėl vengiama to žodžio “atnašavimas”.

II amžiaus viduryje šv. Justinas savo “Apologijoje” (c. 67) rašė: “Pasibaigus maldoms, atnešama duona, vynas ir vanduo, celebrantas kelia maldas ir dėkojimus visa savo esybe į Viešpatį, ir bendruomenė jam pritaria, sakydama :”Amen”.

“Atnašavimas” prasidėjęs paprastu duonos ir vyno paruošimu, buvo vadinamos dovanomis, tačiau pirmaisiais amžiais dėl pavojaus, kad gali būti maišomas su pagonių aukomis patyrė prasmės perkeitimą. Dovanos nebebuvo vadinamos Dievo dovanomis, kurias laimino Tėvas Kristaus mirties ir prisikėlimo ženklai, o žmogaus dovanomis, kuriomis prašome, kad Viešpats ateitų ant altoriaus.

Liturginė reforma pakeitė atnašavimo maldą į palaiminimą ir dėkojimą, kaip įžangą bei preliudiją į eucharistinę maldą. Nes krikščionybė gyvena Dievo malone ir dosnumu. Todėl turime dėkoti Jam už viską.

Atnašavimo metu, paprastai yra daroma rinkliava vargšams arba Bažnyčios reikalams. Bet tai, galbūt, labiau tiktų Šv. Mišių gale, nes tai būtų mūsų dalyvavimo Kristaus Aukoje apvainikavimas.

Mišiolas siūlo dar atnašavimo procesiją, kuri labiau atspindėtų mūsų dvasinį nusiteikimą ir ėjimą link Aukos momento.

1.2 Ritai ir senoviniai tekstai

Senovės popiežiaus Mišių apeigose buvo tikrai vienintelis gestas – tylus pakėlimas didžiulės patenos su duona, o taip pat pakėlimas taurės, palydint ją žvilgsniu į viršų. Senovinė elgesio norma reikalavo palydinčiojo žodžio: “Nieko nedaryk, nesakydamas nė žodžio”. Todėl IX ir X amžiuje susiformavo malda *Suscipe, Sancta Trinitas*, tačiau ne tas tekstas, esantis tridentiniame Mišiole. X amž. pradžioje, Prancūzijoje išsivystė tokios maldos kaip: “*Suscipe, Sancte Pater* ir taip pat *Offerimus tibi*.”

“Tėve Šventas, priimk šią atnašą be dėmės... dėl mano nuodėmių, įžeidimų ir apsileidimų” Šis ir kiti panašūs atnašavimo tekstai dar buvo vadinami kitu vardu “Mažasis kanonas”, nes buvo pripildyti atgailos nuotaikos ir citatų, esančių Kanone. Šie žodžiai buvo sakomi taip, tarsi duona ir vynas būtų buvę paaukoti.

Tačiau tarp žodžių “*immaculatum hostiam*” (“auka be dėmės”) ir “*pro innumerabilibus peccatis* (dėl daugybės mano nuodėmių) buvo prieštaravimas. Kaip gali išlikti nesutepta auka, aukojama nešvarių rankų? Ir jei apibūdinsime taurę kaip išganymo ženklą, kaip gali ji būti imama rankų, kurios nematys išganymo?

Šios ir kitos problemos buvo aiškiai matomos Tridento Susirinkimo Tėvams. Jie norėjo pakeisti tuos tekstus, tačiau nepavyko, kadangi buvo manoma, jog tie tekstai siekia Bažnyčios Tėvų tradiciją, nors buvo užmiršta, jog tai – tik ankstyvieji viduramžiai.

1.3 Šiandieninis tekstas

Tridento Susirinkimo Tėvų balsas buvo išgirstas vėliau, ir tekstai buvo pakeisti. Tačiau nebuvo lengva. Visi pasiūlytieji tekstai buvo atmetami, kol pagaliau Pauliaus VI mintimi buvo apsisistota ties *Johannes Wagner* idėja. Maldos tekstas buvo pritaikytas iš žydų stalo *berakha* maldos: “Garbė tau, Dieve, visatos Kūrėjau. Iš tavo dosnumo turime duonos, kurią aukojame tau. Tas vynmedžio ir žmogaus darbo vaisius taps mums gyvybės duona”². Tik dar prie to buvo pridėti tikinčiųjų atsako žodžiai: “Garbė tau, Dieve, per amžius”.

Tačiau ir vėl prieštaravimas: kaip galime naudoti eucharistinio stalo paruošimui žydų maldą, kuria yra paruošiamas paprastas stalas? Bet, giliau pažvelgus į šią maldą matome, jog ji yra naudojama žydų buityje, kai yra prisimenamas velykinis Išėjimas iš Egipto, kalbėta tuoj pat po Išėjimo, paaukojus Velykų avinėlį. Štai kur sąsajos.

² Žydų stalo maldoje yra panašūs žodžiai: “Palaimintas esi tu, Viešpatie mūsų Dieve, visatos valdove, kuris leidai duonai ateiti iš žemės... Palaimintas esi tu, Viešpatie mūsų Dieve, visatos valdove, dėl vynuogynų ir vynuogių vaisiaus”.

Be to, jos kalbėjimo būdas labai panašus į šv. Mišių gestą: žydų šeimos tėvas paima duoną ir ją pakelia Dievui.

Žydiška *berakha Atnašavimo* metu talpina savyje poetines perspektyvas: žodžiai “Palaimintas esi tu, Viešpatie Dieve”, kalbėjo ir Šventoji Šeima Nazarete, Betliejuje ir Egipto tremtyje. Ji mums primena ir Viešpatį, sėdintį pas apaštalą Petrą namuose ir valgantį. Ji primena mums Jėzų, žingsniuojantį su savo mokiniais per kviečių lauką ir skabančius varpas. Nes kiekvienas valgis buvo pradedamas šia malda. Panašiu būdu prasidėjo ir toji Paskutinė Vakarienė, prieš pat Viešpaties mirtį. Todėl ji mums labai yra brangi.

1.4 *Danieliaus* knygos malda

Po atnašavimo sekantys žodžiai: “Priimk mus, Viešpatie, nusižeminusius ir gailėsčio kupinus. Tegul tau Dieve, patinka šiandienė mūsų auka”, priklauso senajai Atnašavimo maldos formai. Tekstas aiškiai mums kalba apie žmogaus pasiaukojimą dvasine prasme. Atnašavime, būtent tas ir įvyksta. Tai ne tik atnašų paruošimas, bet taip pat ir savęs paruošimas aukai.

Cituojamas tekstas paimtas iš *Danieliaus* knygos, kur kalbama apie tris jaunuolius Babilonijoje įmestus į ugnį, kai jie taip išpažino savo tikėjimą. Vyriausias iš trijų, Azarijas, kalba ilgą maldą, kurioje prisimenama Izraelio išganymo istorija, kuri pagaliau tampa rauda: “Dabar nebeturime nei aukos.... nei vietos, kur galėtume aukoti ir patirti Tavo gailėstingumą” (Dn 3, 3). Toliau maldoje seka žodžiai: “Galėsime mes patys būti priimti savo sugrudusia širdimi”.

Visa tai skamba kaip preliudija į būsimą Kristaus Auką.

1.5 Vandens įliejimo malda

Tikriausiai, vandens įpylimas į vyno taurę ilgą laiką buvo be specialios maldos. Vanduo sumaišomas su vynu – tai Pietų Europos šalių paprotys. Iš pradžių, šis vandens įliejimas nebuvo susietas su kokiu nors apmąstymu, tačiau viduramžiais Šiaurės Alpių kraštuose atsirado paprotys pridėti kokį nors specialų žodelį, susietą su mistine teologija. Dar vėliau, net gi atsiranda keli variantai: vanduo, išbėgantis iš Kristaus šono; Kristaus dieviškosios ir žmogiškosios prigimties susiliejiama idėja; žmogaus dalyvavimo Kristaus dieviškoje prigimtyje idėja.

Pavyzdžiui net XX amžiaus pradžioje Kiolne vandens ir vyno susiliejiama metu buvo meldžiamasi: “Ištryško vanduo iš Nukryžiuotojo šono...” Tačiau niekas taip ir nepagalvojo, jog taurėje dar Kristaus kraujo nėra, nes dar nebuvo Konsekracijos momento.

Kita idėja – susivienijimas dieviškosios ir žmogiškosios prigimties Kristuje tikrai labai graži, tačiau jai ramybės nedavė teologiniai ginčai, pvz. monofizitai. Jie sakė, jog taip susiliejęs vanduo išnyksta vyne, todėl lieka tik vynu, panašiai kaip Kristuje žmogiškoji prigimtis, lieka tik dieviškoji. Tačiau Florencijos Susirinkimas 1438 m. paprieštaravo, sakydamas, jog vanduo taip pat turi savo vertę.

Dar vėliau, kita idėja – žmogaus dalyvavimas dieviškoje Kristaus prigimtyje, tapo dogmatiniu konfliktu su Martynu Liuteriu, kuris sakė, jog nereikia vandens į taurę vynu, nes žmogiškas faktorius nieko neprideda dieviškajam. Tridento Susirinkimas (1545 m.) tam paprieštaravo ir pareikalavo, kad būtų su būtinumu pilamas vandens lašelis į vyną.

Vatikano II Susirinkimas išlaikė vandens įpylimo formą, bet pakeitė maldos žodžius. Pasirinkta pop. Leono Didžiojo malda. Jos pagrindinis principas – Dievas ir žmogus tai yra žmogus Dievuje. Tačiau ir šiais žodžiais nebuvo galutinai patenkinta.

Apibendrinant, reiktų pasakyti, jog atnašavimu metu, atnašautojo “aš” turi įsilieti, kaip tas lašelis vandens, į Kristaus aukos vyną. Mes turime išmokti vienyti su Kristumi Jo aukoje.

1.6 Smilkymas po atnašavimo

Smilkymas priklauso Senovės Rytų higienos ir kosmetiniams dalykams. Jis ne tik išsklaido negerą kvapą, bet taip pat turi dezinfekuojantį poveikį. Todėl smilkalo lazdelė neretai būdavo naudojama ligonio kambarėje. Senovės Arabijoje svečiui būdavo pasiūlomas smilkalo gabaliukas, kurį jis šiek tiek laiko palikdavo po drabužiais. Todėl jo drabužiai, dažnai primirkę nuo prakaito, ir kuriuose netrūkdavo ir parazitų, kvėpėdavo mira, aloe ir cinamonu (plg. Ps 45, 9).

Kai atvykdavo aukšto rango svečias, jį nešdavo siauromis, neretai smirdinčiomis gatvėmis, o kad jam nebūtų blogo kvapo, šalia jo degdavo smilkalo lazdelė.

Smilkalai būdavo naudojami laidotuvėse, apsaugant nuo negero kvapo ir dezinfekuojant patalpą.

Smilkymas tapo gero elgesio ženklu, net gi, galim sakyti, etiketo reikalavimu.³

Kodėl reikalingas smilkymas religinėse apeigose? Visų pirma, Karalių Karalių reikia pasmilkyti, tuo parodant savo pagarbą. Be to, prieš *Šventų Švenčiausią* žydų Palapinę Jeruzalės šventykloje, būdavo deginami smilkalai (plg. Iš 37, 25). Naujasis Testamentas prasideda Zacharijo smilkymu šventykloje: arkangelas Gabrielius apreiškia Jono Krikštytojo prasidėjimą (plg. Lk 1, 9). Trys Karaliai iš Rytų atneša kaip dovaną smilkalo dėžutę (plg. Mt 2, 11).

Tiek Rytuose, tiek Vakaruose smilkalai buvo naudojami dievams pagerbti. Juo buvo smilkomi imperatoriai. Atsisakę deginti smilkalus krikščionys, būdavo nuteisiami mirtimi. Todėl nenuostabu, kad pačioje krikščionybės pradžioje liturgijoje nėra naudojami smilkalai, nes jie primena pirmuosius kankinius, atsisakiusius aukoti smilkalus imperatoriaus garbei. Tačiau žingsnis po žingsnelio smilkymas atranda savo vietą ir krikščionių apeigose. Pradžioje smilkymą vartoja laidotuvių proga. Vėliau Konstantinas Didysis suteikia vyskupams tam tikrų valdininkų privilegijų, todėl pamažu apsirantama, kad priešais vyskupą būtų nešamas smilkytuvas. Kada vyskupai ateidavo į Dievo namus, smilkytuvai būdavo pakabinami kurioj nors kulto vietos dalyje. Tačiau paplitęs smilkalo naudojimas liturgijoje atsiranda tik IX ar X amžiuje. Tuo metu yra iš naujo peržiūrimos senosios žydų tradicijos, rastos Šv. Rašte, kartu su Rytų apeigomis. Todėl išnyksta toji pradinė reikšmė – vartoti smilkalus higieniniais sumetimais. Kaip paskutinis tokio tipo pavyzdys – Santjago de Compostella šventovė, kurioje didžiulis smilkytuvas turėjo paskirtį ne tik teikti garbę Dievui ir šv. Jokūbui, bet taip pat išblaškyti negerą kvapą, susidariusį nuo susirinkusių maldininkų iš įvairių Ispanijos kampelių. Anksčiau maldininkai turėdavo nueiti šimtus kilometrų, kol pasiekdavo šventovę. Tie patys, drabužiai, prakaito kvapas. Todėl reikėjo prisiminti senąją smilkalo paskirtį.

Žvelgiant iš liturginės pusės, smilkalo dūmas yra tarsi to debesies atvaizdas, kuris saugojo Izraelio tautą nuo kaitros, keliaujant iš Egipto nelaisvės (plg. Iš 13, 21). Dūmų rūkas primena Viešpaties artumą, kokį jautė debesiui apgaubus Sandoros palapinę keliaujanti per dykumas Dievo Tauta (plg. Iš 40, 35).

Stebėdamas žiupojančias žarijas smilkytuve, nejučiom susimąstai apie tai, kokia turėtų būti kiekvieno krikščionio meilė savo Kūrėjui. Ir visa tai, mums sakyte sako, jog tai nėra šiaip sau tam tikros apeigos, bet tai yra tikras Dievo pagarbinimas.

Bet ir vėl gyvenimo kasdienybė mus sugražina į tikrovę: visi tie pamaldžių minčių debesėliai kartais būna pernelyg aukštai pakilę virš asfaltuotų modernaus gyvenimo gatvių, ir taip dažnai būna sunku juos pagauti, atitrūkti nuo savo rūpesčių, susikaupti, pasilikus vienybėje tik su Viešpačiu...

Tačiau kaip pažinsime Jėzų, jei nenorėsime skirti Jam nors dalelės savęs ir savo brangaus laiko? Svarbu norėti pabūti kartu su Juo, svarbu nepasakyti Jam, “Viešpatie, gal ateik kitą kartą, šiandien aš nesu pasiruošęs bendrauti su Tavimi. Galų gale, kitam galvoje šmėkstels pasiteisinimo mintis: “Negaliu pakęsti tų smilkalų, man bloga nuo jų. Aš geriau jau neisiu į tas pamaldas”. Tada tie smilkalų debesėliai palengva išsisklaidys, pakildami aukštai į dangų...

Jei šv. Mišių pradžioje altorius yra smilkomas iš keturių pusių, tai nuskamba tarsi išankstinis *Garbės himno* akordas: “Garbė Dievui aukštybėse” ir “Garbė Tau, Jėzau Kristau”.

Jei smilkoma Evangelijų knyga Kristaus garbei, tai primena po krikšto atsivėrusį dangų, prasisklaidžiusius debesis ir pasigirdusį Tėvo balsą: “Šitas yra mano mylimasis Sūnus, Jo klausykite”.

Jei yra smilkomas altorius atnašavimo metu, verta tuo metu prisiminti: “Tekyla į Tave mano mintys ir maldos”.

Po Konsekracijos smilkalo dūmams paskandinus altorių ir kunigą su iškelta Viešpaties Kraujo taure, verta susimąstyti apie Kristaus Žengimo dangun momentą, kada “jiems bežiūrint, Jėzus pakilo aukštyn, ir debesis jį paslėpė nuo jų akių” (Apr 1, 9). Kitam gal tuo metu bus priimtinesni *Apraiškimo* žodžiai: “Atėjo dar vienas angelas ir atsistojo prie aukuro, laikydamas aukso smilkytuvą. Jam buvo duota daug smilkalų, kad jis aukotų juos su visų šventųjų maldomis ant auksinio aukuro priešais sostą. Ir pakilo smilkalų dūmai su šventųjų maldomis iš angelo rankų aukštyn, į Dievo akivaizdą” (Apr 8, 3-4).

³ Smilkymas dar turi ir kitokią reikšmę. Pavyzdžiui musulmonų šalyse, tas, kuris smilko, eina pro namus, juos smilkdamas, esą tuo yra nubaidomas piktosios dvasios. Už tai jis, iš tų namų gyventojų gauna auką.

1.7 Preliudija į aukojimą:

rankų nuplovimas, kvietimas maldai ir malda virš atnašų

Smilkymas – tai Atnašavimo epilogas. Visi kiti atnašavimo elementai tarsi ruošia kelią aukai.

Plautis rankas. Šis gestas turi atgailos charakterį. Senose žydų velykinės vakarienės apeigose tai reikėdavo daryti net tris kartus. Paprastai prie to prijungiant maldą: “Pagarbintas esi Tu, Viešpatie, mūsų Dieve, pasaulio Valdove, kad pašventinai mus savo įsakymais, ir kad mums įsakei plautis rankas”.

Romos Mišiole tekstas gana aiškus: “Nuplauk, Viešpatie mano kaltybę, nuvalyk mano nuodėmes”. Citata paimta iš 50 psalmės “*Miserere...*”. Anksčiau būdavo kalbama antroji dalis 26 psalmės: “*Judica me, Deus...*”.

Šiuo gestu, greičiausiai prisimename kojų plovimo momentą per Paskutinę Vakarienę. Tam tikra prasme galime pritaikyti ir Krikšto vandeniui nuodėmių nuplovimo interpretaciją.

Šis gestas turi ir praktinę pusę. Gi pasmilkius atnašas, paprastai rankos galėdavo susitepti susmilkalais ir anglimis, todėl gerai, kad yra proga jas nusiplauti.

Žvelgiant tik į celebrantą, ši apeiga turi asmeninio nusižeminimo charakterį: “Viešpatie, nesu vertas”. Senovinis žydų religingumas, o taip pat bendrai Rytų pamaldumas, neleisdavo artintis prie Dievybės, prieš tai neapsivalius.

Jeruzalėje, priešais šventyklos įėjimą, būdavo didžiulis bronzinis indas, skirtas apsiplovimams. *Išėjimo* knyga primena Aaroną ir jo sūnus, atliekant tiksliai nustatytus apsiplovimus, prieš įeinant į šventovę (Iš 40, 7.30-32).

Kvietimas maldai. Ilgą laiką šis kvietimas melstis buvo kalbamas arba giedamas lotynų kalba: *Orate, fratres*, nutęsiant galūnę ir atsakant tik patarnautojui. Ir tik paskutinė Mišiole reforma sudarė galimybes įsijungti tikintiesiems į šį kvietimą: “Tepriima Viešpats iš tavo rankų šią auką. Tegul ji teikia jam garbę ir šlovę, o mums ir visai Bažnyčiai – dvasinę naudą”.

Kodėl anksčiau būdavo taip? Pasirodo, kad atnašavimas, rankų plovimas ir kiti elementai, kurie buvo matomi tikinčiajai liaudžiai, baigėsi, dabar prisiartino momentas, kada celebrantas, paklusdamas *Ordo Romanus* (atsiradusiam VII amžiuje) nuostatams: “Pontifex solus intrat in Canonem” – “tik celebrantas eina vienas į Kanoną”, toliau tęsdavo kitas apeigas nematant tikintiesiems. Todėl malda *Orate, fratres* turėjo paraginimo pobūdį melstis, kol vėl pasirodys celebrantas, nelaukiant jokio atsakymo iš tikinčiųjų.

Kažką panašaus turime Didžiojo Penktadienio liturgijoje, kai pabaigoje, po Komunijos, celebrantui sukalbėjus maldą, tikintieji beveik nepastebimai atsako: “Amen” ir tyliai išsiskirsto.

Malda virš atnašų. Ši apeiga priklauso prie seniausių elementų esančių Šv. Mišiose. Ji yra tarpinėje padėtyje tarp Kanono ir Atnašavimo ir jungia abi šias dalis. Maldos mintis: sukurti dalykai, kuriuos Dievas mums padovanojo, yra iš naujo dovanojami žmogui, kaip išganyto ženkliai. Perkeistas Viešpaties Kūnas ir Kraujas ragina ir mus keistis labiau į Jį. Kalėdų naktį Bažnyčia gieda: “Mūsų aukos, Viešpatie, tegul išreiškia šiandieninę Jėzaus gimimo paslaptį. Kaip žmogumi gimusis Tavo Sūnus drauge yra Dievas, taip šios žemiškos atnašos tesuteikia mums dievišką gyvybę”.

2. Eucharistinė malda (Kanonas)

2.1 Terminai

Pakankamumo atžvilgiu šv. Mišių aukai užtektų vieno Kanono teksto. Sekdami Jėzų, šloviname ir dėkojame Tėvui. Šiame šlovinime suprantamas priėmimas Dievo aukos Konsekracijoje. Šia malda mūsų Viešpats Jėzus Kristus tarsi vėl yra pakeliamas ir aukojamas ant kryžiaus. Kaip *Tėve mūsų* yra gerbiamas dėl

savo kilmės, ištarus šiuos žodžius Išganytojui; taip Kanonas yra gerbiamas dėl savo galybės kylančios iš Viešpaties kuriančio žodžio⁴.

Kanonu yra suprantami kaip tekstai, esantys tarp prefacijos ir *Tėve mūsų* maldos. Lotyniškai žodis *prex* (malda) turi sąryšį su kitu lotynišku žodžiu *perfectus - tobulus*. Arba žodis *actio* atitinka aukojimo vyksmą. Graikiškas *anaphora* atitinka žodį *atnaša*.

Kanonas sudėtas iš įvairių dalių. Vadinkime jas strofomis, tarsi Kanonas būtų poezija ir giesmė.

Lietuviškame *Romos Mišiole* yra šešios Kanono maldos: Romos Kanonas; antras, priskiriamas Ipolitui; trečias, kuris turtingas aukos sampratos išplėtojimu; ketvirtas, kuris aprašo pagal graikų modelį išganymo istoriją; penktas ir šeštas – kaip susitaikinimo Kanonai, kaip grįžimas pas Tėvą arba kaip žmogaus susitaikinimas su Dievu.

Kiekvienas Kanonas baigiasi Aukos pakėlimu, šlovinimo žodžiais, kurie vėliau persikeičia į *Tėve mūsų* malda.

Graikų rašytojas *Johannes Moschus* pasakoja, jog kartą, kai kurie ganytojai išdrįso giedoti *anaphora* laukuose, bet buvo nubausti žaibo mirtimi. Šis pasakojimas, iš vienos pusės parodo, kokia turėtų būti baimė šventvagiškai netarti Viešpaties vardo. Jei lyginsime su žydais, jie bijojo ištarti Dievo vardą. Tačiau, iš kitos pusės, pažvelkime, kokią savo meilę ir palankumą žmonėms parodo Dievas eucharistinėje maldoje.

3. Prefacijos

Yra išlikęs pasakojimas apie *Franz Joseph Haydn*, kuris pareiškė, jog atiduotų visus savo muzikinius kūrinius, kad tik galėtų būti autorius vienintelės Prefacijos, kurdamas ją pagal grigališką giedojimą.

Istorijos bėgyje, prefacijų yra buvę daug. *Veronos Sakramentume*, *Leonianume* randame 267 prefacijas, *Gelazianume* – 54, *Gregorianume* – 10 su šimtu prefacijų priedų. Pijaus V Mišiolas jau apsiriboja 11 prefacijų. Vėliau šis skaičius pamažu išauga. Klemensas XI prideda Švenčiausios Trejybės prefaciją, Benediktas XV – prefaciją už mirusius, Pijus XI – prefaciją Švč. Jėzaus Širdžiai, Kristui Karaliui ir šv. Juozapui, Jonas XXIII – Advento prefaciją.

Senoje pradinėje Romos liturgijoje buvo išrutuliotą mintis, jog šventės tekstas apie dienos paslaptį ir šventiškumą atsispindi prefacijoje, kurioje išreikštas visu savo didingumu.

Tuo būdu, prefacija atveria duris Dievo Apsireiškimui, kuris ateina pas mus duonos ir vyno pavidalu.

4. Šventas

4.1 Kilmė

Pirminiame Ipolito Kanone, šv. Justinas taip pat nekalba apie *Sanctus* giesmę. Kai kurios Kanono formos, kylančios iš Rytų ir Vakarų tradicijų, nenutraukia Kanono tikinčiųjų *Šventas* giesmė. Tačiau, esant popiežiumi Klemensui Romiečiui, Egipte ir Jeruzalėje, o taip pat net kankinių laikais, *Sanctus* giesmė būdavo prijungiama prie *Šventųjų Angelų* paminėjimo prefacijos. Tas pats buvo, esant popiežiui Sikstui III, Efezo susirinkimo popiežiui. Šia giesme, prefacija įgauna kviečiantį charakterį. Celebranto vaidmenyje matome tai, kas aprašoma Izaijo knygoje, kurioje pranašas mato Viešpatį, “sėdintį aukštame ir didingame soste. Šventyklą buvo pripildęs jo apdaras. Aplink stovėjo tarnauti pasirengę serafai. Kiekvienas turėjo šešis sparnus: dviem dengė veidus, dviem – kojas ir dviem plasnojo ore. “Šventas, šventas, šventas yra Galybių Viešpats! Visa žemė pilna jo šlovės!” – šaukė jie nepaliaudami vienas kitam” (Iz 6, 1-3).

Taigi, mūsų varginga šlovinimo malda Dievui susilieja su didinga angelų malda. Mūsų žemiška šventė yra pakelta virš savęs, tampa matymu Dievo ir Jo atėjimu. Tuo būdu, prefacija tarsi atsigręžia į Dievą, kuris jau mums apsirėškia. Dangus nusileidžia ant žemės.

⁴ Vokiečių kalba naudoja terminą *Hochgebet* (paraidžiui aukšta malda). Ji yra panaši kitiems terminams *Hochzeit* (pažodžiui aukštas laikas), taip pat aukšta kultūra, aukštas komisaras, norint tuo pažymėti, kad tekstas yra aukštesniame lygmenyje, nei paprastas, todėl reikia suteikti išskirtinį dėmesį.

4.2 Teksto klausimai

Vadindami Dievą “šventu”, nekalbame apie moralinį šventumą, bet suprantame kaip antgamtinę būtybę, vien jau savo būtimi, esančią daugiau nei kiti kūriniai. Tačiau šiandien, Dievo sampratą, aiškinant deistine filosofija, yra bandoma apibrėžti žmogišku protu. Žmogus bando apriboti Viešpaties galybę ir išmintį savo racionalių supratimu, lyg įkalindamas ją savo proto narve. Tačiau iš tikro, Dievas nėra pakankamai apibrėžiamas, nei apriojamas žmogišku protu. Todėl tariant, “šventas, šventas, Viešpats”, mes suprantame tą Jo galybę, tą neperprantamą, tą aukštesnę lygmenį, nei žmogaus protas gali suvokti, ar tai būtų racionalistas, ar tai pragmatistas, ar tai pozityvistas. Todėl žodis “šventas” labai tinka šiai Šv. Mišių daliai, kaip Eucharistinei maldai ir Komunijai, kur pasireiškia jau nebe žmogaus valia, bet paties Viešpaties galybė.

Hebrajiškas žodis “*sabaoth*” reiškia “visatos galybes”. Taigi, čia turime ne tik paprastas žmogiškas galybes, bet jau ir angelus ir visą tvarinį. Šiame žodyje telpa ir tos galybės, kurios aprašytos *Laiške Efeziečiams*: “Kunigaikštystės ir valdžios danguje” (Ef 3, 10). Tas galybes mini ir Nikėjos Credo: “*visibilia et invisibilia*” (“regimi ir neregimi dalykai”).

Žvelgiant į *Šventas* giesmę, matome, jog tekstas nemini tik žemę, bet “pilnas yra dangus ir žemė Jo garbės”, dar kart norint parodyti, koks yra tas Dievas galingas, kuris ateina Šv. Mišių metu.

Liturginėje istorijoje mes matome daug pavyzdžių, kai ši mintis būdavo išreiškiama įvairiais bandymais pailiuoti tai akivaizdžiai: procesijose palydintys vaikai kaip “angeliukai”; graikų liturgija vadina diakonus “serafinais” ir panašiai.

Dangus ir žemė pilni Dievo garbės. *Te Deum* giesmėj tai dar labiau sustiprinama: “pilnas yra dangus ir žemė Tavo garbės ir didybės”. Todėl čia mes galime kartoti Evangelijos pagal Joną, Prologo žodžius: “Mes regėjome Jo šlovę – šlovę Tėvo viengimio Sūnaus, pilno malonės ir tiesos” (Jn 1, 14). Arba prisimindami Atsimainymo sceną, tarti užrašytus žodžius antrame Petro laiške: “Šitas yra mano mylimasis Sūnus, kuriuo aš gėriuosiu”. Tą balsą mes girdėjome aidint iš dangaus, kai buvome su Juo ant šventojo kalno” (2Pt 1, 17-18).

4.3 Kristaus adresu

Giesmė *Šventas* nėra nukreipta bendrai į Dievą, bet specialiai skirta Dievui Sūnui. Pranašo Izaijo tekste randame patvirtinimą: “Visa žemė pilna jo šlovės!” – šaukė jie nepaliaudami vienas kitam” (Iz 6, 1-3). Lietuviškame vertime sunku yra pastebėti tą skirtumą: tarp asmeniško “tu”, kuris kaip tik ir atsispindi pranašo Izaijo tekste, ir oficialiai mandagaus “Jūs”, kuris būtų skirtas bendrai Dievui.

Dievo Tauta mato, jog Kristaus atėjimas garbėje, yra Tėvo dovana Jam. Ši garbė yra daugiau nei paprasta garbė, tai daugiau šviesa ir galybė, kuri spindi aplink, panašiai kaip sakoma Išėjimo knygoje apie Mozės susitikimą su Dievu: “Mozė negalėjo įeiti į Susitikimo Palapinę, nes ją gaubė debesys ir pripildė Viešpaties šlovė (Iš 40, 35). Toji Dievo garbė, kuri pripildo žemę ir dangų yra jo meilė.

Dievo Tauta atsako 118 psalmės citata ir Verbų sekmadienio Evangelijos šauksmu: “Osanna aukštybėse”. Džiugu, kad šis šauksmas nebuvo blogai išverstas, kaip tai atsitiko su *Kyrie* žodžiu, kai šlovinimo šauksmas yra sumaišomas su prašymo pasigailėti šauksmu (pvz.: “Osanna – Viešpatie pasigailėk”). Tuo pačiu mes prisimename ir tai, jog Dievas yra tas, kuris mus gelbėja ir globoja. Žodžiai “aukštybėse” turėtų būti verčiami kaip “aukščiau nei aukštybėse”. Tada labiau atitiktų originalo prasmę.

4.4 “Garbė tam, kurs ateina Viešpaties vardu...” (*Benedictus*)

Antroji *Šventas* giesmės dalis “Garbė...” mums primena tas minias, kurios giedojo Kristui Verbų sekmadienį. Kalėdinėje procesijoje, nuo Jeruzalės iki Betliejaus taip pat giedama “Garbė...”, džiaugiantis Viešpaties atėjimu į Žemę. Ilgus amžius ši giesmė būdavo giedama iškilmingų Šv. Mišių metu, po Konsekracijos, ir taip suprantamas šlovinimas, kad Viešpats nužengia pas mus.

Tačiau *Benedictus* labiausiai tinka momentui prieš Konsekraciją, nes pagal istoriją, Verbų sekmadienio giesmė nuskambėjo anksčiau, nei įvyko Kryžiaus auka; alyvų šakelės kilo aukštyne anksčiau, nei Kristus buvo pakeltas nuo žemės ant kryžiaus.

Koks kontrastas – šūksnis “Osanna aukštybėse”, ir tuoj netrukus – “ant kryžiaus jį, ant kryžiaus...”. Mes šitaip pasitinkame savo karalių, kuris netrukus ties ant kryžiaus rankas, kad galėtų kuo plačiau visus apglėbti ir išgelbėti....

5. Romos Kanonas

5.1 Romėniškas

Šis Kanonas nėra toks jau romėniškas, kaip jau galime pagal pavadinimą spręsti. Tikriausiai rašytas graikų kalba, pasirodęs pirmą kartą Milane. Popiežius, kuris pritaikė Romai, pats buvo kilme ispanas; neveltui antroji Kanono strofa: “už šventąją visuotinę Bažnyčią... visame pasaulyje...”, mintimis mus nukelia prie Ispanijos krantų. Gi Frankų imperija jį priėmė kaip Romos Kanoną, tik tada kai Karolis Didysis pakeitė Galijos liturgiją į Romos liturgiją. Vėliau kaip Romos katalikų Kanonas, padedant misionieriams, greitai paplito po visą pasaulį. Jame pėdsakus paliko Bažnyčios Tėvai: Ambraziejus, Damazas, Leonas Didysis, Grigalius Didysis, Alkuinas. Popiežius Pijus V paskelbė galutinį jo variantą, kurį pop. Jonas XXIII vis dėlto dar papildė, įdėdamas šv. Juozapo vardą.

Pati Romos Kanono konstrukcija, jo bandymas išvengti lakius ir “sparnuotus” išsireiškimus, jo saikingumas ir santūrumas, yra tipiški senoviško bei romėniško charakterio atspindžiai. Post -klasikiniame, Leono Didžiojo vėlyvajame romėniškame periode visa tai būtų skambėję kur kas gyviau. Taigi, kas lengvabūdiškai sakytų, jog Romos Kanonas per daug jau poetiškas, tam turėtų būti dovanojama, nes jis nepakankamai atidžiai perskaitė šį Kanoną.

5.2 Meniškas

Vis dėlto, nepaisant viso savo santūrumo, Romos Kanonas yra meno kūrinys. Jo paslaptį randame tvarkingame paralelizmų išdėstyme. Kaip senovės Romos bažnyčių kolonos tiesiasi altoriaus link, taip visos strofos subėga idealia tvarka link Konsekracijos, ir nuo jos atgal grįžta vienodom dviem linijom. Pirmoji kolonų pora yra surikiuota jau nuo prefacijos momento; vėliau, Kanono metu, dviejų himnų skambesiu, sugrįš į *Tėve mūsų* malda. Prie jų prisijungia *Šventas* ir baigiamoji doksologija: trigubas Verbų sekmadienio *Sanctus* yra nukreiptas į Kristų, o taip pat apaštalo Pauliaus trinitarinis šlovinimas skirtas Kristui.

Štai atnašų malda (“*Te igitur*”) jungiasi prie palaiminimo žemiškų dovanų (“*Per quem omnia*”), kurios nėra būtinos šiai eucharistinei aukai.

Štai hierarchinis Bažnyčios išdėstymas (“*In primis*”) susitinka su čia esančiais dvasininkais (“*Nobis quoque peccatoribus*”)

Malda už gyvuosius susijungia su malda už mirusiuosius.

Užsiminimas šventųjų (“*Communicantes*”) susijungia vėliau su strofa (“*Suplices*”), kuri primena mums angelą ir dangiškąją liturgiją.

Minėjimas svarbiausiojo Aukos momento (“*Hanc igitur*”) atitinka nuoroda Senojo Testamento pavyzdžių. *Epiklezė* (“*Quam oblationem*”) kontrastuoja su *anamneze* (“*Unde et memores*”).

Visa tai galime palyginti kaip strofų procesija link altoriaus ir nuo jo. Taigi, jei grožis yra formos spindėjimas (*splendor ordinis*), tai šia strofų tvarkingumo prasme šis Kanonas yra nuostabus.

5.3 Muzikinis

Antras formalus šio Kanono principas yra jo išdėstymas eilėmis. Čia suprantame eiles ne kaip harmoniškus rimus, bet eiles kurias vadiname *cursus*. Užbaigos vidury sakinių ir sakinių galuose yra suformuotos pagal kitėjančią prozos ar eilių skalę. Tokiu būdu Leonas Didysis nudailindavo savo pamokslus, tuo pačiu būdu daug rašytojų ir retorikos specialistų rašė savo kūrinius. *Cursus* sudaro paslaptinę muzikinį skambesį, jaučiamą pokalbyje ritmingą beldimą.

Romos Kanonas šiuo būdu pasirodo esąs labiausiai išvystytas, nei kiti Kanonai. Tai atspindi jo giesmės charakteris: ne deklamuoja, ne recituoja, tačiau tarsi gieda savo šlovinimą ir maldą. Todėl jis nusipelnė “iškilmingos maldos” titulą arba dar geriau “iškilmingos giesmės” vardą⁵.

5.4 Tematiškas

Pagal savo turinį ir temas bei vaizdinius, Romos Kanonas pasiekia Dievo vizijos saikingą apsvaigimą (*sobria ebrietas*). Pagrindinė tema, kuri dominuoja Kanone – tai *Bažnyčia*.

Štai, Kristus vaizduojamas kaip “malonės sostas”, kaip tai pavadino viduramžių tapyba. Štai, Gailestingasis Tėvas (“*Clementissime Pater*”), Tėvas, kuris pasilenkia (nes žodis *clemens* kyla iš lotyniško žodžio *clinare – pasilenkti*), kuris laiko rankose kryžių ir savo Sūnaus Auką, o per Jį mes esame visi Tėvo priimami. Apie šitą “malonės sostą” renkasi visa aukojanti Bažnyčia: (“*Uti accepta habeas et benedicas haec dona...*” – “priimti šias dovanas, palaiminti šias atnašas...”). Aukojanti Bažnyčia gali turėti rankose savo Viešpatį, Nukryžiuotąjį ir dėka Jo, dėka Jo žaizdų, gali artintis prie Tėvo.

Čia susirenka hierarchinė Bažnyčia: popiežius, vietos vyskupai, vyskupų kolegija visuotinės Bažnyčios, ypač misijų Bažnyčios, nes išsireiškimu “*Fidei cultores*” (“tie, kurie išsaugojo tikėjimą”), suprantame pastarąją Bažnyčią. Kaip bendrasis susirinkimas, jie yra kviečiami Kanono arčiau susiburti altoriaus, arčiau to “malonės sosto”.

Vietinė Bažnyčia vadinama tos bendruomenės prasme, kuri yra susirinkusi šiandien dalyvauti Aukos liturgijoje. Tikintieji (“visus čia susirinkusius, kurių nuoširdus tikėjimas tau žinomas”) yra kviečiami susiburti apie Jį, vedami savo tikėjimo bei pamaldumo.

Dangiškiosios Bažnyčios paveikslas išryškėja antroje strofoje, kai prisimename Švč. M. Mergele Mariją, vadinamą Efezo titulu (“Dievo, mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus Motiną”), esančią šalia šv. Juozapo; dvylikos apaštalų ir dvylikos pirmųjų kankinių, kurių tarpe matome penkis popiežius (pirmuosius tris tiesioginius šv. Petro įpėdinius, po to, kitus du III šimtmečio kankinius); vyskupą Kiprijoną, kuris iš gailestingumo netgi duoda pinigų savo budeliui; šv. diakoną Lauryną, “atsakingą už gailestingumą ir paveldo paskirstytoją”; mokytoją Krizogoną; rūmų tarnautojus: Joną ir Paulių; mokytojus Kozmą ir Damijoną. Taigi, šventųjų sąrašas sudarytas pagal įvairias aplinkybes ir skirtingus uždavinius. Cituotieji vardai Mišiose atsirado, susiklosčius tam tikrom istorinėm aplinkybėm, o taip pat dėl Grigaliaus Didžiojo nuopelnų. Būtų galima vardinti dar kitus šventųjų vardus. Tačiau ne tai svarbiausia, kad jie visi būtų išvardinti, nepraleidžiant nė vieno. Gi mes žinome, jog jei Viešpats pasirodo, kartu su juo ir visi šventieji. Taigi, nėra būtina vardinti visų vardus. Būtų gi neįmanoma išvardinti visus šventuosius, o be to Mišios taptų ilga vardų litanija, užgožiančią patį centrinį momentą – Kristaus Auką.

“*Hanc igitur*” (“Viešpatie maloniai priimk”). Šie žodžiai mums primena mūsų gyvenimo ypatingesnį pasiaukojimo momentą, prisimenant Krikštą, savąjį gimimą Kristui; prisimenant Sutvirtinimo malonę, Pirmos šv. Komunijos, Santuokos Sakramento. Bažnyčia, kuri yra kelyje link Kristaus, Bažnyčia, kuri kaip *Motina* žengia link altoriaus.

Paskui nuskamba viena iš svarbiausių strofų (*epiclesi*) prieš Konsekraciją, kviečiant Šventąją Dvasią nužengti savo galybe ir pašventinti.

Štai jau susirinkę visi svečiai į karaliaus menę, kur vyks vestuvių pokylis. Dabar Kristus Karalius švenčia savo Šventą Vakarienę. Girdime Jo žodžius, matome Jį patį pakylėjimo metu.

Paskui vėl prisimenama “mažoji Bažnyčia”, čia susirinkusi prie altoriaus. Ji gieda arba atsako į *Tikėjimo paslapties* kreipimasi. “Mažoji kaimenė” neišsigandusi sunkumų, dabar drąsiai išpažįsta tai, kuo ji gyvena.

Kunigas kalba prisiminimo strofą (*anamnesi*). Bažnyčia yra tol, kol ji yra Jėzaus Kristaus Bažnyčia. Jos esmė, jos kilmė remiasi amžinu Viešpaties prisiminimu, kuris buvo nukryžiuotas, prisikėlęs, įžengęs į dangų. Bažnyčia nėra atsitiktinis produktas povelykinės bendruomenės, kuri norėjo reabilituoti pasaulio akivaizdoje savo revoliucionierių, kilusių iš Nazareto. Bažnyčia yra bendruomenė, kylanti iš Kristaus, gyvenanti ir pasilieanti Jame. Šios bendruomenės gyvybinis ir pagrindinis oro gurkšnis – tai Kristaus prisiminimas, kuris atnaujina Jo buvimą tarp mūsų.

⁵ Šiam Kanonui, lotyniškam variantui buvo net gi sukurta grigališkojo giedojimo muzika. Tačiau dar nereiškia, kad teksto muzikalumas turi būti būtinai išgiedotas. Eucharistiniame susirinkime kryžiuojasi įvairios charizmos ir todėl nebūtinai celebrantas privalo turėti giedoriaus charizmą. Tinkamiau reiktų kalbėti apie teksto iškilmingą paskelbimą, kuris neturi nieko bendra su operos recitavimu arba poetiniu deklamavimu. Tai kažkas panašaus kaip chorinis jungtinis iškilmingas skelbimas, panašiai kaip baigiantis Kanonui yra sakoma “Per Jį su Juo ir Jame...”

Senojo Testamento Bažnyčia prisimenama, kai tariami Abelio, Abraomo, Melchizedeko vardai, kurie buvo Kristaus pradininkai, nutiesę Jam kelią. Jame Senojo Testamento sąjunga nėra nutraukta, bet pasiekusi savo pilnatvę. Šioje strofoje skelbiamas išganymo autentiškumas ir tęstinumas, nuo pat sukūrimo ir antrojo Kristaus atėjimo (*paruzija*).

Ecclesia celestis arba dangiškoji Bažnyčia dar kartą prisimenama sekančioje strofoje, kurioje kalbama apie angelą ir jo uždavinį dangaus liturgijoje. Šie žodžiai randa savo kilmės ištakas Jono Apreiškime: “Atėjo dar vienas angelas ir atsistojo prie aukuro, laikydamas aukso smilktyvą. Jam buvo duota daug smilkalų, kad jis aukotų juos su visų šventųjų maldomis ant auksinio aukuro priešais sostą” (Apr 8, 3). Tačiau angelas, apie kurį kalbama Romos Kanone, neima smilkalus, tačiau pačią brangiausią Auką – Kristaus švenčiausiąjį Kūną ir Kraują, kuris tampa mums permaldavimo už nuodėmes ir palaimos ženklų.

Tolesnėje strofoje prisimenami mirusieji, esantys dar netobulumo būsenoje, laukiantys palaimos spindulėlio prie dangaus vartų, dar kitaip yra vadinami kenčiančiąja Bažnyčia (*Ecclesia patiens*). Meldžiamės už tą Bažnyčią, kuri jau peržengė amžinybės slenkstį, tačiau dar nesurado pilnos ramybės savo gyvenimo kelionėje... Senoviniuose bažnyčių statiniuose yra išlikusios mirusiųjų kriptos po altoriumi, šalia altoriaus. Visa tai mums neleidžia užmiršti, jog mirusieji taip ir laukia mūsų maldų ir malonės, išeinančios iš altoriaus šaltinio.

Tie, kurie atlieka savo tarnybą Bažnyčioje yra prisiminti strofoje (“*Nobis quoque*”). Pavadinti asketiniu klero ir kunigystės vardu: “nusidėjėliais” ir “gailestingumu pasitikintys”, jie prašo, kad būtų išklaudyti, jog jų “bėgimas nebūtų veltui”. Jų tarnyba tikinčiųjų tarpe, leidžia jiems tikėtis visos bendruomenės užtarimo. Tačiau mūsų nuopelnai yra skirtingi nei šventųjų nuopelnai, todėl belieka tikėtis tik Dievo atleidimo, be kurio, vien savo žmogiškomis pastangomis neįmanoma tikėtis išganymo.

Šioje strofoje vėl matome kitą šventųjų eilę, prasidedančią Jono Krikštytojo vardu ir vėliau sekant septyniems vyrų bei septyniems moterų vardams. Žvelgiant į šventąsias moteris galime sakyti, jog jos atspindi pagrindinius žmogiško gyvenimo bei moters būsenos tarpnius: našlė Anastazija, daugiavaikė motina Felicita, jauna motina Perpetua, sužadėtinė Cecilija, netekėjusios mergelės: Agota ir Liucija bei mergaitė Agnietė.

Paskutinė strofa, dar prieš *doksologiją*, palaimina visas aukas, kurios nebuvo panaudotos Aukos liturgijoje, tačiau paaukotos dėl vargšų, dėl bažnyčios ir kunigų išlaikymo, taip vadinamos natūrinės dovanos. Taigi, čia matome vargšų Bažnyčios paveikslą (*Ecclesia pauperis*).

Romos Kanonas prasideda žodžiais “Gerasis Tėve” (“*Pater clementissime*”), o dabar baigiasi aukų palaiminimu To, kuris iš begalinio savo gerumo mums viską dovanoja, ir pagal kurį mes turime sekti, dovanodami patys save. Taigi, *Eucharistijos Bažnyčia* turi tapti *agapės Bažnyčia*. Dievo šeimos (*familia Dei*) supratimas turi augti iki tikros šeimyniškumo dvasios nuspalvinimo Bažnyčioje.

Doksologija arba Dievo šlovinimas, analogiškai kaip *Sanctus* giesmė, leidžia mums priliesti prie Trivienio Dievo paslapties, Trejybės ir Kristaus. Čia reiktų prisiminti *Giuseppe Andrea Jungmann* posakį: “in unitate Spiritus Sancti” (“Šventosios Dvasios vienybėje”). Taip, kaip Šventojoje Dvasioje yra suvienijama Dievo Tėvo ir Sūnaus paslaptis, taip Bažnyčioje toji vienybė siekiama per Šventąją Dvasią. Jei žvelgsime į pranašo Ezechielio pranašystę, Šventoji Dvasia suvienija kūnus ir suteikia jiems naują gyvenimą (plg. Ez 37, 1-14).

Jei reiktų apibūdinti Romos Kanoną trumpais žodžiais, galėtume pasakyti, jog tai yra “Bažnyčios himnas ir giesmė apie Bažnyčią”. Neveltui iš šio Kanono plaukianti dvasinė jėga bei stiprybė paskatino ne vieną meditacijai ir menui. Antros strofos, po Konsekracijos, motyvus galime rasti Ravenos mozaikose, sekančios strofos motyvus – reprodukcijose, skirtose *Apreiškimui*; strofos, skirtos šventiesiems rado savo apipavidalinimą *Lochner*, *Dürer* ir *Raffaello* kūrinuose. Daug kur galime pamatyti paveikslus, kuriuose šventieji vaizduojami sustoję apie altorių. Meno kūriniai įkvėpė koncertų seką: Šventoji Dvasia – Bažnyčia – Eucharistija.

6. Antrasis Kanonas,

arba vadinamasis Ipolito Kanonas

Labiau romėniškas kanonas už Romos Kanoną yra vadinamasis Ipolito Kanonas.

Jei reiktų pavaizduoti šį Kanoną paveikslu, tai jo rėmuose matytume tos tamsios nakties siluetus, kada Jėzus buvo išduotas: išgirstume Jėzaus klausimą: “Bičiuli, ko atėjai?”; išvystume Judo pabučiavimą, Petro išsigynimą, mokinių apleidimą, o taip pat kunigystės sakramento įsteigimą ir padėką už tai.

Bendra nuomonė kelioliką metų atgal buvo ta, jog Ipolitas kaip antipopiežius buvo išrinktas sutinkant su tuometine teise, prieš teisėtą popiežių Kalikstą I, kuris buvo laisvasis – “libertinas”, tai yra anksčiau buvęs vergas; ir vėliau su teisėtu popiežiumi Poncianu patyrė tremtį į Sardiniją, taip tapdamas kankiniu.

Naujausia opinija, kilo dėl sarkofago atradimo iš trečio šimtmečio netoli Fiumicino (Porto vietovėje), po altoriumi vienos didelės bazilikos, su užrašu ne ankstesniu iš IX amžiaus: “*Hic requiescit beatus Ypolitus mar (tyr)*” – “*Čia ilsisi palaimintas Ipolitas, kankinys*”. Susiformavo hipotezė, jog yra buvę net du Ipolitai: vienas Ipolitas rytietis, nežinomos vyskupijos vyskupas; ir kitas Ipolitas iš Romos, rašytojas, kankinys, ne vyskupas, bet kunigas⁶.

Kanonas, kuris pavadintas Ipolito vardu, buvo parašytas graikų kalba *Apaštalų tradicijoje*, ir buvo sudarytas, kaip yra manoma, pirmojo Ipolito, rytiečio vyskupo, greičiausiai savo vyskupystės šventimų proga. Šią hipotezę sustiprina žodžiai, esantys Kanone: “Dėkojame tau, kad pašaukei mus tarnauti tavo akivaizdoje”.

Susirinkimo Komisija, sukurta liturginės Konstitucijos sudarymui, Orselinoje netoli Locarno pasirinko šią Ipolito maldą, įjungdama į antrąjį Kanoną.

Palyginimui su kitais Kanonais, ankstesnysis šio Kanono modelis yra daug pakeistas įterpiančias šventas giesmės, kai kuriuos maldavimus. Nepasikeitusi liko Prefacija, Paskutinės Vakarienes pasakojimas ir sekanti strofa. Taigi, ką išreiškia šioji malda?

6.1 Turinys

Tai yra *Kristaus paveikslas!* Verta ir teisinga yra “Tau, dangaus Tėve, dėkoti per tavo mylimąjį Sūnų Jėzų Kristų”, skelbia Prefacijos malda prieš šį Kanoną. Jis yra gyvasis Žodis, per kurį buvo viskas sutverta, kuris buvo pasiūstas mūsų išganyti, ir per Šventąją Dvasią gimęs iš Mergelės Marijos. Kad įvykdytų Tavo valią, jis “ištiesė rankas prikalti prie kryžiaus”, tuo sunaikindamas mirtį ir skelbdamas prisikėlimo malonę.

Visa kristologija išrutulota prefacijoje, dar labiau sustiprinama paties Kanono išsireikškimais: prisimenamas vakaras, kai jis buvo “kančiais išduotas”. Ne vieną sukrečia mintis, jog šis kūrinys kalba, būtent, apie išdavystę. Kalbama apie vakarą, kada Kristus Alyvų kalno kambaryje laisvu, “savo noru” už mus pasiaukėjo. Nuo Ipolito laikų, Paskutinės Vakarienes tekstai visuose Kanonuose dabar talpina savyje šalia žodžio “kūnas” išsireikškimą “kuris už jus atiduodamas”. Ipolitas akcentuoja Kristaus asmenį, kuris pasiaukoja. Ipolito Kanono Konsekracijos teksto panašumas su Romos Kanono Konsekracijos teksto redakcija yra nesumaišomas: pačioje Konsekracijos pradžioje – mintis apie išdavimą, kuris virpa nuo išdavystės iki pasiaukojimo. Kristus, kuris buvo išduotas, vis vien pasiaukoja dėl mūsų. Kokia aukos kaina!!!

Žvelgiant toliau po Konsekracijos, *anamnesi* strofa akcentuoja pačius pagrindinius Kristaus gyvenimo momentus mirtį ir prisikėlimą, vėl juos sujungiant *su pasiaukojimu*: “Minėdami Jo mirtį ir prisikėlimą, mes tau, Viešpatie, aukojame gyvenimo Duoną ir išganymo Taurę”. Čia jau žvelgiame į Tėvą, kuris priima šią Auką. Iš savęs mes neturime ką pasiūlyti Tėvui, mūsų rankos tuščios ir tos pačios nuodėmingos. Todėl Kristus pats tampa auka, kad mes galėtume gauti išganymą. Toji auka tampa mums “gyvenimo Duona” ir “išganymo Taure”, kai mes priimame ją, kai mes Šv. Komunijos metu, jungiamės su Juo.

Kanonas, pašvęsdamas himną Kristui, pats tampa *Kanonas, skirtas Kristui*, taip kaip Romos Kanonas yra *Kanonas, skirtas Bažnyčiai*. Kristaus šlovinimą šiame Kanone, būtų galima išreikšti žodžiais: Sūnus – Žodis – Kūrėjas – Išganytojas – tapęs žmogumi ir gimęs iš Mergelės Marijos – tas, kuris pakluso Tėvo valiai – kuris įsigijo savo tautą – kuris pasiaukėjo – kuris buvo paaukotas – kuris prisikėlė. Šiame Kanone pažįstame klasikinės kristologijos pozicijas, nuo Nikėjos Susirinkimo ir vėliau, tačiau jame randame skirtingą braižą nuo šiuolaikinės teologijos bandymų.

Dėl įterptos padėkos už tai, kad “pašaukei mus tarnauti tavo akivaizdoje”, manoma, jog šis Kanonas sukurtas vyskupo šventimams. Tuo pačiu teigiama, jog bažnytinė tarnystė yra specialus pašaukimas. Niekas negali pats iš savęs jį išsiugdyti, turi būti Dievo šaukiamas kaip Aaronas (plg. Žyd 5, 4). Teiginys “tarnauti tavo akivaizdoje”, mums primena angelus, kurie stovi Viešpaties akivaizdoje (plg. Mt 28, 10; Žyd. 1, 14).

⁶ Plg. *Ricerche su Ipolito*, in *Augustinianum*, Roma 1977. Straipsnio autorius kalba apie dvi grupes: konservatorius, kuriems priklausė Ipolitas ir įtakotos išmintinai graikų dvasingumui; ir progresyvistus, kurie, sekdami apaštalų Petro ir Pauliaus pavyzdžiu, buvo atvirai visiems, taip pat ir vergams, pavyzdžiui pop. Kalikstui. Tačiau šioji nuomonė yra vis dėlto abejotina.

Būtent, visu pirma, ši tarnystė yra Aukščiausiojo akivaizdoje, o tuo pačiu, per Kristaus Auką, ši tarnystė tampa šventa pareiga Dievo Tautai.

6.2 Aktualumas

Dabar prasideda eilė maldavimų, įterptų Ipolito Kanone, kuriuos galime pavadinti “Ipolito išteisinimu”. Melsdamiesi per Kristų ir su Kristumi, tiesiame tiltus tarp įvairių susiskaldymų ir nesutarimų. Tokios vienybės vardan įterpta malda už Bažnyčią, kad dalyvaudami Kristaus Kūne ir Kraujyje, Šventosios Dvasios dėka būtume sutelkti vienybėn. Toliau toji malda užtaria Bažnyčią pasklidusią visame pasaulyje: kad joje būtų “tobula meilė”, kad būtų vieningi su popiežiumi, vyskupais, kunigais ir diakonais. Šis tekstas tinka ir pirmąsiai krikščionių bendruomenei ir po Vatikano II Susirinkimo laikančiam šv. Mišias dvasininkui.

Vienybė. Bažnyčios žaizda ir skausmas yra jos narių užsispyrimas bei nenoras pripažinti savo klaidas. Bažnyčios vienybę simbolizavo viena Kristaus tunika, kurią pasidalijo kareiviai: “Ji buvo be siūlės, nuo viršaus iki apačios ištaisai megzta” (Jn 19, 23b)

Mintis apie mirusiuosius buvo suformuluota ir įterpta naujai. “Su viltimi prisikelti” nurodyta kaip sąlyga mūsų amžinam prisiminimui. Kiekvienas krikščionis yra įtrauktas į šį prisiminimą, nes, pavyzdžiui, pagonys neturėjo tokios prisikėlimo vilties. Kuo skyrėsi katakombose pagonių kapai nuo krikščionių. Pagrindinė žymė: pagonys savo mirusiuosius degindavo, nes netikėjo jokių prisikėlimu.

Tačiau pagonys nėra nurašomi. Amžinojo gyvenimo prašoma visiems, kurie gyvena pagal sąžinę, “tavo malonėje baigusiemis žemės kelionę, leisk išvysti tavo šviesųjį veidą”.

Visiems prašome amžinojo gyvenimo ir bendrystės su švč. M. Marija bei su šventaisiais. Paskutinė formulė apima visus didžius žmones, tiek Senojo Testamento, tiek Naujojo, tiek tuos, kurie gyveno tikėjimu tomis religijomis, šalia apreištosios religijos.

Pabaiga nukreipia vėl mūsų žvilgsnį į Kristų. Dėka Sūnaus, garbiname Tėvą Šventosios Dvasios vienybėje. Kanonas, kuris ryškiomis spalvomis nutapė Kristaus paveikslą, buvo papildytas naujų spalvų Bažnyčios vizija, užsibaigia kaip ir visi kiti Kanonai Doksologija Švenčiausiai Trejybei.

Taigi, “Ipolito Kanonas, kuris švenčia Jėzaus Kristaus paslaptį” tampa “Ipolito išteisinimu”. Nes jei tikra toji nuomonė, jog Ipolitas buvo antipopiežius, tuo pačiu tapdamas maištautojas prieš vienybę, dabar pasirodo kaip Jėzaus mokinys, apvelkamas ta Viešpaties vienybės tunika, dėl kurios buvo paaukotas priverstiniais darbams, kankinystei Sardinijoje...

7. Trečioji Eucharistinė malda

arba Aukos Kanonas

7.1 Be istorijos?

Tiek trečias, tiek ketvirtas Kanonas, atrodo, lyg ir neturi savo istorijos: ne taip seniai sudaryti bei įtraukti į Mišiolą, kaip Vatikano II Liturginės Konstitucijos aktualizavimas. Netgi, atsitiktinai žinome autorių. Kalbame apie italą Tėvą *Cipriano Vagaggini*, belgų Šv. Andre abatijos netoli Bruges benediktiną, buvusį profesorių Milano katalikiškame universitete. Tuo metu, kai vyko diskusijos dėl naujo Mišiolą, *Vagaggini* publikavo savo studiją apie Kanoną, pasiūlydamas du galimus variantus Kanono naujam suformulavimui. Šios formulotės buvo identiškos tai, kuri netrukus Liturginės Komisijos buvo publikuota. Taip trečias Kanonas, pagal *Vagaggini* idėją, turėjo būti malda, kuri po *Sanctus* giesmės greito perėjimo prie Paskutinės Vakarienes pasakojimo, turėjo užduotį - išreikšti savo pagrindinius teiginius po eucharistinės konsekracijos, pritaikydamas lengviausiai suprantamus žodžius šių laikų žmogui.

Vis dėlto šis Kanonas turi savo istoriją. Jis neišranda naujų pasakojimų, bet paklūsta griežtų istorinių įstatymų struktūrai: *Sanctus* tekstas, *epiclesi*, Paskutinės Vakarienes tekstas, *anamnesi*, vienybės malda, maldavimai, *doksologija*, visa tai pastatyta ant istorinių ir tradicijos pamatų. Kanone išreikštos mintys kyla iš Bažnyčios tradicijos, gal ne tiek pagal romėnišką santūrumą, bet sekančios Galijos, ispaniškus ir graikiškus modelius. Trečiasis Kanonas, galim sakyti, yra jauniausia šaka senoje Kanonų šeimoje. Šis Kanonas nėra suformuluotas taip, kad tik gaudytų šių laikų madas, bet, paprasčiausiai jame yra išreikšta tai, į ką šiandienos Bažnyčia turi žvelgti, sekant klasikine teologija.

7.2 Variacijos apie Auką

Jei reiktų suformuluoti šio Kanono pavadinimą, tai jam labiausiai tiktų *“Kanonas apie Auką”* arba *“Variacijos apie Aukos temą”*.

Betarpiškai po Sanctus, yra cituojama Malachijo pranašystė apie tikrą auką nuo saulėtekio iki saulėlydžio: “Juk nuo saulės patekėjimo ligi nusileidimo mano vardas didis tautose. Visur smilkalai ir švarios atnašos aukojamos mano vardui, nes mano vardas didis tautoms, sako Galybių Viešpats” (Mal 1, 11). Toliau sekant ta pačia tema, epiclesi kviečia Šventąją Dvasią ant šių atnašų. Štai ir pirmoji variacija apie auką. Jėzaus Kristaus Aukos mintis dominuoja ir Paskutinės Vakarienes tekste.

Toliau išreiškiamas prisiminimas išganymo ir prisikėlimo nešėjo kančios, tampa antra variacija apie aukos temą. Tai suteikia atitinkamą svorį žodžiams, tariant “aukojame tau šią gyvą ir šventą auką”.

Aukos teologija išvystyta antroje strofoje po eucharistinės Konsekracijos, kai panaudojamas biblinis vaizdinys – avinėlis. Aukos avinėlis, Kristus, kuris buvo laikomas ant Bažnyčios rankų, yra naujai atiduodamas Tėvo akivaizdoje. Čia suskamba kaip parafrazė vieno senovinio himno: “Pažvelk, Tėve, iš savo aukštojo sosto. Pažvelk, kupinas maloningumo altoriui. Tau atiduodame vardu Tavo Sūnaus, šią kilniausią auką”. Visų tikinčiųjų Kristumi vienybė yra duotas mums kaip vaisius šventoje Komunijoje.

Todėl Kristaus Aukos dėka yra sustiprinama ne tik bažnytinė bendruomenė, bet taip pat ir kiekvienas atskiras asmuo. Kiekvienas iš mūsų turi asmeniškai tapti auka, kad būtų pasiektas tikslas.

Pasaulis laukia taikos ir išganymo, kuris kyla iš šios aukos ir sutaukinimo. Bažnyčia laukia užtarimo, tikėjimo ir meilės, visų aukos vaisių: popiežius, vyskupai, kunigai, diakonai, visi Bažnyčios tarnai, visa Dievo Tauta, ypač susirinkusi bendruomenė, išsisklaidę, mirusieji ištroškę išganymo malonės, kuri teka per Avinėlio žaizdas, pakelto Tėvo akivaizdoje, kaip aprašo *Laiškas Žydams* ir *Apraiškimas*.

Tokiu būdu šis Kanonas tampa puikia aukos kompozicija, kurioje randame vis naujas aukos variacijas, šiuolaikinių sąvokų fone.

7.3 Kritiškas laikmečiui

Variacijos yra įterptos laike. Bažnyčia yra toji Tauta, kuri pateikia Dievo vardu gryną auką atnašų forma. Palyginkime idėjas, kurios atsitiktinai nuskamba mūsų ausyse: Bažnyčia yra bendruomenė, kuri po pusės šimtmečio po Kristaus mirties, suprato, jog nėra viskas baigta su Jėzaus skelbimu; kurie, nors taip ir nesulaukė žadėtiosios *paruzijos*, antrojo atėjimo, tačiau jiems liko Jo paskelbtos idėjos. Ir nors Jėzus jiems nebuvo sukūręs bažnytinės bendruomenės modelio, tačiau jie būrėsi į socialinio tipo ratelius, skelbti Jėzaus idėją: besąlyginę meilę žmonėms, meilę vargšams ir nusižeminusiems. Būtent kaip tik trečias Kanonas apie tai ir kalba: Bažnyčia yra dieviškos kilmės, subūrimas Tautos, panašiai kaip Senojo Testamento Tautos. Tos Dievo Tautos uždavinys nėra vien tik kurti socialines institucijas, bet įamžinti savo meile dabartinę auką ir Kristaus Išganytojo buvimą. Bažnyčia yra toji bendruomenė, kuri tęsia Kristaus auką pasaulyje.

Kai kam šiandien gali atrodyti, jog Bažnyčios dieviškas kultas yra lyg kažkas tokio antrinio. Svarbiausia konkreti meilė žmonėms. Tačiau trečiame Kanone pasirodo aišku, jog Bažnyčia, visų pirma, yra sukurta dieviškai tarnystei. Ir per tą dievišką tarnystę, Viešpaties Tauta įsigyja galimybę tarnauti žmogui.

Dieviškos tarnystės uždavinys Bažnyčioje – skelbti Kristaus kančią ir prisikėlimą. Šis skelbimas nėra tik paprastas informacijos paskleidimas, bet tai yra asmeniškasis išpažinimas jo mirties, per ją ateinantį išganymą bei Jo pagarbinimą.

Jei kas nors nenorėtų pripažinti, jog Kristaus auka yra nešanti išganymą žmonijai, tada jo auka būtų tik paprasta žmogaus mirtis dėl savo socialinių idėjų, kurią užtektų patalpinti į istorijos puslapius ir daugiau nieko, baigta. Istorija būtų jaudinanti, panaši tas, apie kurias skaitome įvairiose knygose. Tačiau toji istorija būtų be išganymo malonės. Taigi, trečias Kanonas yra tikėjimo liudytojas, kad toji auka yra permaldaujančios vertės Dievo akyse.

Vis dėlto kai kurie šiandieniniai teologai pakeitė Bažnyčios liturgijoje pasyviuosius taškus į skelbiamuosius. Tai išmoko iš *Angelo Silezijaus*: “Jie Kristus būtų buvęs gimęs tūkstantį kartų, tačiau ne tavyje, vadinasi būtumei pražuvęs”. Perfrazuojant galima pasakyti: jei Kristus būtų buvęs paaukotas žemėje ir danguje, tik ne tavyje, būtumei tikrai pražuvęs. Jei mes neišpareigojame savuoju “aš” ir mūsų “šiandiena”, visa mūsų liturgija būtų tik dūmai ir pelai. Aš turiu panaudoti save, savo gyvenimą dėl kitų, tik tada papildau Šv. Mišių liturgiją savo konkrečia veikla dėl Kristaus ir artimo. Todėl trečias Kanonas sako:

“Teįteikia Jis tau mus kaip amžiną dovaną, kad laimėtume dalį su tavo išrinktaisiais”. Fariziejiškas transcendentizmas vis dėl to turi būti nugalėtas konkretaus altruizmo tiems, kam jo labiausiai reikia.

Šventos Mišios turi tapti “mano asmeniškoms Mišiomis”, o ne vien Kristaus ir kunigo Mišiomis, kuriose visas “aš” esu įtrauktas į konkrečią Kristaus meilę dėl žmonių, kuriose nesu tik pasyvus kito aukos stebėtojas.

Ištisa litanija maldavimų, skirta tiems, kurie ieško pagalbos, neturi pasibaigti vien tik eucharistine liturgija, tačiau joje turi gauti pradžią, paskatinimą ir įpareigojimą. Ir tuo klausimu vis bendrai sutaria: tiek pamaldieji, tiek modernistai, tiek tradicionalistai, tiek progresistai. Išganymas į pasaulį ateina iš Kristaus, tiksliau iš Nukryžiuotojo, iš Jo aukos. Todėl trečias Kanonas yra puikus tiltas jungiantis visų idėjų teologus.

8. Ketvirtoji eucharistinė malda

arba Išganyimo istorijos Kanonas

8.1 Išganyimo istorija

Šį Kanoną reikėtų pavadinti vardu “*Kanonas pagal graikus*”. Kaip graikiškose *anaforo*se yra suformuluota teologinė vizija pagal išganyimo istorijos raidą, taip ir šiame Kanone atsispindi tos istorijos atspalvis. Todėl pagrįstai galime teigti, jog šis Kanonas nusipelnė vardo “*Išganyimo istorijos Kanonas*”.

Ketvirtasis Kanonas taip pat yra mūsų laikų vaisius ir sukurtas vėl to paties *Cipriano Vagaggini*. Tačiau ši kompozicija remiasi tradicijos kolonomis.

Išganyimo istorijos raidos išvystymas, nors dažnai ir nepastebimas, prasideda jau prefacijoje. Išganyimo pradžia jau prasideda nuo centro visos visatos, amžinybėje, šalia šviesos, meilės, Dievuje. Iš šio centro išsirutulioja kūrimo stadija: visi kūriniai atspindi Kūrėjo šviesą. Štai pirmoje vietoje stovi šventieji angelai. Su jais kartu vienijasi likusi kūrinija. O jų visų šlovinimo giesmė savo Kūrėjui, parodo, jog visas pasaulis yra Jo pripildytas ir išganytas. Nes kas šlovina, tas yra išganytas. Kažkada šv. Ignacas Lojola sakė: “Žmogus yra sukurtas šlovinti...”, taigi, žmogus, kuris nešlovina, yra be išganyto. Todėl čia randame svarbų ženklą, leidžiantį pastebėti blogį: blogis randasi ten, kur neįmanoma iš visos širdies šlovinti, kur neįmanoma daugiau giedoti. Tas, kuris yra praradęs išganyimą, tam giesmė yra įstrigusi gerklėje. O išganyto ženklas – tai nepertraukiama vientisa daugelio balsų šlovinimo giesmė.

Todėl nenuostabu, jog prefacijos kulminacija – triguba *Sanctus* giesmė, nuo kurios, kaip nuo centro tęsiasi išganyto istorijos raida. Dievas yra didis ir Jo kūriniai atspindi išmintį ir meilę. Ši mintis, atrodo, oponuoja esančiam Dievo supratimui. Gi, Dievas sukūrė žmogų pagal savo paveikslą ir panašumą, o vis dėlto žmogus dažnai pasirodo kaip silpnas ir suvargęs ir trapus. O čia, skamba giesmė: Dievas yra didis, arba kaip Marijos giesmė *Magnificat...* Kaip čia suprasti?

Tačiau kaip tik toji Viešpaties didybė nužengia ant žmogaus, apvainikuoja jį ir tuo būdu, tarsi užbaigdama kūrimą. Žmogui yra patikėtas pasaulis. Jis viešpatauja pasauliui, o pats turi paklusti Viešpačiui. Todėl žmogus ir yra sukurtas kaip Dievo paveikslas Jo šlovės pasauliui. Ir nepaisant, jog jis yra viršesnis už neprotingąją kūriniją, žmogus turi likti tik tarnas prieš Viešpatį, tik Dievo administratorius ar ambasadorius šioje žemėje.

Tačiau tą šlovės himną pertraukia žmogaus nepaklusnumas, kuris tampa išganyto paveldo praradimu: “Kai per neklusnumą jis tavo draugystę prarado, jo nepalikai mirties valdžioje”. Visa tai puikiai Kanone galime sutraukti į tris žodžius: neklusnumas, draugystės praradimas ir mirtis. Pirmasis žodis reiškia priežastį, likusieji – blogio pasekmes.

Neklusnumas – per daug nunešiotas ir nuvalkiotas žodis, kuris neretai suprantamas ir taikomas tik vaikams, kurie parodo savo kaprizus tėvams. Tačiau jis turi kur kas gilesnę prasmę. Viena iš jų – nesugebėjimas išgirsti arba užsikimšimas ausų. Visi žinome, jog tas, kuris negali girdėti, dažnai negali ir kalbėti, yra kurčnebylys. Gi ką kalbėsi, jei negirdi nieko... Apaštalas Paulius sako: “Kaip vieno žmogaus neklusnumu daugelis tapo nusidėjėliai...” (Rom 5, 19). Nuo to momento, kai vienas tapo nebylys, ir kiti prarado galimybę kalbėti. Taigi, blogis ateina į pasaulį kaip “kurčnebylys”, todėl išganymas turi ateiti į pasaulį kaip Žodis, kuriantis Dievo Žodis. Blogio simbolis “kurčnebyliškas” prieš prievartą, smurtą, prieš tai, kas griaua kūriniją ir Dievo paveikslą joje. O dieviškasis Žodis ateina pas mus, kad vėl atstatytų tą Viešpaties spindesį Jo kūrinijoje.

Išganymas prasideda nuo to momento, kai įvyksta praradimas: Dievas, pilnas gailestingumo, padeda visiems Jį surasti, kurie ieško. Nors pirmasis žmogus Adomas, padaręs nuodėmę slepiasi nuo savo Dievo,

Viešpats pats jo ieško ir klausia: “kur tu” (plg. Pr 3, 9). Jis nenori, kad žmogus pražūtų savo tyloje, savo nuodėmėje. Ir jei pats žmogus nori Jį surasti, Jis visada jam lieka atviras.

Turbūt, esate pastebėję, kai žmonės susipyksta tarpusavyje, jie nebekalba – jų tarpusavio žvilgsnyje, artume vyksta vidinė kova. Kerštas, nenoras nusileisti kitam, taip ir neleidžia praverti abiem lūpų. Taigi, blogio simbolis – nenoras kalbėti, nenoras bendrauti su niekuo.

Bet Viešpats laukia mūsų ieškančių, klausiančių, prašančių. Pranašas Jeremijas sako: “Kai jūs šauksitės manęs, kai ateisite ir kreipsitės į mane malda, aš jus išklausysiu. Kai manęs ieškosite, rasite mane. Taip, jeigu visa širdimi manęs ieškosite, rasite mane čia pat, su jumis, ir aš jus sugrąžinsiu į jūsų kraštą, - tai Viešpaties žodis” (Jer 29, 12-14a). Dievas ieško ne tik apreikštosios religijos išpažinėjų, bet jam yra brangus kiekvienas žmogus, nes jį myli. Tas pats pranašas tolesnėje eilutėje kalba: “aš jus surinksiu iš visų tautų ir visų vietų, kur tik jus išblaškiau, ir sugrąžinsiu į tą vietą, iš kurios ištrėmiau, - tai Viešpaties žodis” (Jer 29, 14b).

Taigi, žodžio “kalbėti” tolesnis tęsinys yra šlovinti ir melstis...

8.2 Išganymo laukimas

Kanonas kalba apie tai, jog išganymas nekartą buvo siūlomas žmonėms, ypač pranašų lūpomis. Tačiau Dievo Pažado išsipildymas – tai atsiuntimas Sūnaus laiko pilnatvei atėjus. Kristus atnešė šį išganymą per savo skelbimą, mirtį ir prisikėlimą. Kaip dovana ir išganymo užbaigimas – Šventosios Dvasios atsiuntimas “savo tikintiesiems”. Belieka šią dovaną priimti ir nelikti kurtiems bei nebyliams, negyventi tik dėl savęs, bet gyventi su Kristumi ir Kristuje (plg. Rom 6, 3-11).

Šis išganomasis Šventosios Dvasios nepasibaigia su apaštalais. Šv. Mišių metu, *epiklezės* momentu, kaip tik ir prašome, kad Jį pašventintų tas dovanas, kurios sudėtos ant altoriaus “švęsti tai didžiajai paslapčiai”, o kartu, kad per ją pašventintų ir mus.

Kad suprastume Paskutinės Vakarienes pasakojimą, reikia pažvelgti į *epiklezės* tekstą, sekantį tuoj po Konsekracijos: “aukojame tau priimtina, visam pasauliui išganingą, šventą jo Kūno ir kraujo auką”. Tas išganymas, apie kurį kalba visą laiką šis Kanonas, nėra kažkas tokio, ką galėtume pavadinti paprastai Kristumi, bet tai yra, būtent, nukryžiuotasis ir prisikėlęs Kristus, kurį mes tarsi laikome savo rankose iškėlę Tėvo akivaizdoje. Trumpiau tariant, išganymas slypi Eucharistijoje.

Toliau šis išganymas yra dar tikslinamas. Jis egzistuoja vienybėje, į kurią esame “Šventosios Dvasios jungiami į vieną kūną”. Išganymas egzistuoja ten, kur tikintieji patys tampa ta auka. Nes meldžiamės, kad jie “subręstų į gyvą atnašą Kristuje tavo garbei ir šlovei”.

Tačiau išganymo sąvoka dar nėra visiškai išsemta. Iš tikro, išganymas Kristuje jau yra pasiekęs tobulybę, tačiau toji malonė turi nužengti pas mus. Būtent, to mes prašome savo maldomis už ganytojus, kunigiją, “aukotojus, patarnautojus, visus aukos dalyvius ir visą savąją tautą, taip pat už tuos, kurie nuoširdžiai tavęs ieško”. Išganymo malonė tepasiekia ir visus mirusius.

9. Paskutinės Vakarienes pasakojimas

9.1 Giesmė

Paskutinės Vakarienes pasakojimas yra sudarytas, pasinaudojant Evangelijomis ir apaštalo Pauliaus laiškais, kalbantis apie tai, ką Viešpats pasakė tą Didžiojo Ketvirtadienio vakarą, įsteigdamas Šv. Sakramentą. Jame yra aiškiai pasakyta, jog duonos ir vyno substancija pasikeičia į mūsų Viešpaties Švč. Kūną ir Kraują.

Paskutinės Vakarienes pasakojimas yra giesmė, preciziška Kanono dalis, talpinanti Viešpaties žodžius. Tai – tarsi iškilmingas himnas Eucharistijai, dėkojimo giesmė.

Kodėl giesmė? Senovinėse kunigų šventimų apeigose, kuriose matome ir keltų tradicijos elementus, nurodydavo šią vietą kaip *periculosa oratio* (pavojinga malda). Kodėl? Jei kas nors neteisingai ištaria šiuos žodžius, užsitraukia vienuoliškas ir bažnytines bausmes. Todėl, dažniausiai, visas dėmesys sakant šį tekstą būdavo paženklintas daugybę baimės ir susirūpinimo prakaito lašiukų dėl teisingo žodžių ištartimo, bet nebebūdavo įsimąstoma į tai, ką kalbame. Apie tai buvo akcentuojama seminarijose, tas būdavo pabrėžiama kaip pagrindinė teisingos Konsekracijos sąlyga. Tačiau pernelyg ryškiai akcentuojant tą mechanišką teisingą žodžių ištartimą, užmirštama meilės dimensija. Gi, ant altoriaus ateina tas, apie kurį Ketvirtas Kanonas ir

psalmės mums sako: “Tu Viešpatie didis esi”. Prisiminimas tos didžios meilės ir nuostabių Viešpaties darbų, mus verčia iš nuostabos suklupti ir gėrėtis tą begalybe, tobulyste, kurios paprastais žodžiais negalime išreikšti. Juos tiesiog reikia išgiedoti, ir vis tiek, to nesutalpina žmogiški žodžiai... Giesmės charakteris yra priešingas bet kokiam lengvabūdiškumui ir netikslumui. Iš kitos pusės, jei giesmės vieta užima vien tik sausi mechaniški žodžiai, mes prarandame tą grožį, kuris yra įkūnytas tekste. Taigi, šia prasme Konsekracijos tekstas yra giesmė.

9.2 Dėkojimo giesmė

Kalbame apie ypatingą giesmę, kuri telpa į abi sąvokas: giesmės ir Eucharistijos. Už ką yra dėkojama? Padėka skirta Kristaus Aukai, kuris atidavė save į mūsų rankas, kad mes galėtume jose atiduoti, kaip dėkojimo auką Tėvui. Taigi, padėka už padėką. Jei mes giedosime pagal savo įkvėpimą, kaip pažymi šv. Justinas, kyla pavojus, kad galime prasilenkti su liturgijos reikalavimais: kiekvienas laikmetis duoda savo kalbėsenos reikalavimus, ir tai nuskurdina tikrąją prasmę. Jei paimsime Bažnyčios tekstą, bus labiau tinkamesni žodžiai. Ši dėkojimo giesmė Kristui turi daug eilučių. Suvedant jas į vieną mintį, išgirstame paskutinius Kristaus žodžius: “Tėve į tavo rankas atiduodu savo dvasią!” (Lk 23, 46).

Paskutinės Vakarienės pasakojimas yra dėkojimo giesmė ne tiek statiška, kaip ją suprantame vokiško išsireiškimo žodžių junginyje: “Wir gedenken es Dir” - (“Mes prisimename arba mąstome apie Tave”), kiek tai yra aktyvus dėkojimas, kurį išreiškia lotyniškos kilmės žodžiai: (“gratias agere”, “rendre grace”, “ringraziare” etc.). Šie žodžiai savyje talpina aktyvumą, kuris leidžia tai padėkai pasireikšti meile ir pasišventimu. Nes tas žodis “agere” reiškia “veikti”, tam tikra prasme “teikti”. Todėl ši Konsekracija yra aukščiausia dėkojimo forma, kuri “teikia” Auką Dievui Tėvui.

9.3 Pasakojimas

Paskutinės Vakarienės tekstas nors ir lieka pasakojimas, tačiau tai nėra kokia paprasta novelė ar atsitikimas, bet tai yra daugiau, tai - *Evangelija*, tai - *Geroji Naujiena*. Pasakojimas, kuris ne tik anksčiau, bet ir dabar vyksta, nes kalbama apie Žodį, kuris viską sutvėrė.

Evangelium. Anghelos reiškia “pasiuntinį”, *ev* (= *ey*) reiškia “gėris”. Štai pasirodo *pasiuntinys* – kunigas, kuris, susirinkusiai, bendruomenei skelbia Kristaus išganymą.

Kaip evangelija, Paskutinės Vakarienės tekstas ne tiek nukreiptas į duoną ir vyną, kiek yra kaip dėkojimas skirtas Tėvui. Vėliau, išryškėja dėkojimo sąsaja tarp Bažnyčios, bendruomenės ir duonos bei vyno.

Kunigas tardamas tuos žodžius turi būti šiek tiek pasilenkęs link Ostijos ir taurės. Tai yra kaip ženklas pagarbumo tam įvykiui, kuris vyksta. Tačiau tuo pačiu, tai primena tą momentą, kai Viešpats jau prisikėlęs, pasirodo mokiniam ir kvėpia į juos savo dvasią, suteikdamas jiems Šventosios Dvasios malonių ir nuodėmių atleidimo galią (plg. Jn 20, 22). Būtent šiame momente, pirmieji mokiniai yra kviečiami tęsti Kristaus kunigišką tarnystę žmonių tarpe: atleisti nuodėmes, skelbti Jo išganymo žinią. Jie yra ne tik kviečiami, bet ir sustiprinami Jėzaus dvasios kvėpimu, pripildomi Šventosios Dvasios dovanomis. Jie gauna Kristaus mandatą būti Jo liudytojais ir sekėjais pasaulyje.

9.4 Tai nėra nei magiškas žodis, nei kažkokia formulė

Išsiaiškinę, jog Paskutinės Vakarienės tekstas yra dėkojimo giesmė, evangelija, turime apibrėžti, kas tas tekstas nėra. Visų pirma, tai nėra magiškas žodis. Žodžių junginys: “*Abra kadabra*” nėra tas pats kas “*Tai yra mano kūnas*”. Kitaip tikėjimo paslaptis taptų prietarų išraiška. Paskutinės Vakarienės tekstas taip pat nėra kažkokia užkoduota formulė ar slaptažodis, kuris padėtų mums pasiekti lobių seifą. Ne.

Paskutinės Vakarienės tekstas talpina du svarbius momentus: nuo “imkite ir valgykite” iki “kuris, už jus atiduodamas”; nuo “imkite ir gerkite” iki “išliejamas nuodėmėms atleisti”. Tie žodžiai nėra slaptažodžiai ar magiški išsireiškimai, bet jie sukuria ramybės ir psichologinio saugumo aplinką žmogiškam trapumui.

Dar kitaip kalbant, tie žodžiai, pasak scholastinės teologijos, yra sakramento forma. Tačiau būtų labai jau ribota ir menka ištraukti iš konteksto šiuos žodžius ir patalpinti į nerimastingą susirūpinimą galiojimo atžvilgiu, patalpinti į kazuistikos pasaulio rėmus, užmirštant, jog tai yra pirmiausia Viešpaties meilės testamentas. Todėl Konsekracijos žodžiai turėtų verčiau skambėti kaip linkėjimas ir kvietimas meilės adoracijai.

9.5 Konsekracijos žodžiai

Šie Paskutinės Vakarienes sakiniai neturėtų būti suprantami kaip žodžiai, kurių metu duonos ir vyno pavidaluose vyksta kažkoks cheminis, biologinis ar fizikinis – atominis reiškinys. Ne. Tai daugiau realybė, išreiškianti tą Viešpaties žodžių konkretumą ir teisingumą: “Viešpats taip kalbėjo ir tai įvyko”. Kad po to, mes kartu su šv. Tomu Akviniečiu galėtume pasakyti: “priimu tikėjimu tai, ką Dievo Sūnus yra pasakęs”.

Šventieji sakiniai Paskutinės Vakarienes teksto neturėtų būti suprantami vien materialistine prasme, taip, kad juos ištarus, vidinėje “duonos” dalyje pasislepia “mažytis vaikutis Kristus”. Panašiai kaip matė pasaulį perkeistu būdu savo vizijose kai kurie, ypatingų dvasinių dovanų turintys, šventieji.

Tačiau taip įsivaizduodami, mes turime suprasti, jog po duonos pavidalu nėra kažkoks “kūdikėlis Jėzus”, bet toje duonoje yra realus ir tikras Švč. Kristaus Kūnas. Atsiribodami nuo Martyno Liuterio minties, mes sakome: perkeista duona yra ir lieka Kristaus Kūnas, kuris toks išlieka ir po liturginių apeigų, net gi ir tada, jei neatsirastų nė vieno, pasiruošusio jį priimti.

Martynas Liuteris sakė: “tas žodis yra perdaug galingas”. Šitas žodis “yra” nėra tik paprastas “yra” būtent tiems, kurie jį priima. Jis yra skirtas Bažnyčiai, visiems, dėl kurių Kristus atėjo į šį pasaulį.

Konsekracijos žodžiai nėra magiški sakiniai stebuklo prasme pagal materialinę tvarką. Kai Lozorius prisikėlė iš kapo, įvyko materialusis stebuklas, nes buvo pažeisti gamtos įstatymai, arba tiksliau sakant, jie buvo tam tikru momentu sulaukyti, suspenduoti. Konsekracijos momentu neįvyksta toks išorinis *miraculum* (stebuklas), kuris mus iš nuostabos verstų iš kojų. Tai nėra paprasta akimi matomas fenomenas, bet tai yra *mysterium* (paslaptis). Tai yra panaši paslaptis į tą kūrimo paslaptį, per kurią Dievas tarė ir viskas pasidarė (plg Pr 1). Skirtumas tik tas, jog kūrimo pasekmės mes pamatėme paprasta akimi, o Eucharistijoje jos nematome, bet tikime. Todėl neveltui, po Konsekracijos kalbame: “Mysterium fidei” - “Tikėjimo paslaptis”.

Paskutinės Vakarienes tekstas turi žemišką, žmogišką dimensiją: tai be abejonės yra vienas iš gražiausių tekstų, išreikštų žmogaus žodžiais. Silabių seka, žodžių ritmas, paralelizmai tarp įvairių sakinio dalių, išsireiškimų polėkis, melodijos skaidrumas ir ta ramybė, jungianti viską, taip, kad pasiremdami antikinės filosofijos žodžiais galime sakyti: “Pulchrum est splendor ordinis” – “grožis yra tvarkos spindesys.” Bet kad tai išsipildytų pilnumoje, šalia to, kunigui, laikančiam Šv. Mišias, yra reikalinga vidinė ramybė, tvarka, dvasingumas, tikėjimas ir džiaugsmas.

9.6 Visiems

Panašiai kaip šaižus skambutis mokykloje praneša monotoniškos pamokos pabaigą, taip šiam ramiam pasauliui kyla diskusija dėl vertimo “visiems”, “už visus”. Turbūt, geriausią variantą pasiūlo biblistas tėvas *Max Zerwick*, kuris sako: “Jei pritaikome vertime bet kokią savo formuluotę, reikia jaustis kaltu, kad netobulai perduodame mintį”. Taigi, kas sako “už visus”, turi jaustis kaltu, nes čia, galbūt, tai yra suprantama kaip “už daugelį”; taip pat, kas sako “už daugelį”, turi jaustis kaltu, nes norima, jog Kristus auka apimtų visus. Romos ekspertai ir Popiežius buvo atsidūrę keblioje situacijoje, kai reikėjo pritaikyti Paskutinės Vakarienes tekste žodį “už visus”, kuris itališkai skamba “per tutti”, prancūziškai “pours tous”, vokiškai “für alle”.

Iš tikro, ką Kristus turėjo mintyje Paskutinės Vakarienes metu, kai ištarė žodžius: “Tai yra mano kūnas, kuris už jus atiduodamas. Tai darykite mano atminimui” (Lk 21, 19).

Ar Jis prisiminė ir už tuos pakrikštytus, kurie vėliau nusidės ir nebematys palaimintojo gyvenimo? Ar Jis numirė tik už tuos, kurie džiaugsis amžina laime danguje? O gal Jis numirė ne tik už Žemės žmonės, jei tokių dar būtų kitur? Šie ir panašūs klausimai, neleidžia taip lengvai išspręsti tos problemos. Į pagalbą reikia kviestis ne tik dogmatinės teologijos specialistus, bet ir Šv. Rašto egzegetus⁷.

Kas nepripažįsta formulės “už visus” prasmės, atsiduria pavojuje būti kaip jansenistų ar net gi kalvinistų teologijos šalininku. Kas teisingai nesupranta teksto “už daugelį”, nepripažįsta Viešpaties noro išganyti tuos, kurie nuo jo yra atsiskyre. Todėl ši diskusija sugriovė sutarimą. Pasekėjas Pijaus V Mišiole pamiršta, jog šiame Mišiole skaitome Paskutinės Vakarienes tekste: “Qui pridie quam pro nostra omniumque salute pateretur” – “Šią dieną, išvakarėse savo kančios, iškentėta dėl mūsų ir viso pasaulio išganymo”.

⁷ Pastaruoju metu teologai pritaria tai minčiai, jog Kristus numirė tik už tuos, kurie ilsėsis Dievo artume. Tad tinkamiausias terminas šiandien „už daugelį“.

Sakinys (“... kūnas, kuris už jus atiduodamas”) tampa diskusijos objektu ir kitu požiūriu. Popiežiaus Pauliaus VI iniciatyva ši frazė iš Ipolito Kanono parkeliavo į visus kitus Kanonus. Ji randasi Luko ir Pauliaus tekstuose, kurie kalba apie Eucharistijos įsteigimą. Manoma, kad ji buvo visuose liturginiuose pasakojimuose apie Eucharistijos įsteigimą. Nors buvo taip pat ir abejonų, jog ši trumpa frazė išnyko dar prieš III amžių. Tai vis dėlto lieka mįslė, ir todėl reikia didelės drąsos vėl ją naujai įterpti į tekstą. Tik vienas motyvas tai pateisina: Eucharistijos aukos charakteris turėtų būti išreikštas begalo aiškiai⁸.

Tačiau vėl problema: vienas iš didžiausių popiežiaus Pauliaus VI kritikų užakcentavo šį tekstą vien tik kaip aukos išsireiškimą. Tuo būdu, Jėzaus meilės žmonijai dimensija tarsi ištirpsta vien tik aukos vyksme.

Bet čia gi pulsuoja Kristaus širdies kraujas: “Už jus”. Panašiai, kaip šv. Paulius sako: “Dabar, gyvendamas kūne, gyvenu tikėjimu į Dievo Sūnų, kuris pamilo mane ir paaukojo save už mane” (Gal 2,20b). Taigi, visų pirma, Jėzus mus pamilo, ir dėl to atidavė save už mus.

Ipolito Kanone sakoma “*confringetur*” (“*bus sulaužytas*”); “*traderetur*” (“*bus atiduotas*”: duona), “*effundetur*” (“*bus išlietas*”: vynas). Visa tai atitinka Paskutinės Vakarienes momentą. Tai yra Jo auka, kuri yra daugiau nei vien tik kraujuota egzekucija, įvykusi vieną kartą istorijoje.

9.7 *Summa theologica*

Taigi, kaip matome, Paskutinės Vakarienes tekstas, yra ne tik kaip meno kūrinys, bet taip pat ir kaip *Summa theologica*.⁹ Nes čia randame daug išsireiškimų, kurie turi gilią teologinę prasmę. Čia viskas pateikiama Senojo Testamento fone, kuriame Sinajaus kalno apreiškimas yra sukilnintas ir papildytas švč. Trejybės mintimi. Naujojo Testamento žvilgsniu stebime Kristaus išganomąją kančią ir prisikėlimą. Šiame Paskutinės Vakarienes tekste Kristus pasirodo daugiau nei to meto “socialinis revoliucionierius”, bet jame matome dieviškumo žymes bei misiją. Todėl neegzistuoja jokia kita Eucharistija, kurioje nebūtų tikėjimo Kristaus dieviškumu, Jo buvimu dar prieš pasaulio sukūrimą.

10. Paraginisimas po Konsekracijos:

“Tikėjimo paslaptis”

10.1 Kaip tai atsirado?

Jau daug metų prieš Vatikano II Susirinkimą, liturgistai diskutavo, kaip tikinčioji bendruomenė galėtų būti labiau įtraukta į Eucharistijos centrinį įvykį, ką pavyzdžiui matome etiopų ar kitose Rytų krikščionių liturgijose. *Joseph Jungmann* buvo vienas iš pirmųjų, pradėjusių kalbėti šia tema. Popiežiai Pijus X, Pijus XI, Pijus XII savo išsireiškimais dar labiau paskatino liturgistus imtis žingsnių, kad nebylūs Eucharistijos paslapties stebėtojai taptų jos dalyviais.

Viduramžiais vyskupijų mišiolai, Didžiojo Penktadienio proga, pramatydavo antifonai *Hoc corpus est* choro ir liaudies giedamas giesmes apie Eucharistiją. Žymusis *Ave verum* taip pat priklauso prie šios liaudies giesmių grupės, skirtų Eucharistijos Gilesniam supratimui. Giesmė, sekanti po Konsekracijos: *Pažvelk, o Tėve, iš aukštybių sosto* patenkindavo liaudies norus dalyvauti pilniau Eucharistijos šventime. Net gi įprotis ir įsakymas giedoti *Benedictus* po pakėlimo Šv. Pavidalų, buvo taip pat įtakotas liaudies poreikio labiau dalyvauti Šv. Mišiose. Taigi, paraginisimas po Konsekracijos nebuvo kažkokia ypatinga naujovė.

Susirinkimo nutarimų įgyvendinime, ši idėja rado bendrą sutarimą ir greitą jos formuluotę visų liturgistų akivaizdoje. Susirinkimo Tėvų pasiūlymu, *Mysterium fidei* (*Tikėjimo paslaptis*) žodžiai buvo perkelti iš Paskutinės Vakarienes teksto į tolesnį planą, paliekant juos ištarti celebrantui tuoj po Konsekracijos kaip paraginimą atsiliepti tikinčiųjų bendruomenei.

10.2 Naujas adresatas

“Mes skelbiame, Viešpatie, tavo mirtį...” Šis šūksnis yra Kanono dalis, tačiau naujos rūšies, visiškai skirtingas nuo tų dalių, kurias kalba kunigas. Tai yra lyg Šv. Pavidalų adoracijos pauzė. Reikšmingas yra adresatų pasikeitimas. Kanonas, kaip ir visos kitos maldos, kurias kalba kunigas, yra nukreiptos į kunigą,

⁸ Tiek evangelistas Morkus, tiek Matas nekalba apie žodelį “jus”: “Imkite ir valgykite: tai yra mano kūnas”(Mt 26, 26c); “Imkite, tai mano kūnas” (Mk 14, 22c).

⁹ Išvertus iš lotynų kalbos, skambėtų taip: “*Teologijos santrauka*”.

kuris veikia Kristaus vardu Tėvui. O tikinčiosios liaudies atliepas po Konsekracijos skirtas, būtent, Kristui: "...Viešpatie, tavo mirtį, ... tavo prisikėlimą, ... tavęs ateinant".

Dievo Tauta išpažįsta savo tikėjimą Viešpačiu, kuris yra jų tarpe tikrai, realiai, asmeniškai ir substancialiai. Šiame šūksnyje matome aiškias kristologines paslaptis. Galima sakyti, jog po Konsekracijos tikintieji išpažįsta *Apaštalų Tikiu*, tik trumpesne forma.

Pirmaisiais krikščionybės laikais, Tito brolis ir jo sosto paveldėtojas imperatorius Domicijonas, reikalavo, kad jį visi vadintų "Viešpatie ir Dieve". Todėl evangelistas Jonas pasakoja Evangelijoje apaštalo Tomo išpažinimą, kuris kreipiasi imperatoriškais titulais į Kristų: "Mano Viešpats ir mano Dievas". Krikščionių imperatorius yra tik vienas Kristus, ir Jis yra "mano". Panašiai kaip apaštalas Paulius kalbėjo: "kuris pamilo mane ir paaukojo save už mane" (Gal 2,20b). Todėl po Konsekracijos, krikščionių tikėjimas ir meilė sveikina Viešpatį, kuris rodo mums savo žaizdas; skelbia Jo prisikėlimą ir laukia Jo ateinant...

10.3 Atvirumas pasauliui

Dievo Tautos malda neturi būti nukreipta tik į save, apribota tik tam tikrame pastate, kuriame neišsiveržia už Dievo namų sienų. Ji turi kaip tik visai žmonijai skelbti Viešpaties mirtį ir prisikėlimą. Pasibaigus šv. Mišioms, tai turėtų būti kiekvieno tikinčiojo esminis uždavinys. Apaštalinė misija prasideda jau dabar, tuoj po Konsekracijos. Iš tikrųjų, paliesti Viešpaties artumo supratimo, turėtume sutraukti tos tylos siūlus ir, kaip apaštalas Jonas Petruį tą kartą po prisikėlimo pasirodžius Kristui, turime šaukti: "Juk tai Viešpats" (plg. Jn 21, 7). Apaštalas Petras tada sureagavo tuoj pat: šoko į vandenį ir ... link Viešpaties. O kaip pasielsime mes?.. Mes taip pat neturime išsigąsti nei vandens, nei sunkumų, kad visi galėtų pažinti Išganytoją ir pasakyti: "Juk tai Viešpats".

Mišiolas dar pramato ir kitokius šūksnius, kurie savyje talpina tą pačią mintį. Belieka tik savęs paklausti, ar nėra mūsų atsakymas tik skubus ir monotoniškas tam tikrų formulių sumurmėjimas, ar iš tikro, tai yra širdies ir sielos gelmių aidas? Todėl nuolat ir nuolat vis bandykime giedoti šį šūksnį iš visos širdies. Atsinaujinti reikia nuolatos...

11. Parodymas Šv. Pavidalų tikinčiųjų adoracijai

11.1 Paryžiaus sinodas ir kitos datos

1208 metais, mirė Paryžiaus vyskupas *Eudes de Sully*. Tais pačiais metais baigėsi ir sinodas, vadovaujamas šio vyskupo. Šio sinodo metu buvo nutarta, kad kunigas, ištaręs Konsekracijos žodžius, turi pakelti į viršų konsekruotą Ostiją, parodydamas ją tikintiesiems, kad jie tuo metu, ją adoruotų. Pagrindinė naujovė buvo ne ta, kad konsekruota Duona būtų pakelta, nes tai jau buvo daromas nuo seniai. Sinodas aiškiai nurodė momentą, kada pakelti – po Konsekracijos žodžių.

Kaip buvo anksčiau? Prieš tai, Ostija būdavo pakeliama daugybę kartų, jau pradėdant nuo Paskutinės Vakarienių pasakojimo. Paryžiaus sinodas visa tai laikė netinkama. Tai buvo laikotarpis, kai "žydėjo" Paryžiaus universitetas ir scholastikos amžius.

Kodėl taip buvo padaryta? Mat, buvo baiminamasi klaidos, jog per Šv. Mišias Ostija bus per daug kartų adoruojama ir tuo būdu, nublanks Konsekracijos momentas, niekas paprasčiausiai nebekreips į jį dėmesį. Todėl norėjosi labiau išryškinti Konsekracijos akimirką.

Todėl, jei rasime kur nors parašyta, jog 1208 m. Paryžiaus sinodas įsakė pakelti Šv. Pavidalus, žinosime, jog tai yra mažytė klaida, nes šis sinodas tik sukonkretino laiką, kada pakelti Ostiją.

Toks paprotys pakelti Ostiją atsirado dar gerokai anksčiau prieš XIII amžių. Kodėl? Atsakymą mums duoda Konsekracijos tekstas: Jis paėmė duoną – į savo rankas (nesakoma, jog turėjo rankose). Paprastai žydų šeimoje, meldžiantis prie stalo, tėvas paimdavo į savo rankas neraugintą duoną ir ją keldavo į viršų, link Dievo. Būtent, kalbame apie gestą, kuris truputėli užtemdo tą mintį, apie kurią kalbėjome dėl Ostijos pakėlimo. Nes toks žydų šeimos tėvo gestas, paprastai, būdavo dėkojimas už duoną. Ta pati duona būdavo gražinama Dievui kaip padėka. Sekant šiuo žydiškos tradicijos aktu, esantis danguje Dievas tampa adresatas, bet ne žmonės, kurie mato šią Duoną ir kreipiasi į Kristų.

Šiandieninis Mišiolas turi šiek tiek skirtingą perspektyvą: "Parodo tikintiesiems". Čia kalbama apie Kanono pabaigos maldą, kai sakoma: "Per Jį, su Juo ir Jame..."

11.2 Adoracija

Senoji šv. Pavidalų adoracija nėra identiška šiandieniniam Ostijos ir Taurės pakėlimui Konsekracijos metu. Neturi prasmės tikinčiųjų nusilenkimas, kai celebrantas rodo Kristaus Kūną ir Kraują. Tuo metu jis rodo adoracijai, būtent, kad visi ją matytų ir priimtų tikėjimo akimis, nusilenkdami savo dvasią prieš didžiąją Paslaptį.

Ši adoracijos prasmė sumažėja, kai žmogus žvelgia su magiška baime į esantį ant altoriaus Kristų. Daug kam žinoma knyga “Kristaus sekimas” ragina, kad mūsų susivienijimas su Viešpačiu turi būti pripildytas “stulbinančios šeimyniškumo” dvasios.

12. Šventoji Komunija:

Ramybės giesmė, skirta taikos pokyliui

12.1 Koks ryšys tarp Kanono ir Komunijos?

Kada malda prie stalo baigiasi, natūralu, jog seka valgymas. Malda prie stalo Šventosiose Mišiose yra Kanonas, kuris yra daugiau nei valgių palaiminimas, nes čia - Konsekracija. Po šios maldos, atrodo, turėtų sekti Eucharistinis pokylis, tačiau vietoj to, jo vėl nauja maldų serija ir paruošiamosios apeigos Komunijai. Ar nėra kažkas panašaus į tai, kai matome, jog pernelyg religingi ir pagyvenę žmonės stengiasi savo maldų kiekybe padidinti jų kokybę?

Liturgija nuo pat savo pradžios neturėtų būti įtariama šiuo lazdos perlenkimu. Pagrindinė malda prie eucharistinio stalo yra Kanonas.

12.2 Palyginimui

Tačiau jei žvelgsime į šventinius pietus, jie neprasideda vos tik pasibaigus laiminimo maldai. Pirma, visi užima savo vietas. Pasikeičiama palinkėjimais, linkint gero apetito. Kartais gali būti, kada virtuvės pagrindinis virėjas asmeniškai pristato tam tikrai svečių grupei savo firminį patiekalą, patiektą didžiuliam inde. Pagaliau, namų šeimininkas pakviečia svečius apsitarnauti ir pradeda siūlyti gėrimus. Atrodo, tai maži formalumai, tačiau turintys kultūrinės ir auklėjamosios vertės. Žmogus turi pasirodyti, kad jis yra žmogus, mokantis išlaukti, turintis kantrybės, o ne tas, kuris, tarsi po startinio pistoleto pokštelėjimo, tuoj puola prie stalo ir kaip besotis pradeda kimšti pilvą.

Kažką panašaus matome šv. Mišiose. Visos tos iškilmingų pietų apeigos atėjusios iš senų laikų. Negalima valgyti kartu prie stalo su tuo, kurio tu nepažįsti, nežinai, ką tau kaimynas nori palinkėti. Lotyniškas žodis “hospes” (“svečias”) yra labai panašus į kitą lotynišką žodį “hostis” (“priešas”). Svečias gali tapti priešu. Tą, kuris mus vaišina, turime vertinti labai atsargiai. Kiek yra buvę istorijoje atvejų, kai svečiai būdavo nužudomi pietų metu. Gėrimai ir valgiai būdavo užnuodijami arba pripilami migdomųjų vaistų.

Todėl natūralu, kai pietų metu yra sakomi tostai, tuo sukuriama draugystės bei taikos atmosfera. Tuo būdu išsivystė keletas apeigų, skirtų paruošti mus šv. Komunijai. Visos tos apeigos turi pagrindinį tikslą – palinkėti ir pripildyti mus ramybės¹⁰.

¹⁰ Aprašytoje Justino liturgijoje, palinkėjimas ramybės yra net gi prieš Eucharistinę maldą, yra kaip susitaikymo ženklas, skatinantis dėkoti Tėvui, per Jėzų Kristų, nepadalyta širdimi dėl pykčių ir nesutarimų. Čia pasitarnautų puikiai Evangelijos pagal Matą eilutės: “Jeį neši dovaną prie altoriaus ir ten prisimeni, jog tavo brolis turi šį tą prieš tave, palik savo atnašą tenai prie altoriaus, eik pirmiau susitaikyti su broliu, ir tik tada sugrįžęs, aukok savo dovaną” (Mt 5, 23). Toks ramybės palinkėjimas, dar prieš Kanoną, yra taip pat šv. Ambraziejaus liturgijoje.

13. *Tève mūsų*

13.1 Įterpimo istorija

Iki pat šių dienų Romos Mišiolos puslapyje pavadinimas taip pat Kanono užbaiga, turėjo žodžius: “Canon Missae” (“Mišių Kanonas”). Dabar, po Kanono, yra jau kitas pavadinimas: “Komunija”. Su *Tève mūsų* malda, prasideda kita šv. Mišių dalis, skirta Komunijai. Po palaiminimo prie stalo ir maldų, vėl seka kažkas panašaus į antrąją maldą prie stalo: *Tève mūsų*. Ligonijų Komunijos apeigose arba tuo metu, kai dalijama Komunija šalia šv. Mišių, apeiga išlieka ta pati: kreipinys į Dievą Tėvą, paragintas Kristaus. Pagrindinis vaidmuo šioje maldoje – ketvirtasis kreipinys: “Kasdienės duonos duok mums šiandien”.

Todėl nenuostabu, jog kyla klausimas, ar kartais nesame suklydę? Ar kartais kai kurie liturgistai, truputėli persistengė sudvigubindami maldas prieš Komuniją?

Įtarimai yra greitai išsklaidomi.

Šiandieninę išraišką *Tève mūsų* maldai apie 600 metus davė pop. Grigalius Didysis. Jis kalba apie vyskupo *Jono iš Sirakūzų* laišką. Čia reikia prisiminti, jog Sicilija tuo metu buvo glaudžiuose santykiuose su Roma ir su popiežiumi, tačiau tuo pačiu buvo graikiškos kultūros ir kalbėsenos šalis. Taigi, vyskupas *Jonas iš Sirakūzų* kreipiasi į pop. Grigalių Didįjį, perduodamas jam lotynų mažumos, esančios Sicilijoje, skundus, esą popiežius pasidavė graikų spaudimui ir įterpė į romėnų liturgiją prieš Komuniją *Tève mūsų* malda.

Taigi, turime “kaltąjį” popiežių Grigalių, kuris greičiausiai norėjo, jog ši Viešpaties malda būtų arčiausiai Kanono. Kyla klausimas, o kurioje vietoje anksčiau būdavo kalbama ši malda? Tikriausiai, pabaigoje. Vakarinės ir Dieninės liturginės valandos, pagal seną vienuolišką tradiciją, pabaigoje, kaip iškilmingą maldų epilogą, naudojo *Tève mūsų* maldą. Labai tikėtinas dalykas, kad šv. Mišiose ši malda buvo patalpinta į pabaigą, kaip iškilmingas jų užbaigimas. Tačiau pop. Grigalius Didysis bandė surasti kitą vietą, kur ši Viešpaties malda rastų labiau kilnesnę vietą, atitinkančią savo garbingumą. Ir toji vieta – Kanono pabaiga – tarsi norėjimas užakcentuoti, jog tikrai tas pats Kristus mus išmokė melstis į dangiškąjį Tėvą, tas pats Kristus mus išmokė paversti duoną ir vyną savo Kūnu ir Krauju. Todėl ši malda yra daugiau Kanono papildymas, nei malda prieš Komuniją ar stalo palaiminimas.

13.2 Apjungiantis *Tève mūsų* maldos charakteris

Kaip prefacija yra įvedamoji giesmė į Kanoną, taip *Tève mūsų* malda tampa užbaigiamoji Kanono giesmė, nors vizualiai Mišiose ji priklauso Komunijos maldų sąrašui. Tokiu būdu, Viešpaties malda tampa tiltu, jungiančiu vieną krantą su kitu.

Tève mūsų malda turi iškilmingą charakterį. Panašiai kaip prefacijos ir kiekvienas Kanonas kreipiasi į “Tėvą” iškilmingu būdu, taip ir ši malda nuo jų neatsilieka. Kanonas, kuris skelbia, “kad nuo saulėtekio iki saulėlydžio tavo garbei aukotų tyrąją auką”, taip ši malda pareiškia, jog “teesie šventas tavo vardas”. Taip kaip prefacijose ir Kanone yra peržvelgiami žmonijos išganymo etapai, taip Viešpaties malda skelbia: “Teateinie tavo karalystė”, “teesie tavo valia, kaip danguje, taip ir žemėje”. Taigi, pirmoji *Tève mūsų* maldos dalis visiškai atitinka Kanono mintį.

Kita šios maldos dalis jau kalba apie kasdienę duoną, prašo nuodėmių atleidimo. Visa tai mus perkelia jau kitą upės krantą, kur mūsų laukia Komunijos pokylis. Kas nori priimti Viešpaties Kūną ir Kraują, privalo peržvelgti, ar tikrai jis yra pasiruošęs atverti savo širdies duris ateinančiam Kristui. “Bet gelbėk mus nuo pikto”. Kas priima Kristaus Kūną ir Kraują, yra apsaugotas nuo blogio ir jo galybės. Todėl antroji šios maldos dalis jau priklauso Komunijos maldoms.

Tève mūsų maldoje matome septynis prašymus, kuriuos labiausiai sustiprina ketvirtasis: “Kasdienės duonos duok mums šiandien”. Šiame prašyme tarsi susilieja dangus ir žemė, nes iš dieviškos Duonos kyla bet koks šventumas, garbė ir susivienijimas su Viešpačiu. Dangiškoji duona mus sutaikina su Tėvu, esančiu danguje, panardindama praeitin visas mūsų klaidas ir netobulumus. Šiame prašyme labiausiai išryškėja alkstančio žmogaus vargas ir nusižeminimas, jo noras būti drauge su savo Kūrėju ir Palaikytoju.

14. Ramybės giesmė, išdėstyta devyniose eilutėse

14.1 Šv. Komunijos maldų paskirtis

Penktasis *Tėve mūsų* prašymas prieš mūsų akis atidengia kaltes: “ir atleisk mums mūsų kaltes, kaip ir mes atleidžiame savo kaltininkams”. Visa tai betarpiškai primena mums Kalno Pamokslą: “Jei neši dovaną prie altoriaus ir ten prisimeni, jog tavo broliu turi šį tą prieš tave, palik savo atnašą tenai prie altoriaus, eik pirmiau susitaikyti su broliu, ir tik tada sugrįžęs, aukok savo dovaną” (Mt 5, 23).

Iš tikro, jei mūsų širdyse viešpatauja pyktis, ar turime teisę prašyti sau atleidimo? Ar pyktis nesudrasko į skiauteles pokylio staltiesės? *Ludvig Uhland* pasakoja apie senąjį Wuirtenbergo grafą *Eberhard*, kuris perplėšė staltiesę į dvi dalis: tarp savęs ir sūnaus, kuris jam priešinosi. Jei stalas yra vienybės simbolis, taigi ar žmogus turi teisę sėstis prie jo, jei jaučia neapykantą sėdinčiam šalia?

Todėl, ramybės palinkėjimo eilutės bando sukurti tą šeimyniškumo atmosferą, kurioje būtų galima dalytis Viešpaties Duona.

14.2 Taika tarp tautų

Sekanti malda, tuoj pat po *Tėve mūsų* maldos, paprastai vadinama *embolizmu*. Prie šio teksto apipavidalinimo yra prisidėjęs pop. Grigalius Didysis, kuris įterpė žodžius: “suteik ramybę mūsų laikams”. Panašius žodžius randame ir I Kanone, kuriame po maldos (taip pat paliestos pop. Grigaliaus pataisų): “Viešpaties, maloniai priimki...”, tuoj pat seka mintis: “Duok ramybę mūsų laikams”. Apie kokią ramybę kalba šie tekstai?

Reikia prisiminti tą laikotarpį, kai jis gyveno. Popiežius ne kartą savo homilijose pažymi, jog kautynių dundesys su besiveržiančių barbarų gaujomis prie Romos miesto vartų, užgoždavo netgi pamokslus bei šventas giesmes. Todėl popiežius šiais žodžiais nori, kad įsivyrautų taika tarp tautų ir kad pasibaigtų karas. Todėl jis betarpiškai įterpia į šias eilutes prašymą, kad būtume apsaugoti “nuo neramumų”. Šalia viso to, popiežius turi mintyje ir tą vidinę ramybę bei harmoniją.

Todėl *embolizmo* tekstas sukuria mums suraminimo, tvarkos ir teisingumo atmosferą.

14.3 Ekumeninė taika

Kad negalvotume, jog šiuose tekstuose randame tik senas archeologines iškasenas, tuoj pat po *embolizmo* einanti doksologija, kurią kalba žmonės: “Tavo valdžia ir galybė, ir garbė per amžius”, primena ir mūsų dienas, kada ypač didžiulis dėmesys yra skiriamas ekumeniniam susivienijimui. Šis gyrius tampa mūsų išpažinimu už Vieną, Šventą, Apaštalinę Bažnyčią, prašant Viešpaties, kad tikrai Jo valdžia viešpatautų visų tautų, visų kultūrų ir rasių žmonėse.

14.4 Taika Bažnyčioje

Kristaus žodžių sustiprinti, kuriuos jis taria apaštalams: “Aš palieku jums ramybę, duodu jums savo ramybę”, mes esame įpareigojami išsaugoti šią ramybę savo Bažnyčios viduje: tarp popiežiaus ir vyskupų, tarp teologų ir Bažnyčios Magisteriumo, tarp kunigų ir pasauliečių, kad visi galėtume džiaugsmo kupina širdimi švęsti Viešpaties Eucharistiją.

14.5 Taika bendruomenėje

Celebrantas tiesia rankas ir sako: “Palinkėkite vieni kitiems ramybės”. Šiais žodžiais ir ištiestomis rankomis jis linki tos vidinės taikos ir ramybės toje susirinkusioje bendruomenėje. Kad neliktų nė menkausio plyšelio, kuris leistų įterpti pykčio bei nesutarimų pleištą ir išjudinti visą bendruomenę. Todėl nenuostabu, kad paduodamas ramybės ženklas, būtent, arčiausiai stovintiems: bažnyčios kunigams, tarnams, zakristijonui. Dirbant kartu dažniausiai gali pasitaikyti įvairiausių nesusipratimų ir netobulumų, tad labai yra svarbu, mokėti iš naujo atleisti ir panaikinti visa tai, kas mus skiria...

14.6 Taika kiekvienam žmogui

Kad šis ramybės gestas neliktų rezervuotas tik esantiems arčiau altoriaus, visi tikintieji yra paraginami pasidalinti šia Kristaus ramybe ir perduoti vienas kitam šios taikos ženklą.

14.7 Kaip namuose prie stalo

Sekančios ramybės giesmės eilutės yra ne tiek ištiriamos, kiek vizualiai parodomos: Duonos laužymas ir dalelės įmerkimas į Vyno taurę. Dažniausiai tikintiesiems kalbant “Dievo Avinėli”, iš tiesų, jau nebesigirdi kunigo žodžių, tačiau matome tik veiksmus. Šis Duonos laužymas mums primena, jog tai yra Duona už “visus”, vienintelė Duona, kuria galime pasisotinti, kurią Tėvas laužo į dalis, kad galėtų patiprinti savo šeimos narių dvasios jėgas. Duonos dalelės įleidimas į taurę Vyno, reiškia, jog tiek gėrimas, tiek valgis kartu paėmus yra šeimos maistas.

14.8 Kryžiaus taika

Kalbant “Dievo Avinėli” eilutes, prisimenamas tas Kristaus romumas ir nuolankumas, su kuriuo buvo einama į kryžiaus mirtį. Toji ramybė ir pasitikėjimas Tėvu ir dabar teka mums iš nukryžiuoto Kristaus žaizdų.

15. Embolizmas

15.1 Pabaiga

Graikiškas pavadinimas “en-ballein” (“įdėti į vidų”), reiškia kažką tokio kaip “įterpiamoji malda” arba “papildomoji malda”. Viešpaties malda, kaip ir visi didingi kūriniai negali būti užbaigti paprastu galutiniu žodžiu, šalia viso dar reikia palydinčių žodžių. Panašiai kaip galime palyginti tai su aidu kalnuose, kuris dar ilgokai skamba, pirmiesiems muzikos garsams nutilus. Arba dar galime palyginti su varpo dūžiais: po paskutinio dūžio dar ilgai varpas virpa nuo paskutinio šerdies palietimo, o jo skambesio aidas dar ilgai nešioja garsą miesto gatvėmis.

Toks *embolizmas* yra *doksologija* – garbinimo malda: “Tavo valdžia ir galybė, ir garbė per amžius”. Viešpaties pagarbinimo aidas, po Jo išmokintų žodžių, dar ilgai skamba mūsų širdyse.

Embolizme mes prašome, kad būtume išvaduoti nuo “visokio blogio”, meldžiant išorinės ir vidinės taikos bei ramybės.

15.2 Politinis atspalvis

Galutinis *embolizmo* tekstas buvo sutrumpintas Romos Mišiole 1967 metais. Ankstesnysis tekstas skambėjo taip: “Išgelbėk, tave meldžiame, o Viešpatie, nuo visokio praeities, dabarties ir ateities blogio, ir užtariant palaimintajai ir garbingajai visada Mergelei Marijai, Dievo Motinai, šventiesiems apaštalams Petriui ir Pauliui, Andriejui ir visiems šventiesiems, būk mums maloningas, suteikdamas ramybę mūsų dienoms: jog sustiprinti tavo atlaidumo, per amžius būtume laisvi nuo nuodėmės ir bet kokio neramumo”.

Ir nors šiandieninis *embolizmas* yra buvusios maldos supaprastinimas, tačiau kai kurie autoriai sako, jog ši malda yra nereikalingas balastas, užtektų vien *doksologijos*, tuoj pat po *Tėve mūsų* maldos: “Tavo valdžia ir galybė...”. Tačiau ar toks *embolizmo* supaprastinimas, ar nebūtų bandymas išplėsti šios maldos iš kultūros bei istorijos rėmų? Gi laisvės bei taikos tarp tautų sąvokos, nuodėmės ir neramumo prisiminimas, būtent, yra suaktualinimas tų Viešpaties maldos žodžių: “bet gelbėk mus nuo pikto”. Ne tik tada, kai griuvo Romos imperija, ar kai buvo koreguojamas galutinis *embolizmo* tekstas pokario laiku, 1967 metais, kai pasaulyje buvo gajai “šaltojo karo” grėsmė, gi visais laikais žmogiškajai egzistencijai iškyla grėsmė bei saugios ramybės poreikis. Tad ir meldžiamės, kad Viešpats mus apsaugotų nuo bet kokio blogio, o ypač, nuo nuodėmės.

16. Doksologija

16.1 Šaltiniai

Dėl kreipinio: “Tavo valdžia ir galybė, ir garbė per amžius” istorijos bėgyje yra buvę tam tikrų problemėlių. Jis kyla iš protestantiškos liturgijos.

Dar gerokai prieš Vatikano II Susirinkimą, kai prasidėjo pirmieji ekumeniniai sąlyčiai, pritiko, kad katalikai, norėdami pasirodyti esą prielankūs “broliams protestantams”, prijungė *doksologiją* prie *Tėve mūsų*

maldos. Tuo metu tarp evangelikų buvo paplitusi nuomonė, jog šis kreipinys priklauso Viešpaties maldai, ir tai sutinka su šv. Raštu. Tačiau vėliau egzozegzės studijos patvirtino, jog šis kreipinys buvo vėlesnis, nei panaši malda Šv. Rašte, ir visiškai nepriklauso bibliniam tekstui. Todėl vėliau kai kurios evangelikų bendruomenės, praleido šią *doksologiją*.

Iš kur atsiranda toji *doksologija*? Jos pirmtakas yra žodelis “Amen”. Jau *Tėve mūsų* maldoje, kurią randame Evangelijoje pagal Matą, kai kuriuose rankraščiuose taip pat randame priedą “Amen”. Šio priedo papildymas įtakojo naujos *doksologijos* atsiradimą.

Kaip gi galima taip greitai užbaigti Viešpaties maldą? Reikia palaiptiui. Pavyzdžiui, jei automobilis yra gerokai išibėgęs, jis negali sustoti iškart vietoje, jis dar pašliaužia keletą metrų pirmyn. Jei sustotų iškart, mašina tuoj pat apsiverstų nuo perkrovos.

Paprastai, iškilinga kalba negali būti užbaigta tik trumpu koku nors paprastu žodžiu, reikia tam tikros mandagumo formos ar išraiškos, kad viskas sklandžiai pasibaigtų. Net gi, kalbant *Valandų liturgiją*, po kiekvienos psalmės praskaitomas ar giedamas *doksologijos* (“Garbė Dievui Tėvui...”) tekstas. O čia gi nepaprastas tekstas, bet Viešpaties žodžiai....

Garbės giesmės žinomos jau bizantiškoje kultūroje, kuri skyrė jas imperatoriaus garbei.

Iš biblinių tekstų, kuriuose galima aptikti *doksologijas*, paminėtinas *Apreiškimo* tekstas: “jam šlovė ir galybė per amžių amžius. Amen” (Apr 1, 6). Prieš nuplėšiant septynius antspaudus, pasigirsta šlovinimas: “Vertas esi, mūsų Viešpatie ir Dieve, priimti šlovę, pagarbą ir galybę, nes tu visa sutvėrei, tavo valia visa yra ir buvo sutverta” (Apr 4,11). Dar didesnis šlovės gausmas nuskamba kitoje *Apreiškimo* vietoje: “Jie skelbė skambiu balsu: Vertas Avinėlis, kuris buvo nužudytas, imti galybę ir lobį, ir išmintį, ir stiprybę, ir pagarbą, ir šlovę, ir gyrių.” (Apr 5, 12). Tuoj po to teksto seka mintis, jog: “Keturioms būtybėms kartojo: “Amen” – o vyresnieji puolė ant žemės, reikšdami pagarbą” (Apr 5, 14). Taigi, matome, jog *doksologijų* pabaigoje yra būdingas pritarimo šūksnis “Amen”.

Galbūt, *Apreiškimo* karališkosios eilutės, skirtos Kristui, buvo sukurtos pagal žydų šventyklos liturgijos modelį arba dar kurios nors religijos liturgijos struktūrą. Tačiau, kai jas priėmė į savo liturgiją bizantiškoji krikščionybė, ji tiesiog visomis savo apeigomis liudyte liudijo, jog: “Kristus yra karalius”; “Jis yra šviesa”; “tas, kuris yra Amžinas ir Galingasis”.

16.2 Vertė

Bizantinės liturgijos šlovinimo giesmė įsiterpia šv. Mišiose kaip gyrius Kristui, po *Tėve mūsų* maldos. Ką tai reiškia? Ar ne per daug supaprastiname šventus dalykus, paaukodami juos vardan ekumenizmo?

Tėve mūsų malda Evangelijoje pagal Matą patalpinta Kalno pamokslo rėmuose. Nepaisant griežtumo bei žodžių kietumo, kuris jaučiamas šiame skyrelyje, ši Viešpaties malda turi familiarumo atspalvio. Todėl *embolizmas* ir *doksologija* padeda sukurti pusiausvyrą tarp vienos ir kitos melodijos.

Tėve mūsų malda visada yra artima šiandienai ir kasdienybei. *Apreiškimo* šlovinimo tekstai sudrebina savo didybe pasaulio pabaigos žibintus. Jie verčia drebėti ir mus, slėptis, gūžtis dėl savo menkumo. Tačiau Viešpaties malda mums primena, kad Ateinantysis yra mus mylintis Brolis, kuris mus ragina kreiptis į pasaulio Kūrėją nebe šeimininko, o Tėvo vardu. Taigi, Jis sušvelnina mūsų laukimo baimę, nes jis mus vadina nebe “tarnais”, o “draugais”. O tai mus kviečia džiūgauti ir šlovinti Viešpatį džiaugsmo giesme.

Todėl *Tėve mūsų* maldos *doksologija* nėra koks nors liturginis nesusipratimas, bet reikalingas elementas.

17. Ramybės malda

17.1 Iš Išganytojo širdies

Minimas tekstas mus veda link Paskutinės Vakarienes salės durų, pro kurių pravėtą plyši mes matome Duoną laužantį Jėzų, šalia sėdinčius apaštalus. Jėzus kalba apie priespaudą, kuri laukia apaštalų šiame pasaulyje, bet kartu pažada savo ramybę (plg. Jn 16). Matydami šį kontekstą ir žinodami, kas jau laukia Jėzaus šį vakarą, mes esame priversti suprasti, koks svarbus šį vakarą tas žodis “ramybė”. Kaip jo dar reikės apaštalam ir visiems mokiniams, kurie istorijos bėgyje seks Kristų. Ir, būtent, šį apaštalų Pirmos Komunijos vakarą, toji ramybė bei taika tarp Dievo ir žmonių bus žiauriai išduota. Šią naktį jau pradės tekėti pirmieji Išganytojo kraujo kančios lašai. Todėl Jis kaip testamentą palieka savo ramybę. Kristus sako: “mano ramybė”. Ramybė yra jo nuosavybė, ne pasaulio, ne žmonių, nes toji ramybė yra Jis pats. Išardamas žodžius

“aš palieku jums savo ramybę”, Jis tarsi palieka dalelę savęs, savo širdies, kurioje kiekvienas gali atrasti tą rojaus kampelį, ir kurio nepasiekia nei pykčiai, nei nesantaikos, nei barniai. Ypač, mūsų dienoms toji ramybė yra nuostabi Dievo dovana žmogui.

Prašymas, kuris tuoj pat seka po maldos nuskamba kaip mažytis atgailos aktas: “žiūrėk tad ne mūsų nuodėmių, o savosios Bažnyčios tikėjimo”. Iš tikro, kad pasiektume pilnutinę ramybę, reikia peržvelgti į savo širdį, ar kartais joje nėra pasilikusių neapykantos ir nesantaikos šukių, kas žleistų Viešpaties ramybę.

17.2 Ramybė tikėjime

Prisimename “Bažnyčios tikėjimą”. Tik tas, kuris tiki, kuris turi viltį, tas gali užmiršti viską, kas skiria, ir siekti to, kas jungia.

Paskutinė frazė išreiškia tai, kas yra viso teksto esmė: “suteik jai žadėtą ramybę ir vienybę”. Žodis “ramybė” tai dar nereiškia išorinę ramybę taikingų laikų. Čia turima mintyje vidinę ramybę, apie kurią kalba Jėzus apaštalams Paskutinės Vakarienės metu. Jo žadėtoji ramybė tai ne ta, kad mes sėdėtume ramūs “ant pečiaus”, jo ramybė yra kur kas daugiau.

“Ramybė ir vienybė” yra du laipteliai, vedantys link tos žadėtosios Kristaus palaimos. Pirmas laiptelis “ramybė” - tai, kada bendruomenėje yra gerbiamos visų teisės, niekas neskriaudžia kito. Antras laiptelis – kai bendruomenė tampa vienu Kūnu arba viena kaimene su vieninteliu Ganytoju, kurioje vyrauja meilė ir vienas tikėjimas. Ir jeigu Viešpats Paskutinės Vakarienės metu meldė vienybės saviesiems, turbūt, neprošal, kiekvienos šv. Komunijos metu taip pat prisiminti savo maldose tą vienybės poreikį. Nors šv. Komunijos metu kiekvienas mes asmeniškai save pasotiname dvasiniu būdu, tačiau negalime užmiršti, jog ši meilės Vakarienė yra skirta ir tam, kad pasijustumė mes visi esantys “vienas kūnas ir viena siela”.

17.3 Ramybės apeiga

Ramybės palinkėjimas yra ne taip seniai įvestas. Keturis kartus apaštalas Paulius kalba apie “šventą pabučiavimą” kaip pasveikinimo ženklą, ir vieną kartą apaštalas Petras - apie “meilės pabučiavimą” (Rom 16,16; 1Kor 16, 20; 2Kor 13, 12; 1Tes 5, 26; 1Pt 5,14).

Šv. Kirilas Jeruzalietis taip aiškina: “Diakonas garsiai sako: “Apsikabinkite vienas kitą ir pabučiuokite”. Negalvokite, kad šis pabučiavimas reiškia tą patį, ką daro jūsų draugai aikštėse. Tai sujungia sielas tarp žmonių ir pažada užmiršti viską, kas žeidžia. Šis bučinytis yra simbolis sielų susiliejimo ir atmetimas viso to, kas skiria”¹¹.

Šv. Justinas kalbėjo: “Baikite maldas ir apsikabinkime, pabučiuodami vienas kitą”¹².

Lotyniškasis Mišiolas dar prieš Vatikano II Susirinkimą tai išreiškė bendra fraze: “Offerte vobis pacem” (“Duokite vieni kitiems ramybę”).

Naujieji vertimai kalba apie “ramybės ženklą”, “broliškos vienybės gestą”, “susitaikinimo ir ramybės ženklą”, palikdami galimybę laisvai interpretacijai.

Senovinėse popiežiaus Mišiose, dar prieš prasidedant joms, buvo pramatyta apeiga pasisveikinti ramybės apsikabinimu tarp popiežiaus ir kardinolų.

Ši apeiga taip pat buvo praktikuojama ankstyvuosiuose vienuolynuose, tarp tų, kurie priimdavo šv. Komuniją, dar prieš priimant ją.

Caeremoniale episcoporum iki pat šių dienų, pramato ramybės ženklu velykinės šv. Komunijos metu apsikabinti su tais, su kuriais yra švenčiamos šv. Mišios. Turbūt, iš tų apeigų buvo išlikęs paprotys pabučiuoti vyskupo žiedą.

Ramybės apeiga susideda iš dviejų dalių: pakvietimu pasidalinti ramybės ženklu visiems ir pats ramybės ženklo perdavimas. Kartais tas ženklas labai simboliškai kviečia į vienybę kleboną ir tuos parapapjėčius, tarp kurių pasitaikydavo nesusipratimų...

¹¹ *XXIII Catechesi* (PG 33, 1112).

¹² *Apologia*, 65 (PG 6, 427).

18. *Duonos laužymas*

18.1 Laužymo istorija

Nagrinėjant šv. Mišių istorinę raidą, gali kilti klausimas, kiek daug apeigose yra kultūrinių elementų. Kad ir šis *Duonos laužymas* mums, atrodo, primena svetainės stalą, ant kurio yra laužoma ir padalinama duona valgymui. Šv. Mišios nuo pat pirmųjų amžių minimos, būtent, *Duonos laužymo* pavadinimu. Šis veiksmas išoriškai žvelgiant yra labai reikšmingas, ir todėl nenuostabu, jog nuo pat pradžių buvo pasirinktas toks pavadinimas.

Pirmaisiais viduramžiais per popiežiaus ar vyskupo šv. Mišias visi kunigai, dalyvaujantys jose, eidavo link altoriaus laužyti Duonos. Prie jų prisijungdavo akolitai. Nešdavo Duoną arba lino maišelius, kuriuose laikydavo ją. Duona būdavo sausa, nerauginta, kieta, panaši į tą duoną, kurią valgė žydai Išėjimo metu, kumščio didumo. Sulaužius Duoną, netaisyklingais gabalėliais ji būdavo padalinama tikinčiųjų Komunijai. Paskui akolitai su didžiule pagarba surinkdavo visas Duonos daleles.

Šita senovinė romėniška apeiga buvo panaši į senovės Galijos liturgiją. Tačiau pastarosios apeigose Ostijos būdavo plokščios formos. Tokiu būdu, galėdavo labai greitai šias Ostijas padalinti, padalijant jas vertikaliu įrankiu (pirmą kartą forma šiandieninių mažų komunikatų).

Romėniškoje liturgijoje, *Duonos laužymą* turėdavo užbaigti vyskupas arba kunigas. Reikėdavo palikti dalelę iki sekančių Šv. Mišių. Vykstant sekančioms Šv. Mišioms, ši dalelė būdavo įleidžiama į Vyno taurę, tokiu būdu simboliškai padarant jungtį tarp Šv. Mišių. Be to, būdavo paliekama konsekruotos Duonos dalelių ligonių šv. Komunijai.

Bėgant metams, vėliau susiformavo kitos apeigos, kol galop Vatikano II Susirinkimas išlaisvino nuo to jungties ryšio baigiamąja *embolizmo* malda. O *Duonos laužymas* buvo pakeistas dalijimu šv. komunikatų iš Komūninės indelio.

18.2 Laužymo prasmė

Duonos laužymas yra ženklas: viena duona esame pasotinti visi. Vieninteliu Kristaus Kūnu yra pasotinta visa krikščionija. Panašiai, kaip anksčiau, pagal senas tradicijas šeimos tėvas ar motina per pietų stalą dalindavo visiems duoną, taip dabar kunigas visiems tikintiesiems padalija Kristaus Kūną, kad galėtų pasotinti jų dvasią. Ir visiems užtenka.

Vienybės ženklas yra padalijamas daugybei. Tokiu būdu, *Duonos laužymas* tampa ramybės giesme, kuri kuria taiką ir vienybę tarp visų.

Duonos laužymas yra minimas Paskutinės Vakarienes tekste. Logiškai mąstant, atrodo, reiktų šv. Mišiose tuoj pat po Paskutinės Vakarienes teksto, imti ir laužyti Duoną. Bet sekantis veiksmas – Jos padalijimas. Tačiau, ką daryti, jei dar prieš tai yra likę keletas maldų? Šitas išankstinis veiksmas, su *Duonos laužymu*, sulaužo 15 šimtmečių tradiciją. O gal viską daryti pagal logiką? Laužymas tuo momentu, kai apie tai yra kalbama?

Duonos laužymas gali būti interpretuojamas kaip aliuzija į tai, kaip Viešpaties Jėzaus mokiniai buvo išsklaidyti per Jo kančią ir mirtį ant kryžiaus. Šiuo veiksmu išryškėja tai, kas yra priešinga vienybei: sulaužymas ir smurtas.

Kitokią, šeimynišką nuotaiką šiam veiksmui pateikia *Laiško Korintiečiams* velykinė vizija: “Argi laiminimo taurė, kurią laiminame, nėra bendravimas Kristaus kraujyje? Argi duona, kurią laužiame, nėra bendravimas Kristaus Kūne? Jei viena duona, tai ir mes daugelis esame vienas kūnas, nes mes visi dalijamės viena duona” (1Kor 10 16-17).

Kita svarbus liudijimas – vienoje iš seniausių rašytinių maldų *Didachėje* rašoma: “Kaip sulaužyta duona, visų pirma buvo išsklaidyta tarp kalnų, tačiau surinkta, ji tampa vienu kūnu, taip tavo Bažnyčia renkasi iš visų pasaulio kraštų į vieną karalystę”¹³.

¹³ *Didache* 9, 4

Sulaužytos duonos gabalėliuose mes matome daugybę grūdų, kurie turėjo būti surinkti ir sumalti vieną krūvą, kad galėtų tapti viena duona. Todėl neveltui šv. Augustinas, žvelgdamas į Švenčiausiąjį Sakramentą, skelbia: “O meilės Sakramente. O vienybės ženkle. O meilės ryšy.”

19. Duonos dalelės įleidimas į Taurę

19.1 Materialus požiūris

Jei mes bandytume Reino ar Mozelio krašto gyventoją įtikinti, jog šlakelis tyro vandens įlieto į taurę nepagadins gero vyno skonio, jis į mus pasižiūrėtų, kaip į ne visai sveikus¹⁴. Panašiai atsitiktų, jei taip bandytume kalbėti Tryro arba Mainco krašto žmonėms¹⁵. Jie, netgi su lengva abejone žvelgia į tą Evangelijos eilutę, kurioje pasakojama kaip Jėzus vandenį paverčia puikiu vynu. Kaip gi gali būti geras vynas iš paprasto vandens šaltinio?

Taigi, kam gi reikalingas Duonos dalelės įleidimas į Vyno taurę?

Daug šeiminių mėgsta sumaišyti maisto produktus, kad pagamintų naujus skanūs patiekalus, pvz. mišraines. Egzistuoja net tokia profesija, kaip barmeno, kuris daro įvairius kokteilius.

Net tik mūsų laikais, bet ir tada buvo tradicija prie pietų stalo maišyti vyną su vandeniu. Žydai perėmė šį paprotį iš helenistinės kultūros. Taip šis paprotys buvo naudojamas Kristaus laikais, ir greičiausiai, Paskutinės Vakarienes metu.

Įvairių kultūrų virtuvės ir kulinarinis menas neišsiverčia be maisto produktų maišymo. Todėl galime sakyti, jog nė viena virtuvės ekonomika nepasieina be maišymo tradicijos.

19.2 Dvasinis požiūris

Šv. Mišiose pastebėsime du momentus: vandens lašelio įliejimas į vyną ir Ostijos dalelės įleidimas į Taurę. Liturgijoje, šalia Šv. Mišių, dar randame panašų maišymo pavyzdį, kai yra sumaišomas alyvų aliejus su balzamu, ruošiant *Krizmos* Aliejaus šventinimui. Kai kurios maišymo praktikos šiandien jau nebenaudojamos – kaip pavyzdžiui aliejaus sumaišymas su krikšto vandeniu. Dėl higieninių priežasčių. Nes liturgija mėgsta tai, kas yra natūralu ir kasdieniška, ir kad toji realybė būtų orientuota savo simbolika link amžinųjų vertybių.

Jeį pažvelgsime esminį kontekstą liturgijoje, matome, kad per išoriškus veiksmus žmogus yra tarsi vedamas link Motinos Bažnyčios namų, o per juos, link dangiškosios tėvynės. Jei praleidžiamas pirmasis etapas, tada liturgija pasidaro nebesuprantama ir nutolusi nuo žmogiškosios realybės, galbūt, logiškai ji yra aiški ir skaidri, bet jausminėje plotmėje – šalta. Visa laimė, kad šv. Mišiose dar yra likę daug ko žmogiško ir šeimyniško. Ir tai turime išsaugoti. Nesame vien angelai, kad mūsų protui užtektų tik sausų bei aiškių tikėjimo formulių, reikia kartu to jausminio, žmogiško elemento, kuris leistų dalyvauti ir mūsų žmogiškai esybei.

Atnašų paruošime, vandens lašelis simbolizuoja, kad tai, ką mes ruošiame aukai ir Kristaus pokyliui yra mūsų kasdieninis gėrimas, kad tai yra mūsų mažas kasdieniškas, žmogiškas pasaulis.

Šv. Ostijos dalelės įleidime į Taurę prieš Komuniją, ši maža Duonos dalelė simbolizuoja tą nepertraukiamą ryšį tarp Duonos ir Vyno, tarp Kristaus Kraujo ir Kūno. Kai šeiminkės verda sriubą ir į ją įberia miltinius patiekalus, visa ta išvirusi masė sudaro vieną sriubą. Taip šitas Duonos ir Vyno sumaišymas tampa malda už vienybę, už taiką. O kadangi visa šita realybė yra paimta iš kasdienybės, iš šeimos virtuvės aplinkos, galime sakyti, jog tai yra malda už šeimos vienybę bei sutarimą.

¹⁴ Derlingos garsėjančios savo vynais Vokietijos žemės.

¹⁵ Italijos žemės garsėjančios savo vynais.

20. *Dievo Avinėli*

20.1 Nuo kada?

Žvelgti į avinėlių ir mąstyti apie taiką bei nekaltumą yra vienas ir tas pats. Tačiau norint giliau pažvelgti į šią simboliką, reiškia atversti istorijos puslapius, kuriuose netrūko ir kontrastų, ir įvairių nesusipratimų.

Nuo 687 iki 701 metų popiežiumi buvo šv. Sergijus I. Nors jis buvo gimęs Palermo mieste, Sicilijoje, tačiau genealoginės šaknys siekė tolimąją Siriją. 692 metais vyko Konstantinopolyje *Trullano* sinodas, kuriame 82 kanonu buvo uždrausta vaizduoti Kristų kaip avinėlį. Prisiminkime, jog tuo metu vyksta ikonoklastų kovos. Pop. Sergijaus I tėvynė Sirija tada jau užimta islamo šalininkų, kurie griežtai draudė bet koki žmogaus ar gyvūno pavaizdavimą mene. Popiežius atsisako pasirašyti *Trullano* sinodo nutarimą. Imperatorius Justinianas nori jėga atsigabenti popiežių į Konstantinopolį ir ten priversti jį pasirašyti. Tačiau bandymas nepavyksta.

Kaip protesto vardan prieš Bizantiją ir prieš šį nutarimą, pop. Sergijus I netgi liepia šv. Mišiose giedoti *Dievo Avinėli*. Todėl patys seniausi Rytų krikščioniškosios tradicijos elementai, kuriuose ypač buvo mėgiamas *Avinėlio* paveikslas, buvo patalpinti Vakarų lotyniškoje tradicijoje. Krikščioniškieji Rytai šį paveikslą ignoravo.

Tačiau kaip gi galima protesto vardu naudoti gyvūno simbolį, kuris kaip tik reiškia nekaltumą ir romumą? Todėl ši *Dievo Avinėli* giesmė netampa protesto ženklu, bet malda vienybę ir santarvę.

20.2 Iš kur?

Avinėlio paveikslas pakankamai gausiai vaizduojamas Naujajame Testamente.

Žydų Velykų Avinėlis (*Pesah*) prisimenamas kaip avinėlis be kaltės ir kliaudos. Jo krauju yra dažomos durų staktos, paaukotas jo kūnas yra kaip ženklas išsilaisvinimo iš vergovės ir mirties spąstų, kelionės simbolis link Pažadėtosios Žemės.

Krikščioniui, *Dievo Avinėlis* – tai Kristus: “Išmeskite senąjį raugą, kad taptumėte nauju maišymu. Jūs juk esate nerauginti, nes jau paaukotas mūsų velykinis Avinėlis, Kristus“ (1Kor 5, 7). Kristaus mirtis nebuvo veltui. Per ją Jis prisikėlė naujam gyvenimui, kartu prikeldamas ir Jį tikinčiuosius. Todėl krikščioniškojo Dievo Avinėlio paveikslas tampa kitoks, nei žydų *Pesah* avinėlio paveikslas, kuris yra nužudomas, nesitikint, jog jis atgys.

Pranašas Izaijas sako: “Nors buvo žiauriai kankinamas, jis pakluso ir burnos nepravėrė. Kaip tyli ėriukas, vedamas pjauti, kaip tyli avis kerpama, taip jis nepratarė nė žodžio” (Iz 53, 7). Neveltui šios vizijos, skaitomos per pamaldas Didįjį Penktadienį, dar kitų yra vadinamos “*Evangelija pagal Izaiją*”.

Šitas pranašiškas šauksmas sklinda po visą pasaulį kaip vienas iš pirmųjų šauklių. Diakonas Pilypas aiškina Izaijo žodį, kaip Evangeliją apie Kristų, Etiopijos karalienės išdininkui (plg. Apd 8, 26).

Dar anksčiau už šį žodį, jau pranašas Jonas Krikštytojas aiškina šią seką “Izaijas – avinėlis – Kristus”, skelbdamas: “Štai Dievo Avinėlis, kuris naikina pasaulio nuodėmę”. Sekančią dieną nusiųsdamas savo mokinius Andriejų ir Joną pas Jėzų, kreipdamasis į Jį: “Štai dievo Avinėlis” (Jn 1, 29.36).

Kai sakome *Dievo Avinėli*, reiktų prisiminti Izaoko auką: aukos avinėlis yra duodamas paties Dievo mums, bet nėra mūsų nuosavybė (plg. Jn 22, 1-14). *Mathias Nidhard Grunewald* pavaizdavo savo paveiksle Joną Krikštytoją, kuris stovi po kryžiumi, žvelgia į Nukryžiuotąjį ir laiko rankose avinėlį. Pats Viešpats vietoje mūsų atidavė Aukai savo Sūnų, kad mes būtume laisvi. Vietoj Kristaus mes patys turėjome būti nukryžiuoti ant kryžiaus, tačiau Dievas mūsų pasigailėjo, duodamas į mūsų rankas Auką. Vietoj mūsų ir dėl mūsų...

Apraiškime net 30 kartų yra paminėtas avinėlis, kuris buvo paaukotas ir išaukštintas garbėje.

Todėl *Dievo Avinėlis* yra tas tiltas, kuris jungia Dievo pažadą žmonėms nuo Izraelio Sandoros iki visos žmonijos išganymo. Jis yra panašus į kristalą, kuriame matome ir raudonus kaip rubinas kraujo lašus, ir auksines triumfo spalvas.

20.3 Ar tai nėra tik graži praeitis?

Dar neišskleidėm abejonės kai kuriems mūsų amžininkams. Ar verta šiandien kalbėti apie avinėlių kokio nors didmiesčio gyventojui, kuris pro savo kambario langą mato nusidriekusias nesibaigiančias mašinų eiles gatvėse? Todėl nenuostabu, kad kai kas gali papriekaištauti mums, jog Bažnyčios liturgijoje matome tiek daug kaimo elementų, kai tuo tarpu, šiandien dauguma žmonių gyvena dideliuose miestų aglomeratuose? Tačiau taip bediskutuojant, atsitiktinai įsijungus televizorių, mūsų abejonės gali greitai išsisklaidyti, kai ekrane pamatysime kokį nors siužetą apie kaimo gyventojų vargus ir darbus. Reiškia dar nėra kaimo vaizdas šiandien visiška utopija ar nepatirta realybė.

21. *Betarpiškai prieš Komuniją*

21.1 Malda “Viešpatie Jėzau Kristau”

Čia yra pateiktos dvi maldos kunigui, kurias jis, prieš priimant Šv. Komuniją, gali pasirinktinai vieną sukalbėti.

Pirmoji malda skamba taip: “Viešpatie Jėzau Kristau, gyvojo Dievo Sūnau. Tėvo valią vykdydamas, Šventajai Dvasiai bendradarbiaujant, tu savo mirtimi atgaivinai pasaulį.

Šiuo švenčiausiuoju savo Kūnu ir Krauju išvaduok mane iš nuodėmių ir visokių blogybių; padėk man visuomet laikytis tavo įsakymų ir neleisk niekuomet nuo tavęs atsiskirti”.

Šios maldos pradžia nukreipia mūsų žvilgsnį į Švč. Trejybę. Žodžiai, kurie primena *Laiško Filipiečiams* himną ir šv. Tomo Akviniečio maldą. Žodžiai, kurie mums primena, jog Eucharistija yra pats didingiausias Švč. Trejybės kūrinys dėl mūsų išganymo. Ir pati Eucharistija tampa Šv. Trejybės apsimušimas: Tėvo dovana, Sūnaus atėjimas ir Šv. Dvasios veikimas.

Nuo šios aukštybės, besimeldžiantysis nusileidžia iki savo vidinės gelmės, pastebi kaltes ir išganymo reikalingumą. Todėl iš gilumos šaukia: “Padėk man visuomet laikytis tavo įsakymų...”. Tačiau pagalba yra įmanoma tik tada, kai pats žmogus to nori ir sutinka “laikytis tavo įsakymų...”. Ištikimybė ir klusnumas Dievo valiai, atrodo, tokie paprasti dalykai, tačiau be jų neįmanomas išganymas. Šiam klusnumui priklauso tas vidinis sielos nusiteikimas: “neleisk niekuomet nuo tavęs atsiskirti”. Esant vienybėje su Kristumi, bet koks Dievo įsakymas yra vykdomas klusniai ir noriai, nes tada Viešpaties valia tampa mano valia: “ne aš, bet manyje gyvena Kristus”, sako apaštalas Paulius.

Todėl šv. Komunija tampa žmogaus vienybės su Kristumi ženklu¹⁶.

21.2 Malda “Tavo Kūno ir Kraujo priėmimas”

Antroji Komunijos malda įgauna apokaliptinį atspalvį: “Tavo Kūno ir Kraujo priėmimas, Viešpatie Jėzau Kristau, tegul neužtraukia man teismo ir pasmerkimo, bet dėl tavo gerumo, tegul gydo ir saugo mano dvasią ir kūną”.

Šios maldos kontekste išgirstame reiklius apaštalo Paulius žodžius: “Teištiria žmogus pats save ir tada tevalgo tos duonos ir tegeria iš tos tarės. Kas valgo ir geria, to Kūno nepaisydamas, tas valgo ir geria sau pasmerkimą” (1Kor 11, 28 -29).

Mūsų laikams labai reikalingas atsakomybės jausmas: už savo veiksmus, už savo poelgius. Kartais reikia šoko terapijos, kad žmogus susimąstytų apie savo dvasios nusiteikimą. Negalima bėgti strimgalviais prie Šv. Komunijos, tarsi tai būtų tam tikra liturginio sporto rūšis. Reikia pasvarstyti prieš tai, ar esam verti susivienyti su Juo.

¹⁶ Itališkai “comunione” reiškia “susivienijimą”. Atimkime žodžio pradžią “com”, gausime “unione”, kas reiškia “vienybė” (Vert. pastaba). Šv. Komunija mus suvienija Kristuje.

21.3 Šventieji, kurie mus moko melstis

Štai, prieš pat v. Komuniją, mūsų tarpe pasirodo Jonas Krikštytojas. Kaip jis kreipėsi į Galilėjos žvejus Andriejų ir Joną, siūsdamas juos pas Jėzų: “Štai Dievo Avinėlis, kuris naikina pasaulio nuodėmės”, taip ir mus ragina pažvelgti į baltą Ostiją bei joje pamatyti Tą, kuris yra mūsų Išganytojas. Graikiškame tekste “nuodėmė”, nėra šiaip sau kokias nors nuodėmės ar nuodėmės, bet tai yra lyg personifikuota nuodėmė, kuri gali apvaldyti viską, kuri gali pajungti sau visą mūsų esybę (plg. Rom 5, 6). Tačiau Dievo Avinėlis, kuris ateina pas mus, nori mus išvaduoti iš tos nuodėmės valdžios ir vergovės, kad mes būtume nuo šiol jau Jo vaikai.

Štai, Kafarnaumo šimtininkas ateina prie altoriaus ir meldžiasi kartu su mumis: “Viešpatie, nesu vertas, kad užeitum po mano stogu, bet tik tark žodį, ir mano tarnas pasveiks” (Mt 8, 8). Kristus džiaugiasi šiais žodžiais, plaukiančiais iš visos širdies: “Dar niekur Izraelyje neradau tokio tikėjimo”.

O sakinys: “palaiminti, kurie yra pakviesti į Avinėlio puotą” – tai eschatologinis žvilgsnis į amžinybės buveines.

22. Šv. Komunijos metu: asmeninė malda

Priėmus Kristų į savo sielą, esame kviečiami asmeninei maldai. Jos mes negalime išprausti į kokius nors rėmus ar taisykles. Pats žmogus turi nuspręsti, kaip jis bendrautų, jei pas jį ateina labiausiai laukiamas svečias.

Galime tik prisiminti tam tikras šv. Rašto vietas: “O jis atsigręžė ir, pamatęs juos sekančius, paklausė: “Ko ieškote?” Jie atsakė: “Rabi (tai reiškia “Mokytojau”), kur gyveni?” Jis tarė: “Ateikite ir pamatysite”. Tada jiedu nuėjo, pamatė, kur jis gyvena, ir tą dieną praleido pas jį”. (Jn 1, 38-39).

Dar kitoje vietoje aprašoma, kai Jėzų pažinę mokiniai, prašė, kad Jis pasilikėtų su jais (plg. Lk 24, 27.29.31-32).

Kristus ragina mus tikėti, nors nematome: “Jėzus jam atsakė: “Jeigu ką gali? Tikinčiam viskas galima” Vaiko tėvas sušuko: “Tikiu. Padėk mano netikėjimui” (Mk 9, 23-24).

Kartais žmogus graužiasi, kad nemoka gražių žodžių kalbėti po šv. Komunijos. Ne tiek svarbu melsti kokiais nors išpūdingais žodžiais, užtenka tylaus žvilgsnio į Jį, nes: “o ir Dvasia ateina pagalbon mūsų silpnumui. Mes juk nežinome, ko turėtume deramai melsti, todėl pati Dvasia užtaria mus neišsakomais atodūšiais. Širdžių Tyrėjas žino Dvasios troškimus, kad ji užtaria šventuosius pagal Dievo norą” (Rom 8, 26-27).

23. Antifona šv. Komunijos metu

Prieš Komuniją, prieš tikinčiųjų atėjimą prie altoriaus, yra dar kalbamas *Priegiesmis prieš Komuniją*. Tiksliau tai vadintųsi *Psalmės, kuri palydi Komuniją, priegiesmis*. Ši antifona yra šlovinamas Viešpats.

Popiežius pop. Grigalius Didysis skyrė ypatingai didžiulį dėmesį šių antifonų sudarymui. Iki jo, paprastai, antifonos būdavo schematiškai parenkamos, sekmadienis po sekmadienio, psalmė pagal eilės numerį. Šventasis popiežius parinko taip, kad antifonos atspindėtų tuos žodžius, kas buvo išgirsta Evangelijose. Dabar švenčių dienomis, Komunijos antifona ir Evangelija tarpusavyje yra suderintos: tai, kas yra skelbiama Evangelijos metu, Eucharistijos metu yra iš naujo padovanojama. Tokiu būdu Eucharistijos metu Kristus į mus iš naujo prabyla Evangelijos žodžiais.

24. Įvairūs šv. Komunijos priėmimo būdai

24.1 Istoriniai akcentai

Šv. Kirilas Jeruzalietis, IV amžiaus pabaigoje, mokydavo naujai pakrikštytuosius: “Kai artiniesi prie Šv. Komunijos, neieki nesudėtomis rankomis, bet dėk dešinę ranką ant kairės, padarydamas kaip sostą, ir priimk Karalių. Priimdamas Kristaus Kūną rankų delnuose, atsakyk “Amen”. Po to, pašventindamas savo

akis, dėl žvilgsnio į šventą Kūną, pagarbiai suvalgyk, žiūrėdamas dėmesingai, kad dalelės kur nors nenukristų žemėn”¹⁷.

Šita Kirilo instrukcija suponuoja, kad priimantysis priimdavo Švenčiausiąjį Sakramentą, pakeldamas jį savo lūpomis iš rankų. Nes aiškiai pasakyta, kad iš rankų padaryk sostą Karaliui. Padaręs sostą, negali jo staiga sugriauti, kol dar nesi priėmęs. Tikriausiai kituose regionuose, būdavo kitokie papročiai, tačiau, greičiausiai, šiandieninė “Komunija iš rankų” neatitiko tuometinio papročio¹⁸.

Galijos liturgijoje (dab. Prancūzija) buvo paplitusi taip vadinamoji “Viešpaties skepetaitė”. Mažas audeklo gabalėlis, kuris buvo dedamas ant priimančiojo delno, ant kurio kunigas padėdavo Kristaus Kūną. Ši skepetaitė, kartu su Sutvirtinimo Sakramento raišteliu, kuris būdavo užrišamas ant galvos, būdavo vienas iš labiausiai branginamų bei saugomų šeimos daiktų, kuriuos, paprastai, motinos iškilmingai įteikdavo vaikams, paliekantiems gimtuosius namus. Kažkas panašaus, kaip šiandien yra Krikšto ir Pirmos šv. Komunijos žvakė.

Po to, priimantysis, truputėli gurkštelėdavo mažą gurkšnelį Kristaus Kraujo, kurį paduodavo diakonas. Dėl šios apeigos Kirilas Jeruzalietis pasiūlo: “Kol dar tavo lūpos tebėra drėgnos nuo Kristaus Kraujo, paliesk jas su rankomis ir pašventink savo akis, kaktą ir kitus juslės organus”. Tačiau į šį paraginimą reikia žvelgti su tam tikru atsargumu, nes tai truputėli kvepia magišku supratimu.

Po šv. Komunijos Jonas Chrizostomas pasiūlydavo Konstantinopolio bendruomenės nariams išgerti gurkšnelį vandens, kad lengviau būtų nuryti šv. Sakramento daleles.

Tam tikrais atvejais, būdavo griežtai nustatyta, koku Pavidalu priimti Švenčiausiąjį Sakramentą. Ligoniams ir kaliniams nešdavo Komuniją Duonos Pavidalu; ką tik gimusiam ir tuoj pat pakrikštytam kūdikiui būdavo duodami keli lašeliai Kristaus Kraujo. Tačiau visais tais atvejais buvo tikima, kad nors ir po vienu Pavidalu yra visas Kristus.

Iškylantys praktiniai sunkumai, dalijant Kristaus Kraują, paskatino, kad Šv. Komunija būtų dalijama tik Duonos pavidalu. Anksčiau altoriai būdavo labai maži, o taurės – labai didelės, todėl jas šv. Komunijai dėdavo ant šoninio stalelio. Patena dažnai būdavo apie 40 cm. diametro dydžio. Ją laikydavo subdiakonas. Kai kunigas sakydavo Konsekracijos žodžius, paprastai, mintyse turėdavo intenciją pakonsekruoti ir tose taurėse esantį Vyną, kurios būdavo padėtos ant šoninių stalių. Tačiau išoriškai žvelgiant, atrodo nebėra ryšio tarp pagrindinio altoriaus Konsekruojamų Pavidalų ir šoninių altorių, ant kurių stovėdavo taurės, skirtos Šv. Komunijai. Kad būtų matomas tas išorinis ryšys, būdavo siunčiamas diakonas, kad įlietų ir į šias taurės keletą lašų Kristaus Kraujo, nuo pagrindinio altoriaus esančios taurės.

Tačiau, šis paprotys dėlėti taurės ant šoninių altorių, dar prieš pasibaigiant pirmam tūkstantmečiui, išnyko. Pradėta galvoti, kad gali būti abejotina tų Pavidalų Konsekracija, jei taurės randasi ant šoninių altorių. Ypatingomis progomis dar kurį laiką būdavo praktikuojamas tas senas paprotys, tačiau jau visai kita prasme. Komunija iš taurės Kristaus Kraujo būdavo duodama tik iškilmingų švenčių progomis.

Po *Jono Huso iš Pragos* (miręs 1415 m.) bažnytinės revoliucijos, buvo pirmą kartą sudarytos nuostatos dėl Kristaus Kraujo Komunijos iš celebranto taurės pasauliečiams. Tačiau į šią idėją – priimti Kristaus Kraują pasauliečiams tuo metu buvo žvelgiama su baime. Kadangi šios idėjos akcentavimas ypatingai buvo surištas su reformų norinčiais tikinčiais, todėl Tridento susirinkimas iš viso panaikino, kad ateityje būtų išvengta bet kokių nesusipratimų. Nes tuo metu, kaip ir buvo aktualus protestantizmo pavojus.

24.2 Nauja istorinė pradžia

Po pirmojo Pasaulinio karo, liturginis judėjimas neužsiminė nė truputėli apie šv. Komuniją dviem pavidalais. Ruošiantis Vatikano II Susirinkimui, paruošiamoji Komisija apie tai nekalbėjo. Tačiau Susirinkimo metu, nagrinėjant biblinį pasakojimą apie šv. Komunijos priėmimo pilną formą, kilo diskusijos. Ir netrukus buvo aprobuota sekančiais dekretais.

Kristaus Kraują galima priimti keturiais būdais: kunigui ar diakonui, paprastai, geriant iš taurės; pamirkant Ostijos dalelę į Taurę; šaukšteliu pasemiant arba mažu vamzdeliu.

Tačiau prieš priimant šv. Komuniją dviem pavidalais, labai reikalingas ne tik sielos tinkamas pasirengimas, bet taip pat ir aiškinimas.

¹⁷ *XXIII Catech.* (PG 33, 1124).

¹⁸ Pas mus, Lietuvoje, Švenčiausias yra paduodamas kunigo rankų į tikinčiojo burną. Užsienyje daug kur praktikuojama taip vadinama “Komunija iš rankų”: tikintysis priima Švenčiausiąjį į delną, ir vėliau kita ranka jį dėdamas į burną, priima (*Vert. pastaba*).

Priėmimas abiem Pavidalais Kristaus Kūno – tai nereiškia, jog mes norim padaryti iškilmingesnę šventę, tarsi, priimant vien tik Kristaus Kūną, toji šventė sumažėtų. Čia turime prisiminti Paskutinės Vakarienės momentą, ir išgyventi kiek įmanoma giliau tą Paslaptį, kurią mums paliko Kristus.

Jei Duona mums primena kasdieninę duoną ir tą rūpestį, tuos prakaito lašus, kuriuos mes turime išlieti, kad pelnytume tą duoną. Tai Kristaus Kraujas, vyno Pavidalu, simbolizuoja tą šventės džiaugsmą, kurį suteikia vynas, vykstant šventės pokyliui.

Sugrįžimas į liturgiją abiejų šv. Komunijos Pavidalų nebuvo kokia nors nauja revoliucijos forma arba atsiradimas nebūtų dalykų. Tai buvo senosios tradicijos sugrįžimas. Tačiau tas sugrįžimas buvo tylus, be ypatingų ilgų debatų ir diskusijų. Tai buvo senosios tradicijos vaisiaus subrandinimas.

ŠV. MIŠIOS – SIUNTIMAS (MISSIO)

1. Po šv. Komunijos

1.1 Pernelyg greita pabaiga

Po Komunijos šv. Mišios labai jau greitai baigiasi: padėka, trumpa tylą arba padėkos giesmė, pabaigos malda ir palaiminimas. Priešingai nei tokia gausi įvairiais simboliais pradžia, šv. Mišių pabaiga atrodo tokia, lyg kažko dar trūktų. Posusirinkiminės Komisijos debatuose buvo svarstomi įvairūs projektai. Buvo kalbama, kad reikėtų perkelti *Gloria* į pabaigą, ir taip padarytų didingą šv. Mišių pabaigą. Dar buvo kalbama apie įterpimą į liturgiją trijų jaunuolių gyrių Dievui, aprašytą *Danieliaus* knygoje. Tačiau pasiūlymai buvo atmesti. Todėl pabaigoje liko tik tyli padėka arba dėkojimo giesmė nes trūko daugiau kitų idėjų. Ir todėl pilnai suprantama, kodėl kai kam norisi dar po iškilmingų šv. Mišių pabaigoje palaiminimo su Švenčiausiuoju Sakramentu, nes norisi kažko tokio didingo, galutinai viską užbaigiančio.

Tačiau tokia paprasta pabaiga tarsi sakyte sako, jog šv. Mišios nėra vien tikslas pats savyje. Tai nėra šventimas su didingu pabaigos akordu. Tai nėra finišas, kurį pasiekę, mes jau galime lengviau atsikvėpti ir prisisiegti dar vieną medalį.

Šv. Mišios yra Siuntimas. Siuntimas į pasaulį, kurį turime pripildyti ir keisti Viešpaties žodžiu. Pasistiprinę Kristaus meilės sakramentu – Eucharistija, esame kviečiami dalinti tą artimo meilę savo aplinkoje. Galbūt, todėl toji pabaiga atrodo tokia neįspūdinga, nors norėtuši kažko pompastiškesnio. Nes toji galutinė karūna ant altoriaus turi būti uždėta mūsų gerais darbais. Mes nesame kokia nors uždara bendruomenė arba kokia nors “UAB”, už kurios sienų niekas neturi žinoti, kas čia vyksta. Mes esame pašaukti nešti Kristaus Tiesą į pasaulį, skelbti jį savo gyvenimu.

Kaip dažniausiai atsitinka su įvairiomis žmonių šventėmis arba gimtadieniais? Visi susirenka prie stalo pabendrauti, pabūti. Tačiau, kaip dažnai tuose renginiuose tas užsimezges pokalbis staiga nutrūksta, vienam susiruošus vykti namo. Neretai tuoj visi staiga ir išsiskirsto. Tai, turbūt, atspindi mūsų žmogiškąjį trapumą bei ribas, jog konkrečiame ir kasdieniniame gyvenime sunku viską iš anksto pramatyti ir tobulai harmoningai suderinti. Taip būtų gražu, didinga, bet, iš kitos pusės, jame trūktų to žmogiškojo faktoriaus.

1.2 Malda po šv. Komunijos

Šv. Mišių tokios greitos pabaigos priežastis yra malda po šv. Komunijos. Senoviniame Mišiole ji išsiskirdavo iš kitų savo trumpumu. Atskiri žodžiai suteikdavo visam kontekstui tam tikrus akcentus, kurie nuskambėdavo kaip didžiuliai lietaus lašai krentantys į namo stogą. Švenčių dienomis šios maldos žodžiuose dar kartą atsispindėdavo tos šventės didingumas; paprastomis dienomis – pakartotinė apžvalga – tikslas, dėl kurio buvome susirinkę į šias šv. Mišias.

Naujasis Mišiolas buvo papildytas naujomis maldoms: jis tapo turtingas žodžiais ir turiniu. Naujos formuluotės, kuriose atsispindi labiau išmąstyti žodžiai, labiau maitinantys tikinčiojo dvasią, tampriau surišti su liturginiu laiku ir švente.

1.3 Pranešimai

Paprastai, pranešimai apie parapijos gyvenimą yra skelbiami po šv. Komunijos maldos, tačiau juos galima skelbti taip pat ir po pamokslo. Pabaigoje skelbiami pranešimai, mus, išeinančius iš bažnyčios, labiau priartina prie tos kasdienybės, su kuria netrukus susidursime. Tai nėra užbaiga, bet, greičiau, preliudija į tai, kas įvyks po to. Būtų labai gerai, kad toji preliudija neužgožtų savo žodžių gausybe viso šv. Mišių didingumo. Todėl pabaigoje tiktų tik trumpi pranešimai, o ne kokių didžiulių problemų sprendimas, stovint prie altoriaus.

2. Palaiminimas

2.1 Formos

Kaip šv. Mišių pradžioje, taip ir pabaigoje, dar kartą nuskamba: *Viešpats su jumis*. Galbūt, daug kam norėtųsi, kad ši kreipinys būtų mažas triumfališkas pripažinimas: “Viešpats, iš tikro, jau yra su mumis, mūsų tarpe”. Tačiau labiau pasvarsčius šį kreipinį, matysime, jog šis biblinis sveikinimas turi kitokią atspalvį, palaiminimo atspalvį: “Kad Viešpats būtų jūsų tarpe, kad Jis pasiliktų jūsų tarpe ir po šv. Mišių Aukos”.

Palaiminimai yra įvairių formų. Švenčių ir iškilmių dienomis, gali būti teikiamas trigubas palaiminimas, kuriame atsispindi šventės pobūdis. Po kiekvieno kreipinio arba linkėjimo, paprastai, tikintieji turėtų atsakyti: “Amen”. Tačiau, gaila, kad ne visi tai žino. Todėl, neretai, po tokio linkėjimo pasigirsta tyla arba pats kunigas turi atsakyti: “Amen”.

Įprastoji palaiminimo forma, daroma švč. Trejybės vardu ir kryžiaus ženklu. Ja mes, tarsi esame sugražinami vėl prie pradžios: per kryžių įžengėme į Kristaus Auką, per jį sugrįžtame į kasdieninį gyvenimą.

Kryžius ir švč. Trejybė yra tas pagrindas ir kertinis akmuo, ant kurio laikosi mūsų tikėjimas.

2.2 Malda už tikinčiąją liaudį

Žodžiai: “Viešpats su jumis”, nuskambėję šv. Mišių pabaigoje - tai trumpa malda už tikinčiąją liaudį. Tai yra senovinė romėniška malda: *Oratio super populum*. Šiandienos šv. Mišiose, galime sakyti, ji atrado savo tikrąją vietą ir paskirtį. Ji nėra kažkoks priedas prie maldos po šv. Komunijos, kaip daug kam iki šiol tai atrodė. Tai yra tikinčiųjų palaiminimas maldos forma.

Sakydamas ją, kunigas arba diakonas išskėčia rankas, tuo gestu parodydamas, kad jis kreipiasi į šią susibūrusią liaudį.

Praeityje ši malda buvo įsakyta tik gavėnios eilinėmis dienomis, su atitinkamu tekstu kiekvienai dienai. Kai tokia ji yra išlikusi Didžiojo Penktadienio apeigoje.

2.3 Iškilmingas palaiminimas

Paprastoji laiminimo malda kyla iš senosios romėniškosios tradicijos, o trigubas palaiminimas yra Galijos liturginės tradicijos vaisius. Lijono vyskupijoje (Prancūzijoje) ši tradicija tebeegzistuoja iki šių dienų.

3. Siuntimas į pasaulį

Užbaigus susirinkimą, paprastai, vadovaujantis praneša to susirinkimo pabaigą ir paleidžia susirinkusiuosius. Žodžiai: “Telydi jus Viešpaties malonė” arba “Mišios baigtos. Eikite ramybėje”, yra tikinčiųjų siuntimo į pasaulį žodžiai. Jie, tarsi, primena mums Kristaus paliepimą: “Jūs būkite pasaulio šviesa; jūs būkite pasaulio druska”. Lotyniškame tekste (“*Ite, Missa est*”) šv. Mišių pabaigos žodžiuose labiau jaučiamas tas siuntimo charakteris, nei lietuviškame vertime. Praeityje šiais žodžiais, po Žodžio liturgijos būdavo paleidžiami neokatekumenai, kurie ruošdavosi krikštui. Tačiau pažodinis to teksto vertimas būtų kur kas mažiau šiltas ir tėviškas, nei dabartinis: “Telydi jus Viešpaties malonė”. Todėl šiandien labiau mėgstamas pastarasis vertimas.

PABAIGOS PAMAŠTYMAI

1. Po šv. Mišių

1.1 Mūsų Mišios

Visi pilnai suprantame, kad šv. Mišiose esame kaip bendruomenė susirinkusi į Viešpaties pokylį. Kiekvienas ateiname sus savo rūpesčiais ir džiaugsmams. Ir mus visus suvienija Kristus, kuris siunčia į mus savo Dvasią per maldos malonę. Jis meldžia ir užtaria mus Tėvui, kad būtume išklaudyti savo prašymuose, savo problemose. Dėka Jo, mes tampame dangiškojo Tėvo vaikai.

Bažnyčia tampa besiklausančia bendruomene. Bažnyčia, taip kaip švč. M. Marija išgirsta Viešpaties valią, ir taria: “štai aš Viešpaties tarnaitė” (Lk 1, 38).

Bažnyčia tampa aukojančia bendruomene: priima Dievo gerumo dovanas ir jas aukoja, pašvenčia Jam. Kaip Kristaus Sužadėtinė, ji pasipuošia savo papuošalais, laukdama savo jaunikio. Todėl mūsų Mišios tampa Bažnyčios auka bei Kristaus ir žmonijos vestuvių pokyliu.

Šita daugiskaita - *mūsų Mišios* - aiškiai atsiskleidžia Bažnyčios liturgijoje. Visi susirinkusieji, kurie dalyvauja joje, visi kartu meldžiasi, aukoja, gieda ir švenčia. Šv. Mišiose nėra izoliuoto kampelio, kuris yra rezervuotas, būtent, tik man ir niekam kitam. Tik visi kartu kaip bendruomenė mes tampame Bažnyčia.

1.2 Mano Mišios

Kartą vienas klebonas, paprašytas padalinti šv. Komuniją tikintiesiems iškilmingose šv. Mišiose (buvo 1960 metai), pasipiktinęs atsakė: “Kaip tu drįsti mane trukdyti “mano Mišiose”? Aš noriu susikaupti po šv. Komunijos ir pabūti vienas”.

Šv. Mišios negali tapti Kristaus Bažnyčios vestuvių pokyliu, jei jose vyrauja tik egoistinis individualizmas. Kai atrodyt vestuvių stalas, jei kiekvienas atėjęs, atsisės tik prie savo staliuko ir valgys tik savo atsineštus sumuštinčius. Vestuvėse svečiai kaip tik dalinasi dovanomis, džiaugsmu, linkėjimais. Tik tada tos vestuvės tampa bendra švente.

Tačiau, iš kitos pusės, tas bendras “mūsų” neturi tapti lengvabūdišku pobūviu, kuriame nėra jokios atsakomybės ir įsipareigojimo, kuriame nėra nė lašelio “aš”. Kaip atrodyt vestuvių pokylis, jei mes ateisime į jį, tik šiaip sau pro šalį eidami gatve, išgirdę dainuojančius ir besilinksminančius žmones. Jei mes ateisime be vestuvių drabužio ir be savo dovanos. Juk kiekvienas mes turime kažką, ką galime duoti kitiems. O taip pat nesame tokie turtingi, kad turėtume visko, ko negalėtume priimti iš kitų. Todėl šv. Mišios yra Kristaus Bažnyčios vestuvių pokylis, kuriame yra pasikeičiama dovanomis, meldžiamasi vienas už kitą, ir taip kartu išgyvenama šventė.

Šv. Mišių šventimas yra tas nuolatinis išgyvenimas to pasikeitimo: skaitau “mes”, verčiu į “aš”; jaučiu “aš”, pakeičiu į “mes”. Šitas bendrumo jausmas yra panašiai kaip orchestro muzikoje: kiekvienas instrumentas turi groti savo melodiją, jausdamas bendrą harmoniją. Jis negali groti pats sau vienas, maišydamas kitiems; o taip pat jis negali nutilti, nes tada vėl kažko trūks bendroje simfonijoje.

Ateiname į šv. Mišias, galbūt, pavargę nuo dienos rūpesčių, nuo įvairių problemų, kurios užgriūna mūsų kasdienybę, paaukokime save, visus tuos žmones, su kuriais susitinkame toje Kristaus Aukoje, ir priimkime ramybę bei palaimą, kuri plaukia iš tos malonės gelmės. Jei Viešpats yra su mumis, kas gi gali būti prieš mus? “Kas gi mus atskirs nuo Kristaus meilės? Ar vargas? Ar priespauda? Ar persekiojimas? Ar badas? Ar nuogumas? Ar pavojus? Ar kalavijas?... Tačiau visa mes lengvai nugalime per tą, kuris mus pamilo” (Rom 8, 35.37). Vienykimės savo auka su Viešpaties kančia, ir tada Jis mums teiks savo stiprybės.

Ignacijus iš Antijochijos rašė prieš pat mirtį: “Eucharistija, teikia... teikia nemirtingumą”.

256 metais rugpjūčio 6 dieną popiežius *Sikstas II* aukojo Šv. Mišias prie altoriaus; ten pat buvo nuteistas mirti: *Hostia ad hostiam*. Vis krikščionių kankiniai sėmėsi sau drąsos bei tvirtumo iš neišsenkančio Viešpaties malonių šaltinio – šv. Mišių.

1.3 Šv. Mišios ir istorija

Šiame skyrelyje trumpai apžvelgsime istorinius akcentus, reikšmingus šv. Mišių liturginei raidai.

Popiežius Damazas, paragintas savo bičiulio vysk. Ambraziejaus, įvedė svarbias liturgines reformas. Vietoj graikų kalbos, įsakė naudoti lotynų kalbą, kuri tuo metu buvo liaudies kalba. Jis įterpė į Kanonų sąrašą dabartinį Romos Kanoną. Tai buvo apie 375 metus, kurie buvo vadinami “tautų kraustymosi pradžia”.

Popiežius Grigalius Didysis miršta 604 metais. Tai buvo vienas iš pagrindinių Romos liturgijos pradininkų. Kažkurie liturginiai tekstai buvo jo paties sukurti. Iškilmingų šv. Mišių eiga, kurią matome ir šiandien, yra jo kulminacinis darbas. Sekančiame dešimtmetyje prasideda Islamo veržimasis, kurio metu tos šalys, kuriose nuo pat krikščionybės pradžios buvo krikščioniška dvasia, tuo metu tampa islamiškomis.

Apie 800 metus Karolis Didysis, teologo Alkuino dėka, realizuoja *Karolingiškąją* liturgijos reformą. Romos liturgiją pavaduoja Galijos ir Ispanijos liturginės tradicijos. Tuo metu Romos miesto liturginės praktikos tampa visuotinės reikšmės norma visoms bažnyčioms. O *Karolingiškoji* imperija tampa vientisa ir vienalytė dėka Romos liturgijos. 846 metais saracėnų gaujos pagrobia šv. Petro bazilikos lobius. Ne tik saracėnai, bet ir normanų gaujos sunaikina krikščioniškas katedras ir vyskupų miestus.

XIII amžius pažymėtas pasaulietinės valdžios kišimuisi į bažnytinės valdžios sferas. Popiežius apsaugo vyskopus nuo civilinės valdžios kišimosi griežtomis bažnytinėmis sankcijomis. Metų metais dideli miestai lieka nubausti įvairias interdikttais. Popiežiai nebegali gyventi Romoje, persikrausto į Avinjoną. Urbonas IV nebegali švęsti *Corpus Domini (Dievokūno)* šventės Romoje. Šiame amžiuje atsiranda *Corpus Domini* procesijos praktika. Dėka pranciškoniškojo judėjimo, šv. Mišios bei *Liturginės Valandos* vėl sugrįžta į Romos liturgijos glėbį. Scholastinė teologija ir šv. Tomas Akvinielis paskatina savo kūriniams tikinčiąją liaudį prie eucharistinio pamaldumo.

Protestantizmo reformos laikais, Tridento Susirinkimas vėl nubrėžia naujas gaires šv. Mišių liturgijoje ei *Liturginių Valandų* praktikoje¹⁹. Atnaujinta liturgija sunkiai priimama; prasideda *Trisdešimties metų* karas, tačiau Tridento griežtai apibrėžta liturgija, padeda katalikų pasauliui lengviau pergyventi šį sunkų periodą.

XVIII amžius, dar kitaip vadinamas *Šviečiamuoju amžiumi*, jo ideologinės srovės paskatina vėl atnaujinti Bažnyčios pastoraciją ir liturgiją. Atsiranda pamokslų ciklai (dar kitaip vadinami *misijomis*), dvasinės liaudies pamaldumo pratybos, didesnis pamaldumas švč. M. Marijai, Pirmos šv. Komunijos šventės, šv. Mišių gilesnis aiškinimas, giesmynų sudarymas ir ect... Šis periodas užsibaigia su *Prancūzų Revoliucija* ir *Napoleono era*. Tačiau šis periodas vėl sunkiai išgyvenamas: daug nužudoma vyskupų, kunigų stygius, tačiau parapijos išsilaiko.

Dar prieš Pirmąjį Pasaulinį karą, įvyksta liturginės reformos, kurias paskatina popiežius *Pijus X*. Bendrai susumuojant viską, matome, jog net ir sunkiems laikmečiams atėjus, Bažnyčia išgyvena tas krizes ir vėl prisikelia naujam gyvenimui.

Kaip pastebime, liturginis atnaujinimas ir restruktūrizacija nėra kažkoks laikmečių madų vaikymasis, ar noras būti populiariems, tačiau tai yra Viešpaties Dvasios vedimas į gilesnį Dievo Paslapties pažinimą ir supratimą.

¹⁹ 1568 metais atnaujintos *Liturginės Valandos*, o 1570 metais – Mišiolas.

TURINYS

Įvadas	1
Įžanginis pasvarstymas	3
1. Kas nėra šv. Mišios?	3
1.1 Šv. Mišios nėra spektaklis	3
1.2 Šv. Mišios nėra magija	3
1.3 Šv. Mišios neturėtų būti pareigos atlikimas	4
2. Kas yra šv. Mišios?	4
2.1 Šv. Mišios yra šventė	4
2.2 Šv. Mišios – tai susirinkimas	5
2.3 Šv. Mišios yra prisiminimas	6
2.4 Šv. Mišios – tai sąjungos sutartis	6
2.5 Šv. Mišios yra auka	7
2.6 Šv. Mišios yra pokylis	8
2.7 Šv. Mišios ir tradicija	8
2.8 Šv. Mišios – tai <i>Missa</i> (siuntimas)	9
2.9 Šv. Mišios – tai pelikanas	9
Pradžios apeigos	10
2. Pasveikinimas	11
2.1 Įprastinė forma	11
2.2 Antroji forma	12
2.3 Trečioji forma	12
2.4 Vyskupo pasveikinimas	13
2.5 Pasveikinimo ceremonija	13
2.6 Pasveikinimo atsakymas	13
3. Šv. Mišios dar tik prasideda... ..	14
3.1 Šv. Mišios prasideda procesija	14
3.2 Šv. Mišios prasideda Įžangos giesmė	14
3.3 Šv. Mišios prasideda pagarbos veiksmais prieš altorių	14
3.4 Šv. Mišios prasideda, kai celebrantas sėdasi į vietą	15
3.5 Šv. Mišios prasideda celebranto įžanginiu žodžiu	15
4. Gailesčio aktas	16
4.1 Pradžia	16
4.2 Apšlakstymas ir Krikšto priminimas	16
4.3 <i>Confiteor</i>	16
4.4 Muštis į krūtinę	18
5. Kyrie	18
5.1 Pirminis variantas	18
5.2 Garbinimas ir kalčių apraudojimas	18
5.3 Tikslas	19
5.4 <i>Kyrie viltis</i>	19
6. Gloria	19
6.1 Triumfo giesmė	19
6.2 Ryto giesmė	20
6.3 Primicijų giesmė	20
6.4 Velykų giesmė	20
6.5 Kristocentrinė pradžia	20
7. Malda	21
7.1 Struktūra	21

7.2 Pradžios maldos paskirtis	21
Žodžio liturgija	21
1. Dievo Žodžio skelbimas	21
1.1 Paskirtis ir struktūra	21
1.2 Istorija	22
1.3 Skaitinių skaičius	23
1.4 Aktualumas	23
1.5 Apeigos	23
1.6 Pamokslas	24
2. Atsakymas į Dievo Žodį: antifonos	24
2.1 Istorinės pastabos	25
2.2 Šiandieninis atnaujinimas	25
3. Atitikmuo tarp Dievo Žodžio ir žmogaus atsakymo: malda Tikiu	25
3.1 Istorija	25
3.2 Ryšys su Krikštu: tikėjimo šventimas	26
4.1 Reikšmė	27
4.2 Maldos intencijos	27
Eucharistinė Liturgija	28
1. Atnašavimas	28
1.1 Vardas ir evoliucija	28
1.2 Ritai ir senoviniai tekstai	28
1.3 Šiandieninis tekstas	28
1.4 <i>Danieliaus</i> knygos malda	29
1.5 Vandens įliejimo malda	29
1.6 Smilkymas po atnašavimo	29
1.7 Preliudija į aukojimą:	31
rankų nuplovimas, kvietimas maldai ir malda virš atnašų	31
2. Eucharistinė malda (Kanonas)	31
2.1 Terminai	31
3. Prefacijos	32
4. Šventas	32
4.1 Kilmė	32
4.2 Teksto klausimai	33
4.3 Kristaus adresu	33
4.4 “Garbė tam, kurs ateina Viešpaties vardu...” (<i>Benedictus</i>)	33
5. Romos Kanonas	34
5.1 Romėniškas	34
5.2 Meniškas	34
5.3 Muzikinis	34
5.4 Tematiškas	35
6. Antrasis Kanonas,	36
arba vadinamasis Ipolito Kanonas	36
6.1 Turinys	37
6.2 Aktualumas	38
7. Trečioji Eucharistinė malda	38
arba Aukos Kanonas	38
7.1 Be istorijos?	38
7.2 Variacijos apie Auką	39
7.3 Kritiškas laikmečiui	39
8. Ketvirtoji eucharistinė malda	40

arba Išganyto istorijos Kanonas.....	40
8.1 Išganyto istorija	40
8.2 Išganyto laukimas	41
9. Paskutinės Vakarinės pasakojimas	41
9.1 Giesmė	41
9.2 Dėkojimo giesmė	42
9.3 Pasakojimas	42
9.4 Tai nėra nei magiškas žodis, nei kažkokia formulė.....	42
9.5 <i>Konsekracijos</i> žodžiai.....	43
9.6 Visiems	43
9.7 <i>Summa theologica</i>	44
10. Paragininimas po Konsekracijos:	44
“Tikėjimo paslaptis”	44
10.1 Kaip tai atsirado?.....	44
10.2 Naujas adresatas	44
10.3 Atvirumas pasauliui	45
11. Parodymas Šv. Pavidalų tikinčiųjų adoracijai	45
11.1 Paryžiaus sinodas ir kitos datos	45
11.2 Adoracija.....	46
Ramybės giesmė, skirta taikos pokyliui	46
12.1 Koks ryšys tarp Kanono ir Komunijos?	46
12.2 Palyginimui.....	46
13. Tėve mūsų.....	47
13.1 Įterpimo istorija	47
13.2 Apjungiantis <i>Tėve mūsų</i> maldos charakteris	47
14. Ramybės giesmė, išdėstyta devyniose eilutės	48
14.1 Šv. Komunijos maldų paskirtis.....	48
14.2 Taika tarp tautų.....	48
14.3 Ekumeninė taika	48
14.4 Taika Bažnyčioje	48
14.5 Taika bendruomenėje	48
14.6 Taika kiekvienam žmogui	48
14.7 Kaip namuose prie stalo	49
14.8 Kryžiaus taika	49
15. Embolizmas	49
15.1 Pabaiga.....	49
15.2 Politinis atspalvis.....	49
16. Doksologija.....	49
16.1 Šaltiniai	49
16.2 Vertė	50
17. Ramybės malda.....	50
17.1 Iš Išganytojo širdies	50
17.2 Ramybė tikėjime.....	51
17.3 Ramybės apeiga.....	51
18. Duonos laužymas.....	52
18.1 Laužymo istorija.....	52
18.2 Laužymo prasmė.....	52
19. Duonos dalelės įleidimas į Taure.....	53
19.1 Materialus požiūris	53
19.2 Dvasinis požiūris	53

20. Dievo Avinėli	54
20.1 Nuo kada?	54
20.2 Iš kur?	54
20.3 Ar tai nėra tik graži praeitis?	55
21. Betarpiškai prieš Komuniją	55
21.1 Malda “Viešpatie Jėzau Kristau”	55
21.2 Malda “Tavo Kūno ir Kraujo priėmimas”	55
21.3 Šventieji, kurie mus moko melstis.....	56
22. Šv. Komunijos metu: asmeninė malda	56
23. Antifona šv. Komunijos metu.....	56
24. Įvairūs šv. Komunijos priėmimo būdai	56
24.1 Istoriniai akcentai	56
24.2 Nauja istorinė pradžia.....	57
Šv. Mišios – Siuntimas (Missio).....	58
1. Po šv. Komunijos.....	58
1.1 Pernelyg greita pabaiga	58
1.2 Malda po šv. Komunijos.....	58
1.3 Pranešimai.....	59
2. Palaiminimas	59
2.1 Formos	59
2.2 Malda už tikinčiąją liaudį	59
2.3 Iškilmingas palaiminimas	59
3. Siuntimas į pasaulį.....	59
Pabaigos pamąstymai	60
1. Po šv. Mišių	60
1.1 Mūsų Mišios	60
1.2 Mano Mišios	60
1.3 Šv. Mišios ir istorija.....	61
Turinys.....	62